

1878

1907

1939

1953

1973

1995

2010

ГЕНЕРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН НИША

ЈП ЗАВОД
ЗА УРБАНИЗАМ
НИШ

2025

2040

ГРАД НИШ
СКУПШТИНА ГРАДА

ГЕНЕРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН НИША

ЈП ЗАВОД
ЗА УРБАНИЗАМ
НИШ

2025

2040

- РАНИ ЈАВНИ УВИД -

НАРУЧИЛАЦ ПЛАНА
ГРАД НИШ

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ ПЛАНА
ГРАДСКА УПРАВА ЗА ГРАЂЕВИНАРСТВО

ОБРАЂИВАЧ ПЛАНА

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

Руководиоци израде плана

в.д. Директор,

Бранимир Ћирић, дипл.инж.арх.

Мариана Митић, дипл.инж.арх.

Мирјана Ивановић, дипл.инж.арх.

Милан Милојевић, маст.инж.саоб.

Ниш, децембар 2024. година

ГЕНЕРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН НИША

ЈП ЗАВОД
ЗА УРБАНИЗАМ
НИШ

2025**2040**

НАРУЧИЛАЦ:

ГРАД НИШ

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ:

ГРАДСКА УПРАВА ЗА ГРАЂЕВИНАРСТВО

ОБРАЂИВАЧ:

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

СТРУЧНИ ТИМ:

РУКОВОДИОЦИ ИЗРАДЕ ПЛАНА:

Координатор:

Бранимир Ћирић, дипл.инж.арх.
Мариана Митић, дипл.инж.арх.
Мирјана Ивановић, дипл.инж.арх.

Саобраћај:

**Енергетска, телекомуникациона и
водопривредна инфраструктура:**

Слободан Мицић, дипл.инж.грађ.
Милан Милосављевић, дипл.инж.маш.
Марија Јанковић, дипл.инж.ел.
Миодраг Петровић, дипл.инж.ел.
Весна Стојановић, дипл.инж.грађ.
Јелена Златковић, дипл.инж.грађ.
Зорица Голубовић, инж.геод.
Ђорђе Васковић, маст.инж.геод.

Геодезија:

Зелена инфраструктура:

НКД:

Демографија:

Јавне службе

Стратешка процена утицаја:

Природне карактеристике:

Милијана Петковић Костић, дипл.инж.пејз.арх.
Александар Ристић, дипл.инж.арх.
Биљана Павловић, дипл.ек.
Радмила Буковац, дипл.соц.
Невена Петровић, дипл.инж.арх.
Мирослав Вучковић, маст.прост.планер

Сарадници:

Јелена Палић, дипл.инж.арх.
Милена Петровић, дипл.инж.арх.
Др Александар Јовановић, дипл.инж.арх.

Техничка подршка:

Зоран Павловић, ел.тех.
Марко Томовић, мат.гим.
Ирена Матицек, прав.тех.

в.д. Д и р е к т о р,

Милан Милојевић, маст.инж.саоб.

А. ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

1. ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА	3
1.1. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА	3
1.1.1. ПРАВНИ ОСНОВ	3
1.1.2. ПЛАНСКИ ОСНОВ	3
1.2. ПРЕЛИМИНАРАН ОБУХВАТ ПЛАНА	4
1.3. ПРИКАЗ ПРЕТХОДНИХ ГЕНЕРАЛНИХ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА НИША	5
1.4. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА И РАЗВОЈНИХ СТРАТЕГИЈА	6
1.4.1. Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године	6
1.4.2. Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа	7
1.4.3. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске	8
1.4.4. Просторни план подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд-Ниш	9
1.4.5. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Републике Северне Македоније	10
1.4.6. Просторни план подручја посебне намене система продуктовода кроз Републику Србију (Сомбор - Нови Сад - Панчево - Београд - Смедерево - Јагодина - Ниш)	10
1.4.7. Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш-Димитровград са елементима детаљне регулације	11
1.4.8. Просторни план административног подручја града Ниша 2021	12
1.4.9. Стратегији одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године	13
1.4.10. План развоја Града Ниша за период 2021-2027.године	13
2. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ, МОГУЋНОСТИ И ОСНОВНА ОГРАНИЧЕЊА	13
2.1. ПРИРОДНИ УСЛОВИ	13
2.2. ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ	18
2.3. ДЕМОГРАФИЈА.....	19
2.4. СТАНОВАЊЕ	20
2.5. ПРИВРЕДА	22
2.5.1. ДЕМОГРАФСКА СТРУКТУРА РАДНО СПОСОБНОГ СТАНОВНИШТВА	23

2.5.2. БРОЈ И СТРУКТУРА ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКАТА У НИШУ	25
2.5.3. ПОСТОЈЕЋЕ ПРОИЗВОДНЕ И КОМЕРЦИЈАЛНЕ ЗОНЕ	28
2.5.4. ТУРИЗАМ.....	29
2.6. ЈАВНЕ СЛУЖБЕ	31
2.6.1. ОБРАЗОВАЊЕ	32
2.6.2. НАУКА	33
2.6.3. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	33
2.6.4. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА.....	34
2.6.5. ЈАВНА УПРАВА И ДРЖАВНИ ОРГАНИ.....	35
2.6.6. СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА	35
2.6.7. КУЛТУРА	36
2.7. КОМУНАЛНИ САДРЖАЈИ	37
2.8. ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	38
2.9. ВЕРСКИ ОБЈЕТИ	38
2.10. ИНФРАСТРУКТУРА.....	39
2.10.1. САОБРАЋАЈ	39
2.10.2. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА	44
2.10.3. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ.....	45
2.10.4. ГАСИФИКАЦИЈА И ТОПЛИФИКАЦИЈА.....	46
2.10.4.1. ГАСИФИКАЦИЈА	46
2.10.4.1.1. СИСТЕМ МАГИСТРАЛНИХ ГАСОВОДА У ЗАХВАТУ ГЕНЕРАЛНОГ ПЛАНА	47
2.10.4.2. ТОПЛИФИКАЦИЈА	47
2.10.5. ВОДОВОДНА МРЕЖА.....	48
2.10.6. КАНАЛИЗАЦИОНА МРЕЖА.....	53
2.10.7. ВОДОТОКОВИ И ВОДЕНЕ ПОВРШИНЕ	53
2.11. ЗЕЛЕНА ИНФРАСТРУКТУРА	55
2.12. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ.....	58
2.13. ПРИРОДНА ДОБРА	59
2.14. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.....	59
2.15. ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ	61
3. ОПШТИ ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПЛАНА	62
4. ПРЕДЛОГ ПЛАНСКОГ РЕШЕЊА И КОНЦЕПЦИЈЕ РАЗВОЈА -ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ.....	63
4.1. СТАНОВАЊЕ	63
4.2. ПРИВРЕДА	64

4.3. ЈАВНЕ СЛУЖБЕ	64
4.3.1. ОБРАЗОВАЊЕ	64
4.3.2. НАУКА	65
4.3.3. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	65
4.3.4. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА.....	65
4.3.5. ЈАВНА УПРАВА И ДРЖАВНИ ОРГАНИ.....	65
4.3.6. СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА	65
4.3.7. КУЛТУРА	66
4.5. КОМУНАЛНИ САДРЖАЈИ	67
4.6. ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	67
4.7. ВЕРСКИ ОБЈЕКТИ	68
4.8. ИНФРАСТРУКТУРА.....	68
4.8.1. САОБРАЋАЈ	68
4.8.2. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА	70
4.8.3. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ	70
4.8.4. ГАСИФИКАЦИЈА И ТОПЛИФИКАЦИЈА.....	70
4.8.5. ВОДОВОДНА МРЕЖА.....	70
4.8.6. КАНАЛИЗАЦИОНА МРЕЖА.....	71
4.8.7. ВОДОТОКОВИ И ВОДЕНЕ ПОВРШИНЕ	71
4.9. ЗЕЛЕНА ИНФРАСТРУКТУРА	71
4.10. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ	73
4.11. ПРИРОДНА ДОБРА	73
4.12. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.....	73
4.13. ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ	73
5. ПРЕДЛОГ ОСНОВНИХ УРБАНИСТИЧКИХ ПАРАМЕТАРА И ПРОЦЕНА БРУТО РАЗВИЈЕНЕ ГРАЂЕВИНСКЕ ПОВРШИНЕ	74
6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА	74

Б. ГРАФИЧКИ ДЕО

1. Граница плана са планираном претежном наменом површина

В. ДОКУМЕНТАЦИОНИ ДЕО

1. ОДЛУКА

A. ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Израда Генералног урбанистичког плана Ниша (2015-2040) се ради према методологији интегрисаног урбаног развоја.

Координација плана дефинише синтезну обраду појединачних тема и области путем активне корелације три кључне димензије просторног развоја: социјалне, еколошке и економске и уз значајну подршку институционалне димензије, која би требала да управља процесом имплементације.

Методологија израде ГУП-а Ниша (2015-2040) је заснована и на ширем функционалном контексту, односно, зони непосредног утицаја на административно подручје града, као и на одвијање сценарија будућег развоја нишког урбанитета, те његових просторних структура, према реалним могућностима и ограничењима. Све вредности и ресурси од кључног значаја за будући развој града су процењени и третирани на начин рационалног коришћења и планирања за генерације које долазе.

Генерални урбанистички план Ниша, у фази Раног јавног увида, је предлог просторног развоја и уређења Града Ниша са дефинисањем основних циљева да град постане економичнији, ефикаснији и флексибилнији.

Фаза Раног јавног увида служи за активирање ширег круга грађана; циљ је мотивација појединаца, група и удружења грађана, приватног сектора и академских институција да својим мишљењем и конструктивним предлогом допринесу реалном и иновативном креирању пута ка будућем граду.

1. ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА

1.1. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА

1.1.1. Правни основ:

- Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10-одлука УС, 24/11, 121/12-одлука УС, 42/13-одлука УС, 50/13-одлука УС, 98/13-одлука УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19-др.закон, 9/20, 62/23), у даљем тексту: Закон,
- Статут Града Ниша („Службени лист Града Ниша“, бр. 88/08, 143/16 и 18/19),
- Одлука о изради Генералног урбанистичког плана Ниша („Службени лист Града Ниша“, бр. 13/24), (Одлука о приступању изради стратешке процене утицаја Генералног урбанистичког плана Ниша на животну средину („Службени лист Града Ниша“, бр. 13/24) представља саставни део Одлуке о изради Генералног урбанистичког плана Ниша);
- Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС”, бр. 32/19).

1.1.2. Плански основ:

- Закон о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 88/10);
- Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13);
- Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр. 86/09 и 96/17, 101/21);
- Просторни план подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд-Ниш („Службени гласник РС”, број 69/03 и 121/14);
- Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Републике Северне Македоније („Службени гласник РС”, бр. 77/02, 127/14, 102/17 и 100/21);
- Просторни план подручја посебне намене система продуктовода кроз Републику Србију (Сомбор - Нови Сад - Панчево - Београд - Смедерево - Јагодина - Ниш) („Службени гласник РС” бр. 19/11);
- Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш-Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник РС“, бр. 102/16);
- Просторни план административног подручја града Ниша 2021 („Службени лист Града Ниша“, бр. 45/11),
- Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године („Службени гласник РС“, бр. 47/19);
- План развоја Града Ниша за период 2021-2027.године („Службени лист града Ниша“ бр. 36/21).

1.2. ПРЕЛИМИНАРНИ ОБУХВАТ ПЛАНА

ГУП-ом Ниша разрађује се подручје на територији пет градских општина: Медијана, Палилула, Пантелеј, Црвени Крст и Нишка Бања, укупне површине око 11930 ha.

Површина обухвата заснована је на основу главног циља развоја Ниша: постизање равнотеже у урбанизацији, ограничавање ширења грађевинског земљишта и унапређење квалитета живота обезбеђивањем адекватне инфраструктуре, а у складу са стварним потребама и процени за период до 2040. године.

Подручје ГУП-а Ниша обухвата 32 катастарске општине, и то:

- На територији ГО Медијана: - Делове катастарских општина: Ниш - Бубањ, Ниш - Ћеле Кула и Брзи Брод;
- На територији ГО Палилула: - Делове катастарских општина: Ниш – Бубањ, Ниш - Ћеле Кула, Ново Село, Чокот, Доње Међурово, Бубањ, Паси Пољана, Доње Власе, Габровац и Суви До;
- На територији ГО Пантелеј: - Целе катастарске општине: Ниш Пантелеј, - Делове катастарских општина: Каменица, Доња Врежина, Горња Врежина, Доњи Матејевац I, Горњи Матејевац и Малча;
- На територији ГО Црвени Крст: - Целе катастарске општине: Ниш - Црвени Крст и Медошевац, - Делове катастарских општина: Поповац, Доњи Комрен, Горњи Комрен, Хум, Чамурлија, Трупале, Вртиште и Горња Топоница;
- На територији ГО Нишка Бања: - Делове катастарских општина: Нишка Бања, Јелашница, Просек – Манастир, Прва Кутина и Радикина Бара.

Коначан обухват ГУП-а Ниша биће дефинисан утврђивањем Нацрта ГУП-а Ниша. ГУП Ниша ради се на ажурираним географским, ортофото и дигиталним катастарским подлогама.

1.3. ПРИКАЗ ПРЕТХОДНИХ ГЕНЕРАЛНИХ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА НИША

- Први регулациони план Ниша – **Винтеров план** из 1878. године (Винтеров пројект регулације вароши Ниша) био је основ рушења многих турских „уцерица“, отварање широких улица, тргова, градњу мостова, јавних чесми, као и изградњу јавних објеката.
- Интензивна грађевинска и регулациона активност на прелазу 19. у 20. век, доводи до израде новог регулационог плана – **Андоновићев план** из 1907. године, који представља основу за развој града све до 30-их година 20. века. Овим планом се уз мање корекције задржава већ формирана улична мрежа из Винтеровог плана, али и значајно се проширује грађевински реон, уноси изграђена железница и планирају нова насеља. Овај план се успејно проводи све до 1938/39. године.
- Прве урбанистичко – планске акције, које по методологији и техници одговарају данашњим условима планирања, представљају активности које је град Ниш предузео 30-их година прошлог века. После израде Првог катастарског премера вароши и атара града Ниша од стране Одељења катастра и Државних добара Министарства финансија, 1933. године се доноси Генерални регулациони план Нишке Бање, кога су израдили архитекти Д. Миросављевић и П. Лилер. У исто време прпрема се опширан Програм и 1935. године расписије Југословенски конкурс за израду Идејне скице Генералног регулационог плана Ниша. На основу првонаграђеног рада архитекте М. Радовановића израђен је **Генерални регулациони план града Ниша, усвојен од стране Министарства грађевина 1939. године**. Иако израђен по тада најсавременијим принципима урбанизма, овај план није доживео значајнију реализацију због избијања 2. светског рата. У току рата су поједини делови града, на правцима око стратешких објеката, у значајној мери разорени током бомбардовања.
- У послератном периоду обнове, приступило се припремама за нови Генерални урбанистички план Ниша којим је у првој фази руководи архитекта Ј. Кортус. регулациона скица је усвојена 1949. године, а израда **Генералног плана Ниша** се наставља у Београду 1951/52. године под руководством архитекте М.Митровића, и **усваја 27.8.1953. године**. Значајне карактеристике овог плана су проширење грађевинског реона, разрешење Нишког железничког чвора и проширење простора за нове централне градске функције на северном делу града, уз измештање војних комплекса. Разрада Генералног урбанистичког плана (ГУП) Ниша, наставља се у периоду 1953. – 1955. године, под руководством архитекте М.Митровића. План из 1953. године, сагледава развој Ниша за плански период од 20 година и предвиђа утростручење броја становника на простору који је третиран планом из 1939. године.
- Значајнија ревизија ГУП-а спроведена је Одлуком о измени и допуни 1970. године, из чега произилази и потреба за израдом новог ГУП-а. **Генерални урбанистички план Ниша и Нишке Бање „Ниш 2000“ усвојен је 1973.** Подручје ГУП-а обухватало је површину од 17.548ха и покривало је територију града и 24 приградска насеља.
- **Изради новог ГУП-а приступило се 1988. године.** Ниш са Београдом, Новим Садом и Приштином сагледан је као надрегионални центар у оквиру примарног простора урбане концентрације републике. Планиран је пораст урбанизације и концентрација становништва. Дугорочни развој Ниша посматран је у заокруженом регионалном систему простора у прстену Врање, Пирот, Књажевац, Алексинац, Прокупље.
- **ГУП Ниша 1995-2010** обухватао је Ниш, Нишку Бању, 11 приградских и 7 сеоских насеља и површину од 15.036 ха. У овом Плану се наводи да се очекује остваривање већине компаративних предности Ниша, као што су повољан саобраћајни, географски и геополитички

положај, остварени друштвени и привредни развој и повољне демографске, просторне и инфраструктурне карактеристике, што је требало да обезбеди развој Ниша као макрорегионалног центра, способног да омогући смањење притиска на Београд.

- **Генералним урбанистичким планом Ниша 2010-2025.**, наводи се (између осталог):
 - цела нишка котлина представља простор на коме су дисперзно лоциране главне градске функције становања, рада, јавних служби (друштвених делатности), као и свих пратећих функција у области саобраћаја, инфраструктуре и комуналних делатности. Територијални обухват ГУП-а има за циљ сагледавање, усаглашавање и развој свих градских функција на простору на коме егзистира 239.041 становник;
 - важан елемент сагледан овим ГУП-ом је развој сеоских и приградских подручја, као и укупни квалитет живота на сеоском подручју на ободу ГУП-а којем треба омогућити плански просторни развој, у циљу обезбеђења квалитетне основе за све активности везане за изградњу објеката, коришћење простора, саобраћајно повезивање и комунално опремање.

1.4. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА И РАЗВОЈНИХ СТРАТЕГИЈА

1.4.1. Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године ("Службени гласник РС", број 88/10)

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/10) утврђују се дугорочне основе организације, урђења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким, и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији.

Основни принципи просторног развоја Републике Србије су: децентрализација, одрживост, деконцентрација, територијална кохезија, јачање конкурентности, активна имплементација политике просторног развоја, полицентрични територијални развој са наглашеном улогом градова и функционалних урбаних подручја, формирање и јачање мреже градова и насеља, унапређење саобраћајне доступности, развој културног идентитета, унапређење и заштита природног и културног наслеђа, смањење штетног утицаја на животној средини, трансгранично, интеррегионално и трансдржавно функционално повезивање регионалних и локалних јединица.

Најважнији циљеви просторног развоја Републике Србије су: 1. уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија 2. регионална кохерентност и приступачност 3. одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина 4. заштићено и одрживо коришћење природно и културно наслеђе и предео 5. просторно – функционална интегрисаност у окружење.

За планирање просторног развоја подручја града Ниша у овом Просторном плану обавезујући су следећи принципи, пропозиције и мере:

1. Концепција просторног развоја: Ниш ће као један од три најснажнија урбана центра у Републици на средишњој развојној осовини север – југ бити један од носиоца просторног, односно одрживог и интегрисаног развоја како свог функционалног подручја тако и Републике у целини. Будући да се налази на укрштају две осовине – појаса развоја, а) појас интензивног развоја коридора

Х дуж Мораве и б) појас дуж Западне Мораве ка коридору Хс дуж Нишаве, очекивани развој подручја Ниша кретаће се у оквирима макроекономске и социјалне политике Републике са подстицајним мерама за коришћење локалних капацитета за реструктурирање и модернизацију локалне привредне и социјалне структуре.

У функционално – хијерархијској структури центара на нивоу Републике Ниш ће остварити улогу урбаног чворишта међународног значаја категорија НСТЈ2 са функционалним подручјем површине 26.255km², које обухвата подручје 9 управних округа са очекиваних 1.669.379 становника.

2. Регионална организација: развојна улога Ниша, као урбаног чворишта међународног значаја, у регионалној организацији Републике сагледана је у оквиру Региона јужна и источна Србија (НСТЈ2 нивоа) који обухвата подручја следећих округа: Нишавски, Топлички, Пиротски, Борски, Зајечарски, Јабланички, Пчињски, Подунавски и Браничевски.

3. Полицентрични урбани систем: у мрежно –хијерархијској структури урбаних центара и њихових функционалних подручја Ниш је дефинисан као центар ФУП-а међународног значаја на простору од 4.233km² који обухвата општине: Дољевац, Меровину, Г. Хан, Житорађу, Белу Паланку, Сврљиг, Алексинац, Прокупље, Блаце и Ниш са укупно 465.776 становника са функцијом носиоца, иницијатора и регулатора развоја ФУП-а.

4. На локалном нивоу: ограничити ширење градског подручја у складу са захтевима очувања пољопривредног и шумског земљишта, заштите културног и природног наслеђа и давања приоритета урбаног обнови и изградњи у оквиру већ постојеће урбане матрице; програмирање обнове и развоја села уз очување руралног предела и ресурса атара насеља; планирати мрежу саобраћаја и инфраструктуре уз очување и заштиту животне средине; омогућити активирање brownfield комплекса; производњу равномерно дистрибуирати у простору.

5. У Нишу планирати простор за: индустријски и технолошки парк, слободну зону, индустријску зону, бизнис инкубаторе, двоколосечну пругу северно од града, продужење аеродромске писте и карго центри на аеродрому.

6. Реализација Просторног плана дефинисана је кроз две етапе: до 2014. године као етапа реалних могућности реализације и до 2020. године као етапа претпостављених могућности реализације.

1.4.2. Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13)

Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа (у даљем тексту РПП), има површину која обухвата 7717 km², у оквиру које се предметни Просторни план налази у целости (100%). РПП је припремљен за временски период до 2020. године. Релевантне су следеће његове одредбе: подручје ће се развијати у оквиру и ван функционалног урбаног подручја Ниша; у делу о саобраћају наводи се да највећи потенцијал развоја саобраћаја представља перспектива интермодалног конципирања инфраструктурних система на бази друмског, железничког и ваздушног транспорта. Погранични положај, повезивање са земљама Европске уније и Коридором Х, представљају потенцијале интензивног развоја функција транзитног саобраћаја. Подручје РПП има добар саобраћајно-географски положај на укрштају два мултимодална инфраструктурна коридора (коридора Х и Хс), Коридор Х (аутопут Е-75 Београд - Ниш - Македонска граница), аутопут Е-80 (коридор Хс) чија је изградња започета, преко кога се остварује добра повезаност са мрежом европских путева.

План развоја путне инфраструктуре претпоставља подизање квантитета и квалитета путне мреже, применом следећих приоритетних активности и решења:

А. Повећање саобраћајне доступности подручја државним путевима I реда: активности за изградњу дела аутопута Е-80 - државног пута I реда бр. 1.12 од Ниша до границе са Републиком Бугарском; изградња деоница државног пута II реда као алтернативног правца на деоницама на којима се траса аутопута поклапа са трасаом државног пута I реда бр. 1.12;

Б. Модернизација и комплетирање мреже државних путева II реда и општинских путева: осавременењивање државних путева II реда на читавој територији Региона и изградња не изграђених деоница државних путева II реда;

В. Усмеравање утицаја саобраћајне инфраструктуре на развој урбаних центара и система насеља: изградња друмских обилазница око Ниша, Пирота, Димитровграда, Прокупља, Мeroшине, Сврљига; осавременењавање и изградња локалних путева;

Г. Развој железничког саобраћаја и инфраструктуре: електрифицирање пруге Ниш-Пирот-граница са Републиком Бугарском (Е-70) са изградњом обилазнице Ниша у северном делу града; активности на припреми коридора пруге Ниш-Лесковац-граница са Републиком Македонијом (Е-85) односно изградња двоколосечне и електрифициране пруге, са брзином вожње од 160 km/h, која ће у највећој могућој мери користити постојећи коридор пруге; рехабилитација железничких пруга, тачније критичних деоница, као и реконструкцију у циљу довођења пруга на пројектоване или евентуално повећане брзине, уз модернизацију сигнално-сигурносних уређаја.

1.4.3. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр. 86/09, 96/17 и 101/21)

Просторни план инфраструктурног коридора, утврђује планска решења, смернице и правила за коришћење, организацију, уређење и заштиту простора, као и изградњу, реконструкцију и функционисање магистралних и регионалних инфраструктурних система. Просторним планом инфраструктурног коридора се предвиђа:

- Изградња ауто-пута Е-80 Ниш – граница Бугарске;
- Изградња пратећег алтернативног путног правца аутопута Е-80 (без наплате путарине);
- Резервација коридора за изградњу двоколосечне и електрифициране пруге са брзином вожње од 160 km/h Ниш-Димитровград дужине од око 95 km, ширине 435 m (обухвата труп пруге ширине 35 m, заштитни појас са обе стране пруге од по 200 m);
- Електрифицирање пруге Ниш-Пирот-граница са Републиком Бугарском (Е-70);
- Изградња магистралног гасовода Ниш–Димитровград (граница Бугарске);
- Изградња продуктовода за транспорт нафте и нафтних деривата у коридору постојећег магистралног гасовода МГ-09 и планираног магистралног гасовода МГ-10;
- Постављање оптичког кабла;
- Постављање коаксијалног кабла;
- Изградња далеководна напонских нивоа 400kV, 220kV и 110kV ка Крушевцу, Крагујевцу, Бору, Софији, Лесковцу и Косову;

Овим планом је утврђен коридор ауто-пута дужине од око 105,4km и ширине од 700 m, изузев на подручјима генералних урбанистичких планова градова Ниша и Пирота и планова

генералне регулације Беле Паланке, Димитровграда и Црвене Реке, где је ширине око 200 m. У коридору аутопута се резервише простор оријентационе ширине 70m за аутопутно земљиште (појас ауто-пута), изузев на подручјима: генералних урбанистичких планова градова Ниша и Пирота и планова генералне регулације Беле Паланке, Димитровграда и Црвене Реке, где је ширине око 50 m. Ширина аутопутног земљишта утврђује се регулационом разрадом и креће се од 70 m до 150 m, у складу са променом профила државног пута.

1.4.4. Просторни план подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд-Ниш („Службени гласник РС”, број 69/03 и 121/14)

Површина обухвата Просторног плана инфраструктурног коридора аутопута Е-75 деоница Београд – Ниш (у даљем тексту ППИК Е-75 БГН) је 1835,4km². ППИК Е-75 БГН је дугорочни развојни документ који обухвата временски хоризонт до 2020. године.

Плановима развоја саобраћајне мреже Европе утврђен је Паневропски мултимодални саобраћајни коридор „Х” (Салзбург - Љубљана - Загреб - Београд - Ниш - Скопље - Велес - Солун) са два крака: Будимпешта - Нови Сад - Београд („Хb”) и Ниш-Пирот-Софија („Хс”) у функцији интегрисања саобраћајног система Централне и Источне Европе. Саобраћајна политика ЕУ према развоју мултимодалних коридора, представља несумњиви приоритет у стратегији дугорочног развоја саобраћајне инфраструктуре на овом подручју и спроводиће се у следећим областима: изградњу деоница аутопута од: Ниша до Димитровграда; опремање и уређење коридора аутопута пратећим објектима, према европским критеријумима и стандардима; реконструкцију и изградњу двоколосечне пруге за саобраћај возова брзинама преко 200 km/h на правцу: граница Хрватске - Београд - Ниш - Димитровград, граница Мађарске - Београд и Ниш - граница Републике Македоније; реконструкцију и модернизацију постојеће пруге корекцијом ограничавајућих делова и повезивањем новим пружним везама делова мреже и прикључних пруга у складу с новим железничким токовима за саобраћај возова брзинама од 120-160 km/h; повећање категорије опремљености аеродрома „Цар Константин - Ниш” и стопе раста домаћег ваздушног саобраћаја; развој мултимодалних тачака и робно-транспортних центара (РТЦ-а); доградњу постојећег магистралног гасовода и комплетирање разводне гасоводне мреже дуж трасе магистралног гасовода; реконструкцију и ревитализацију постојеће и изградњу нове електропреносне мреже и трансформаторских постројења; и резервисање простора за потенцијални коридор пловног пута Дунав - Морава - Вардар.

Изградњом, опремањем и уређењем Инфраструктурног коридора, побољшаће се везе Ниша и уопште Поморавља са осталим деловима Републике Србије под условом реконструкције и изградње: тимочког коридора Ђердап II (Прахово) - Ниш; коридора Е-75 Ниш - граница Републике Македоније; и коридора Е-80 Ниш - Димитровград.

Изградња, опремање и уређење Инфраструктурног коридора допринеће јачању саобраћајних, привредних и других функција Београда и Ниша, Јагодине - Ћуприје - Параћина, Алексинца и већег броја мањих градова, а тиме и остваривању циљева Просторног плана Републике Србије и укупне стратегије развоја Републике Србије која се огледа: 1) смањењу негативних тенденција у демографским кретањима у средишњој и југоисточној Србији, имајући у виду да су ова подручја међу најзначајнијим исходиштима миграција; и 2) смањењу процеса метрополитанизације Републике Србије, уз бржи развој Ниша, регионалних центара и мањих градова у регионалним целинама источно и западно од коридора.

ППИК Е-75 БГН утврђују се основе организације, коришћења, уређења и заштите подручја инфраструктурног коридора, као и следећи магистрални инфраструктурни системи на правцу Београд – Ниш: аутопут Е-75 (М-1); железничка пруга за велике брзине Е-85 и модернизација постојеће пруге; магистрални оптички каблови, којима се замењује постојећи коаксијални кабл; магистрални гасоводи; далеководи 220 и 400 kV; објекти заштите од вода - одбрамбени насипи; и пловни пут Рајна-Мајна-Дунав-Морава-Вардар-Аксиос.

1.4.5. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Републике Северне Македоније („Службени гласник РС“, бр. 77/02, 127/14, 102/17 - др. уредба, 100/21)

Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Републике Македоније (у даљем тексту ПППИК НРМ) је дугорочни развојни документ који се доноси за временски хоризонт до 2020. године. ПППИК НРМ обухвата простор површине 1.186,5 km².

Плановима развоја Паневропске саобраћајне мреже утврђен је мултимодални саобраћајни Коридор „10“ (Салзбург – Љубљана – Загреб – Београд – Ниш – Скопље – Велес - Солун) са два крака Будимпешта - Нови Сад - Београд („10.б“) и Ниш – Пирот - Софија („10.а“) у функцији интегрисања саобраћајног система Централне и Источне Европе. Инфраструктурни коридор од Ниша (Трупале) до границе Републике Македоније, који је обухваћен овим просторним планом, припада мултимодалном саобраћајном коридору „10“. Изградњом Инфраструктурног коридора побољшаће се везе нашег источног Подунавља са јужном Србијом и Македонијом, под условом реконструкције и изградње тимочког коридора Ђердап II (Прахово) - Ниш, са планском идејом да Србија, поред развојне зоне Нови Сад-Београд, Смедерево на Дунаву, развија привредно и саобраћајно значајну зону у тимочком Подунављу (Кладово-Прахово), као ближу Црном мору (Источној Европи).

Изградња Инфраструктурног коридора допринеће јачању саобраћајног значаја Ниша, који је у том погледу већ сада други по рангу у Србији, а преко тога и јачању привредних и других функција Ниша, даље смањењу процеса метрополизације Србије, уз бржи развој Ниша, регионалних центара и мањих градова у регионалним целинама источно и западно од коридора.

ПППИК НРМ обухваћени су: 1) магистрални инфраструктурни коридор - са постојећим и планираним магистралним инфраструктурним системима и њиховим заштитним појасима: аутопут Е-75 (М-1), пруга за велике брзине Е-85, гасовод и оптички кабл са водотоком Јужне Мораве; и пратећим објектима и садржајима (чворишта, терминали, услужни садржаји и други објекти у функцији магистралних инфраструктурних система); 2) пратећи алтернативни инфраструктурни системи - алтернативни путни правац (без наплате путарине) аутопута Е-75; 3) зона утицаја коридора - обухваћен простор између појединих и зона ширине од 1 до 5 km од крајњег магистралног инфраструктурног система, који су у физичкој и функционалној вези са коридором од Ниша (Трупале) до границе Републике Македоније, изузев на подручју Генералног урбанистичког плана Ниша где се обухват Просторног плана своди на мрежу коридора магистралних инфраструктурних система.

1.4.6. Просторни план подручја посебне намене система продуктовода кроз Републику Србију (Сомбор - Нови Сад - Панчево - Београд - Смедерево - Јагодина - Ниш) („Службени гласник РС“ бр. 19/11)

Просторни план подручја посебне намене система продуктовода кроз Републику Србију (Сомбор - Нови Сад - Панчево - Београд - Смедерево - Јагодина - Ниш) (у даљем тексту ППППН СПРС) обухвата подручје које се налази на деловима територије градова Сомбор, Нови Сад, Зрењанин, Панчево, Београд, Смедерево, Јагодина и Ниш, и општина Кула, Врбас, Тител, Опово, Ковин, Темерин, Смедеревска Паланка, Велика Плана, Лапово, Баточина, Свилајнац, Ћуприја, Параћин, Ћићевац, Ражањ и Алексинац. Укупна површина подручја ППППН СПРС износи 4.093 km².

Планско подручје се простира од северозападног дела Републике Србије, преко Подунавља и Поморавља до централног дела југоисточне Србије. Обухват Просторног плана представља површину под цевоводним системом продуктовода са припадајућим површинама чворишта и местима укрштања са другим инфраструктурним системима, терминалима, као и подручјима који су у непосредној физичкој и функционалној вези са коридором, односно утицајним зонама.

Продуктовод представља систем цевовода за транспорт течних деривата нафте -

моторних горива (моторних бензина и дизела) и тим системом би било повезано седам планираних припадајућих терминала са управљачко-дистрибутивним центрима. Полази од главног терминала у Панчеву у два основна правца: северни – према Новом Саду и Сомбору, и јужни према Смедереву, Јагодини и Нишу. Условно говорећи, постоји и трећи правац (у оквиру северног правца бочна грана) према Београду. Реализација продуктовода предвиђена је у три фазе: 1) I фаза - деонице Панчево - Нови Сад и Панчево – Смедерево; 2) II фаза - деонице Смедерево - Јагодина и Јагодина – Ниш; 3) III фаза - деонице Нови Сад - Сомбор и Панчево - Београд.

1.4.7. Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш-Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник РС“, бр. 102/16)

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш-Димитровград са елементима детаљне регулације у даљем тексту: „Просторни план магистралног гасовода“, утврђује изградњу магистралног гасовода од Ниша до Димитровграда и дефинише посебне појасеве у режиме заштите гасовода и објеката у функцији гасовода. Планским решењем утврђен је енергетски коридор магистралног гасовода у укупној ширини од 400m, односно по 200m са обе стране осе цевовода. Граница детаљне регулације обухвата појас уже заштите магистралног гасовода у укупној ширини од 60m, као и површине за надземне објекте који су саставни део гасовода и пратећу инфраструктуру.

У оквиру енергетског коридора утврђују се следећи појасеви/зоне заштите који се успостављају се по завршетку изградње гасовода:

- Појас непосредне заштите који обухвата експлоатациони појас цевовода укупне ширине 15 m (по 7,5 m са обе стране осе цевовода) и зону опасности од експлозије минималне ширине 3 m око објеката који представљају саставни део гасовода;
- Појас уже заштите који се успоставља између појаса непосредне заштите и појаса шире заштите укупне ширине 60 m (по 30 m са обе стране осе цевовода) и појас одговарајуће ширине око објеката који представљају саставни део гасовода;
- Појас шире заштите између спољне границе појаса уже заштите и енергетског коридора.

Основни критеријум за дефинисање правила уређења и грађења по појасима заштите гасовода јесте густина насељености, која се утврђује на основу постојеће изграђености простора у функцији становања и боравка људи и одређује се у обухвату заштитног појаса гасовода (ширине 200 m обострано од осе гасовода) у дужини појаса гасовода од 1 km.

Према критеријуму густине насељености, дефинишу се следеће класе локације:

- 1) Класа локације I – појас гасовода у којем се на јединици дужине налази до шест стамбених зграда нижих од четири спрата;
- 2) Класа локације II – појас гасовода у којем се на јединици дужине налази више од шест, а мање од 28 стамбених зграда нижих од четири спрата;
- 3) Класа локације III – појас гасовода у којем се на јединици дужине налази 28 или више стамбених зграда нижих од 4 спрата, или на коме се налазе пословне, индустријске, услужне, школске, здравствене и сличне зграде и јавне површине (игралишта, шеталишта, рекреациони терени, отворене позорнице, спортски терени, сајмишта, паркови и др.), на којима се трајно или повремено задржава више од 20 људи, а налазе се на удаљености мањој од 100 m од осе гасовода;
- 4) Класа локације IV – појас гасовода у којем на јединици дужине преовлађују четвороспратне или вишеспратне зграде.

За објекте који су саставни делови гасовода и у његовој су у складу са Правилником о условима за несметан и безбедан транспорт природног гаса гасоводима притиска већег од 16 bar, или прорачуном у складу са домаћим стандардима функцији дефинисане су три зоне опасности од експлозије. У зонама опасности од експлозије не смеју се налазити материје и уређаји који могу

проузроковати пожар и омогућити његово ширење, и сви радови се морају изводити у складу са важећом законском регулативом.

1.4.8. Просторни план административног подручја града Ниша 2021 („Службени лист Града Ниша“, бр. 45/11 и 85/22)

ПРОСТОРНА ОРГАНИЗОВАНOST И СТАЊЕ КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Урбано подручје обухвата: град Ниш, насељена места урбаног карактера (10 насеља), 8 руралних насеља и пољопривредне и друге површине. У односу на начин коришћења на урбаном подручју је заступљено углавном грађевинско земљиште. Основна функционална структура грађевинског земљишта обухвата: становање, радне зоне, пратеће функције, примарну инфраструктуру, примарну мрежу саобраћаја, специјалне намене и др.

Ограничења: Стихијско ширење урбаног грађевинског подручја на просторе пољопривредног земљишта високих бонитетних класа; непланска сеча и крчење шума и изложеност земљишта процесу ерозије; концентрација индустријских капацитета у Нишу; пролазак магистралних инфраструктурних водова преко грађевинских подручја; недостатак основних објеката комуналне инфраструктуре (санитарна депонија и постројења за пречишћавање отпадних вода); неравномерна дистрибуција становништва и неформирана мрежа и хијерархија насеља; маргинализација села; депопулација сеоског подручја; нижи нивотехничке, социјалне и инфраструктурне опремљености сеоског подручја.

Потенцијали: Геостратешки положај на Балкану, коридори европског значаја Х и Е-771 укрштају се на подручју Плана; значајни еколошки потенцијали; природне и културне вредности; доста уједначен распоред насеља; демографски потенцијал.

ВИЗИЈА И ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Општи циљеви просторног развоја

На основу анализе и оцене стања и ограничења просторног развоја подручја Плана и остварених смерница од усвајања ППАПГ Ниша 1992, а имајући у виду потенцијале планског подручја, еколошки и просторни капацитет планског подручја, очекиване екстерне утицаје и интерне потребе и са визијом да град Ниш, уз евидентирање, дефинисање и оперативно ангажовање свих регионалних и просторних потенцијала, институционализује и развија: а) ранг регионалног центра међународног значаја, са подручјем од 9 округа (Подунавски, Браничевски, Борски, Зајечарски, Топлички, Нишавски, Пиротски, Јабланички и Пчињски) и б) ранг урбаног чворишта функционалног урбаног подручја националног и европског значаја усмереног ка процесима европских интеграција, дефинишу се основни циљеви просторног развоја:

- Афирмација нишког метрополитенског подручја као будуће „капије“ на југу Србије,
- Уравнотежен територијални развој и унапређена социјална кохезија,
- Одржив привредни развој,
- Неутралисање развојних конфликта између Ниша и насеља у окружењу,
- Очување квалитета и унапређење животне средине и подизање квалитета живљења,
- Просторно-функционална интегрисаност у окружење,
- Унутар-регионалне интеграције,
- Одрживо коришћење природних ресурса и заштита природних и културних добара.

1.4.9. Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године („Службени гласник РС“, бр. 47/19)

Визија урбаног развоја града Ниша базира се на визији урбаног развоја у Републици Србији: „Град који пружа услове за достојанствен живот и задовољење свих потреба како својих грађана, тако и грађана свог гравитационог простора, уз једнаке могућности избора за све, који представља простор за изградњу инклузивне, интерактивне и креативне заједнице, интегришући све слојеве свог настајања кроз историју.”

1.4.10. План развоја Града Ниша за период 2021-2027.године („Службени лист града Ниша“ бр. 36/21)

Урбани развој града Ниша базира се и на интегралној визији развоја, у којој је град Ниш:

- Регионални центар Републике Србије, препознат као инжењерски центар у коме се развијају високе технологије и логистички центар Балкана, који се динамично развија и привлачи младе и талентоване људе за живот и рад у универзитетском граду, који свој развој базира на економији заснованој на знању и високим технологијама, одрживом коришћењу ресурса, логистичким садржајима који ће валоризовати позицију, географску повезаност, постојећу и будућу инфраструктуру; али и развоју туризма и богатим квалитетом живота

- Модеран и инклузиван град, који пружа равномерне могућности за развој и образовање и динамичан друштвени живот, који квалитетом живота, великим и уређеним парковима, приобаљем реке, живим јавним просторима, јединственом бањом у оквиру града, валоризованим потенцијалом заштићених добара, чистим ваздухом и уређеним културно-историјским споменицима, динамичним и иновативним манифестацијама и ефикасним, инклузивним и кориснички орјентисаним институцијама омогућава остваривање права свих грађана и грађанки и сарадњом јавног, приватног, цивилног и научно истраживачког сектора.

2. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ, ОСНОВНА ОГРАНИЧЕЊА И МОГУЋНОСТИ

2.1. ПРИРОДНИ УСЛОВИ

Географски положај

Територија града Ниша има централни положај у оквиру Нишавског Округа. Лоцирана је у доњем Понишављу и северном подручју јужног Поморавља и захвата површину од 596,7 km². Простира се између 43°15' и 43°30' северне географске ширине и 21°49' и 22°13' источно од Гринича. Град чини пет градских општина: Палилула, Медијана, Црвени Крст, Нишка Бања и Пантелеј и административни је центар Нишавског округа.

Кроз Ниш пролазе и ту се сусичу бројне локалне, регионалне државне и међудржавне саобраћајнице светског значаја, које су утицале на његов укупан развој и формирање као централног насеља Југоисточне Србије (Коридор 10 (Салзбург-Љубљана-Загреб-Београд-Ниш-Скопље-Велес-Солун)). Из Ниша се одваја крак аутопута (10в Ниш-Пирот-Софија) који води ка источној Србији и граници са Републиком Бугарском. Важни регионални путеви и железничке пруге воде из Ниша ка Копаонику, Новом Пазару и Црној Гори, Косову и Метохији, Зајечару и Неготинској крајини.

На територији града Ниша налази се и међународни аеродром „Константин Велики” који ваздушном линијом спаја Ниш са остатком света.

Геолошке и геоморфолошке карактеристике

У геолошком погледу урбанистичко подручје Ниша изграђено је од кристаластих шкриљаца горњег метаморфног комплекса, кластично глиновитих седимената пермо-карбона, лапоровито-карбонатних седимената доњег и средњег тријаса, карбонатних и кластичних јурских и кредних седимената, глиновито-лапоровито-кластичних неогених седимената и најзад квартарних творевина. Квартарне насlage представљене су дилувијалним, алувијалним, делувијалним и пролувијалним седиментима.

Урбанистичко подручје захвата Нишки терцијарни басен - нишку котлину. Она ја са севера ограничена стрмим падинама и узвишењима која јасно одвајају котлину од осталих делова терена. Са јужне стране ограничена је Коритником и обронцима Селичевице док западно нема јасну морфолошку границу. Сам рељеф котлине последица је литолошке грађе терена и историјско-геолошких процеса који су деловали на формирање рељефа (подручје Ниша лежи у граничном појасу између Српско-македонског масива и унутрашње зоне Карпато-балканида источне Србије).

У морфолошком погледу урбанистичко подручје града Ниша може се поделити на равничарску и брежуљкасту област.

Равничарски део терена налази се поред реке Нишаве. Изграђен је од алувијалних неvezаних и слабо vezаних седимената. То су алувијалне равни реке Нишаве. Местимично се изнад ове Заравни налазе стрмији отсеци висине 5-6 метара.

Брежуљкасти део терена налази се изнад алувијалне заравни. Благо је заталасан и испресецан речицама и потоцима. Местимично се изнад валовитог терена дижу узвишења, која су заравњене и налазе се на приближно истој висини (Виник 413 m, Градац 417 m, Марково кале 401 m итд).

Својим рељефом истиче се и тераса Нишке бање која се налази испод стрмих падина Коритника и обилује термоминералним изворима.

Са становишта урбанизације и ширења града Ниша интересантнији је северни него јужни део терена, јер је овај са блажим нагибом терена.

Сеизмичке карактеристике

На основу сложеног тектонског склопа сеизмолишким испитивањем најјачих потреса на територији града Ниша и према сеизмолошкој карти Србије за повратни период од 95 година, подручје Генералног урбанистичког плана налази се у зони VII°MGS. Подручје Ниша је подељено на пет зона сеизмичког понашања. Прве две зоне, које се карактеришу као добра тла за грађевинску делатност, покривају терен изнад Нишавског алувијума Виника, Горице и Бубња, трећа зона, као средња тла, покрива ниски алувијум, а четврта и пета зона, као лоша тла, покривају савремене рецентне речне наносе Нишаве, као терене бујичних токова.

Инжењерско – геолошка рејонизација

Према инжењерско-геолошким и хидрогеолошким условима урбанистичко подручје може се поделити на неколико група:

I група- Неогене творевине представљане полувезаним стенама, односно збијеним глинама и неvezаним шљунковима и песковима у којима се јављају сочива пешчара и глина. Збијене глине се јављају у облику узаног непрекидног појаса на јужном делу града и на десној обали Нишаве испод терасних седимената јужно од цркве Св.Пантелеја. Они чине подлогу квартарним и делом неогеним шљунковито-песковитим седиментима. Од њих су изграђени и брежуљкасти делови тарена. Ниво воде се налази дубље од 10 m. Падине су стабилне, држе се у вертикалним засецима, али изузетно у додиру са водом сочива песковитих глина се расквашавају, бубре и долази до клизања терена. То је запажено на јужном делу града. Ови су терени најповољнији за градњу објеката.

У алувијалној равници они су махом еродовани.

II група - Дилувијални седименти заступљени у виду средње збијених суглина и неvezаних шљункова који леже преко неогених збијених глина и супескова, на терасним отсесима дуж десне и леве обале Нишаве. Терени изграђени од њих су стабилни, изузев у отсесима где услед бочне ерозије долази до обурвавања. На овим теренима могу се градити објекти различитог специфичног оптерећења.

III група - Алувијални седименти представљени су средње збијеним супесковима, незбијеним глинама и суглинама и неvezаним шљунковима и песковима. Јављају се у у равничарском делу Нишког басена поред реке Нишаве. Дебљина шљункова је неједнака 2-4 m. Укупна дебљина шљункова и суглина које се налазе изнад њих креће се од 6-10 m. Леже преко неогених збијених глина и супескова. Ниво подземне воде креће се од 1-7 m. То су стабилни терени. При градњи у овом подручју мора се водити рачуна о нивоу подземних вода јер се носивост смањује.

IV група - Делувијални седименти представљени су средње-збијеним суглинама, супесковина и неvezаним шљунковима и песковима. На падинама у зависности од материјала издвојене су дробине. На јужном брежуљкастом делу терена јављају се лесолики средње збијени и незбијени седименти веће дебљине, који покривају старије шљунковито-песковите седименте. Ниво подземне воде је дубљи од 10 метара. Док су у сувом стању имају велику чврстоћу али при квашењу лако прелазе у скоро течну стање. При градњи објеката треба водити рачуна да не дође до расквашавања у зони темеља.

V група – Неогене збијене глине и пескови. Јављају се у једном узаном непрекидном појасу између неогених шљунковито-песковитих и алувијалних седимената на јужном ободу. Ова је зона шири око Нишке бање и у таквом појасу се наставља у правцу истока. То су песковите суглине и масне глине каткад лапоровите, високе пластичности са прослојцима прашинастог песка. Као водонепропусна подлога вишљ их шљунковито песковитих седимената бивају често, расквашени те су за њих везана клизишта, те представљају мање погодну средину за градњу објеката.

VI група - Алувијални неvezани шљункови и пескови са прослојавањем прашинастих пескова, супескова. Укупна дебљина је око 10 m. Ови делови терена су често плавлени. Ниво воде се креће од 0-1 m. Растресити су и припадају групи незбијених седимената. Висок ниво подземне воде увршћује их у непогодне терене за градњу објеката.

VII група - Пролувијални седименти представљени незбијеним шљунковитим суглинама и шљунковитим супеском. Јављају се у доњим и средњим токовима неких притока Нишаве. Јако су хетерогеног састава и променљивих физичко-механичких особина. Висок ниво подземне воде у централним деловима ових наноса погоршава њихове физичко-механичке карактеристике.

Климатске карактеристике

Узимајући у обзир напред изнете податке о географском положају и тектонско-геоморфолошкој структури, можемо закључити да Ниш и његова околина имају такве климатске карактеристике које носе у себи обележје умерено-континенталне климе (топла лета и умерено хладне зиме).

На основу расположивог опсервационог материјала Републичког хидрометеоролошког завода Србије (1991-2020) узетих из метеоролошке станице у Нишу, основни елементи климе су:

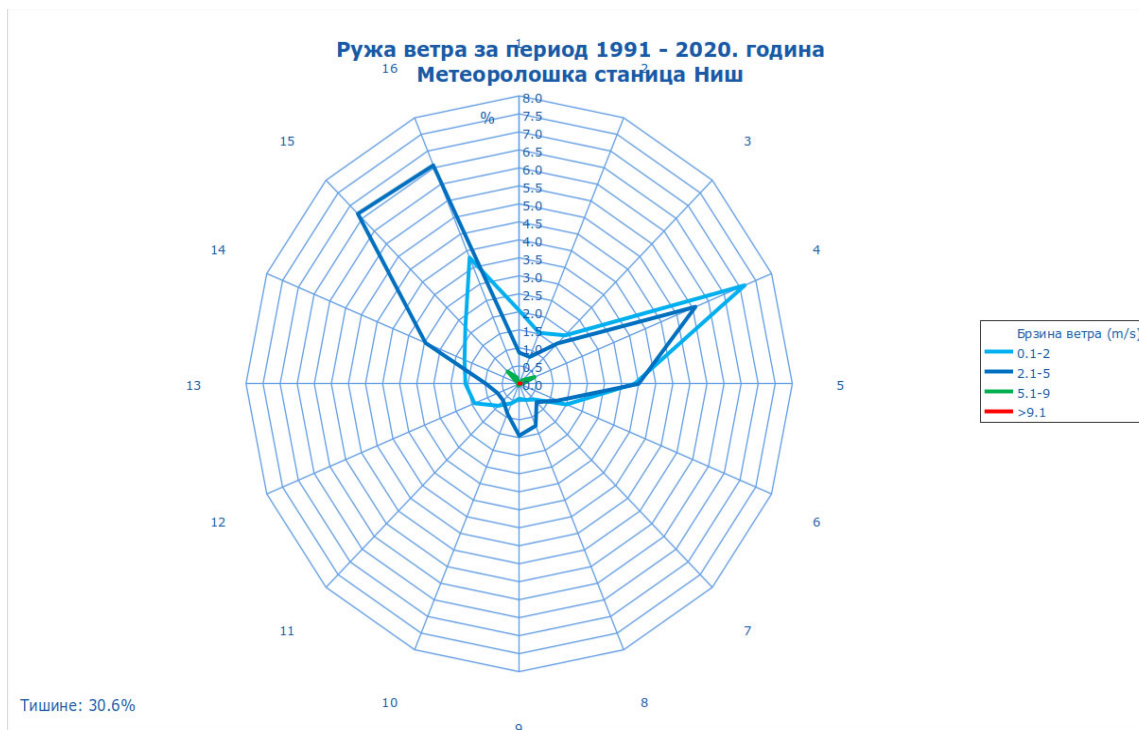
- средње годишња температура ваздуха је 12,4°C, с тим што је најхладнији јануар (0,9°C), а најтоплији јул и август (23,1°C) са годишњом амплитудом од 22,2°C. Средња минимална температура износи -2,5°C у јануару, а средња максимална температура за читаву област је 30,9° у августу;
- средња годишња количина падавина у Нишу износи 613 mm, а на основу анализе распореда годишњих висина падавина по месецима види се да су највише у мају (просечно 69,8 mm), а

најмања у фебруару 39 mm. Највише падавина се очекује у вегетационом периоду (април-јун) онда када су усеви најпотребније. Падавине у облику снега су на овом подручју ограничене на период од октобра до априла и јављају се просечно 35,1 дан годишње;

- средња годишња влажност ваздуха у Нишу је 69,1%, највећа у јануару (79,1%) а најмања у августу (60,3%);
- просечно трајање сунчевог сјаја износи 1986,4 сати годишње. Најдуже је у августу 275,6 сати, а најкраће у јануару 67,5 сати. Просечан број ведрих дана износи 79, са максималним бројем у августу (13,7 дана) и минималним бројем у јануару (4);
- Средња годишња облачност је 103 дана, највећа облачност је зими (децембар 15,4), а најмања током лета (август 2,7);
- Према вредностима годишњих честина, правца ветрова и тишина може се закључити да највећу учестаност јављања на ширем подручју града Ниша имају тишине (0) које су заступљене са 30,6%. Најчешћи су ветрови северозападног правца (NW) који се најчешће јавља у лето, а најмање у јесен, док најмању учестаност јављања има југоисточни ветар (SE). Највећа средња брзина ветра јавља се из северозападног правца NW, а најмања из јужног (S) и запад-југозападног правца (WSW).

Табела бр. 1 - Релативна честина одређених категорија брзине (m/s) по правцима

правац/ брзина	0.1-2	2.1-5	5.1-9	>9.1
N	2.0	0.9	0.0	0.0
NNE	1.5	0.8	0.0	0.0
NE	1.9	1.6	0.1	0.0
ENE	7.1	5.6	0.5	0.1
E	3.4	3.5	0.1	0.0
ESE	1.5	1.2	0.0	0.0
SE	0.6	0.7	0.0	0.0
SSE	0.5	1.3	0.0	0.0
S	0.4	1.4	0.1	0.0
SSW	0.6	0.9	0.0	0.0
SW	0.9	0.7	0.0	0.0
WSW	1.4	0.7	0.0	0.0
W	1.6	1.0	0.0	0.0
WNW	1.7	3.0	0.0	0.0
NW	2.2	6.7	0.5	0.0
NNW	3.8	6.6	0.2	0.0
НАПОМЕНА Случајеви када се одређена појава није јавила и када је релативна честина 0 су у табелама обојени белом бојом				

Хидролошке и хидрогеолошке карактеристике

Главну окосницу хидрографских прилика и богатства хидрографских објеката града Ниша, чини ток Нишаве, од Сићевачке клисуре до њеног ушћа у Јужну Мораву, њене бројне притоке са сталним и повременим речним токовима као и врло богате подземне воде са већим и мањим изворима и врелима, од којих неколико имају карактер термалноминералних и лековитих вода (термоминерални извори Нишке Бање - 3 извора: „Главно врело“, „Сува бања“, „Школска чесма“ и 2 бунара, Калафата - Топило и Островице - Бањица).

Нишава, је најзначајнији хидрографски објекат за Ниш и његову околину. Постаје од Гинске реке и Врбнице у Бугарској и има сливно подручје од 4.068 km² површине и укупну дужину дока од 151 km, са укупним падом корита од 294,7 метара тј. 19,8%.

Најмањи пад Нишаве је од Ниша до ушћа у Јужну Мораву и износи свега 0,7%, док је од државне границе са Бугарском до ушћа Лукавске реке и у Сићевачкој клисури око 3%. Територији града Ниша припада на дужини од Сићевачке клисуре и Нишке котлине све до ушћа у Јужну Мораву.

Највеће брзине тока Нишаве су у Сићевачкој клисури и код Ниша, где су, уједно, и највеће дубине, а крећу се од 1,20-1,80 m/sec. Највећа разлика брзина, при ниским и средњим водама, је 60 cm и то у Сићевачкој клисури, где је пад речног корита највећи, а ширина корита свега 15-25 метара. Општа карактеристика речног корита је појава речних острва код КП дома (дугачко 100 и широко 80 метара) и код с. Поповац (дугачко 75 и широко 55m) обраслих шумом и шибљем.

Са десне стране, Нишава прима воде Малчанске, Суводолске, Каменичке, Бреничке и Рујничке реке, а с леве стране Островичку, Студену (Јелашничка река), Кутинску и Габровачку реку.

Литолошки састав тарена предиспонирао је и хидрогеолошке карактеристике овог подручја. У геолошкој грађи терена учествују различити литолошки чланови: шкриљци, кречњаци, пешчари, лапорци, глинци, пескови и шљункови. Преко ових творевина налазе се обично делувилални материјал који је најчешће заглињен.

Кристаласти шкриљци су практично водонепропусне стене и не акумулирају воду. Вода се скупља само у површинској зони у којој су прсине нешто јаче израђене. Јавља се у незнатним количинама и са становишта коришћења воде нема практичног значаја.

Песчари представљају такође лошу средину за акумулирање воде, јер су му пукотине махом испуњена глиновитим материјалом који се ствара при њиховом распадању. Понегде се срећу мањи извори који немају практичну вредност.

Лапорци, лапоровити кречњаци и глинци су оскудни водом јер лапорци и глинци спречавају повезивање пукотина у кречњачком делу серије. Акумулрање подземне воде је локално и безначајно.

Кречњаци који се налазе на северном и јужном ободу су банковити и масивни, делимично скаршћени, испуцали, акумулирају подземну воду. На северном ободу на контакту са терцијаром налазе се мањи извори, који свакако дренирају акумулирану воду кречњака. Обзиром да је сливно подручје мало и издашност ових извора је мала. На јужном ободу акумулирана подземна вода кречњака дренира се преко термалних извора Нишке бање.

У глиновито-песковитој неогеној серији учествују суглине са прослојцима прашинастих пескова, пешчара или шљункова. Изнад њих се налази песковито-шљунковита серија у којој се местимично појављују сочива и прослојци глине и суглине. И ова серија нема већих акумулација подземних вода јер се горњи део песковито-шљунковита, серија налази углавном изнад корита Нишаве ка којој се дренирају воде из неогених пескова. Дуж десне обале Нишаве постоје мањи извори који празне издан неогених пескова.

Старији алувијални шљункови који изграђују дилувијалне терасе Нишаве, леже високо изнад реке, преко неогених пескова и представљају висеће колекторе. Вода се у њима не задржава већ се гравитацијом спушта до неогених пескова кроз које се даље креће до извора у долини Нишаве. Судајући према капацитету извора, веома мали део површинских вода храни овај издан. Најбогатији су водом алувиони Нишаве. Они су изграђени од алувијалних шљункова и пескова који су покривени суглинама и супесковима. У долини Нишаве шљункови су дебљине око 4-6 m. У алувиону је вода повремено под притиском. Пошто је река усекла корито до дна алувијона, вода из алувијона се углавном стално дренира на реци. Водостај Нишаве не мења градијент подземне воде у алувијону, јер висок водостај Нишаве кратко траје те не успорава воду алувијона. Осцилације подземне воде су углавном везане за распоред падавина. Ово указује да се издани подземних вода углавном хране инфилтрацијом површинских. У алувијону је ниво воде 1-4 метара од површине терена, а на падинама од 6 па навише.

2.2. ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ

Град Ниш донео је Одлуку о грађевинском земљишту („Службени лист града Ниша“, бр. 18/16 и 118/18).

Овом одлуком уређују се следеће:

- услови, поступак и начин отуђења и давања у закуп неизграђеног и изграђеног грађевинског земљишта у јавној својини на којем је као власник у јавној књизи за евиденцију непокретности и правима на њима уписан Град Ниш;
- прибављања грађевинског земљишта у јавну својину Града Ниша;
- стављања ван снаге решења о располагању и прибављању грађевинског земљишта и других решења која се доносе на основу ове Одлуке;
- измена и раскида правних послова који се закључују на основу донетих решења;
- давања сагласности за озакоњење објеката, изградњу, односно постављање објеката на грађевинском земљишту у јавној својини града и других потребних сагласности.

Овом одлуком ближе се уређују и поступак и надлежности за отуђење и давање у закуп грађевинског земљишта у јавној својини, по цени нижој од тржишне односно без накнаде, као и у случају непосредне погодбе, уз претходну сагласност Владе Републике Србије, у складу са законом и подзаконским актом, као и услове начин и поступак размене непокретности.

Град Ниш стара се о коришћењу грађевинског земљишта према намени земљишта одређеној планским документом, у складу са законом којим је уређена област грађевинског земљишта.

2.3. ДЕМОГРАФИЈА

Обухват ГУП-а из 2010. заузима 45% укупног административног подручја града. Утврђено је да је 2011. године на територији обухваћеној ГУП-ом је живело 251.863 становника. ГУП из 2010. је предвидео да ће до периода истека плана, 2025. године, на територији Града Ниш живети 261.675 становника, од којих ће 97% бити на територији обухваћеној ГУП-ом - 253.642 становника. Међутим, од 2011. број становника се смањило и данас у обухвату ГУП-а из 2010. живи нешто више од 240.000 становника.

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ И ПРОГНОЗА

Према подацима Пописа из 2022. године, на подручју ГУП-а живи 223.786 становника у 90.821 домаћинства, што представља 86% становништва административног подручја Града Ниша, односно 59,5% укупног становништва Нишавског округа. У односу на 2011. годину, дошло је до благог пада броја становника за 1,7% (са 227.567 у 2011. години, на 223.786 у 2022. години). У истом периоду је број домаћинстава порастао за 13,3% (са 80.156 у 2002. години на 90.821 у 2011. години), тако да је смањена просечна величина домаћинства са 2,9 чл/дом у 2011. на 2,5 чл/дом у 2022. години.

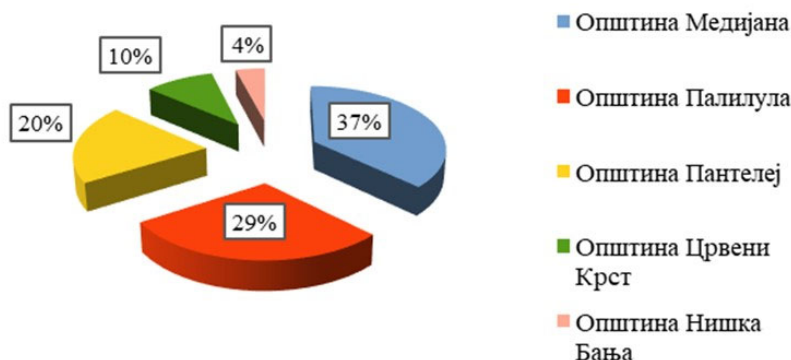
Узимајући у обзир број становника у градским насељима дефинисаним од стране РГЗ-а на подручју ГУП-а, у градским насељима живи 181.171 становника, док у осталим насељима живи 42.615 становника, од тога у насељима у периурбаном подручју живи 16.404 становника, док на сеоском подручју 26.211 становника. У посматраном периоду је број становника у градским насељима је смањен за 4,4% (са 189.456 на 181.171 становника), док је у осталим насељима пад броја становника био нешто блажи, односно број становника је опао за 3,9% (са 38.111 на 36.615 становника), при чему је у периурбалном подручју број становника смањен за 4,8% (са 17.224 на 16.404), а на сеоском подручју за 3,2% (са 20.887 на 20.211).

Степен урбанизације на подручју ГУП-а висок и износи чак 80% (виши је у односу на 2002. годину када је износио 71,9%), али приликом савремених демографских тенденција бележи се већи пад становништва на градском подручју у односу на урбано подручје. Ово је, у доброј мери последица настанка викенд и неформалних насеља у северном и северо-источном појасу подручја ГУП-а. Тако је, посматрајући сва градска насеља на подручју ГУП-а, број становника порастао једино на подручју Ниш-Пантелеј за 4,7% (са 34.724 на 36.354), док је на подручју осталих градских насеља број становника опао. Што се осталих насеља тиче, од свих насеља која се налазе у периурбаном подручју, број становника је једино порастао на подручју насеља Доња Врежина на подручју ГО Пантелеј за 4,8%, а од свих насеља која се налазе на сеоском подручју насеља Чокот за 14,85%, Паси Пољана 0,3%, Каменица 0,7% и Вртиште 3,4%.

Посматрано по градским општинама које се налазе на подручју ГУП-а, као последица различите динамике раста појединих насељима и делова подручја, евидентна је велика просторна неравномерност у размештају и редистрибуцији становништва.

Највећи број становника живи на подручју ГО Медијана (37,1%) и ГО Палилула (28,9%), односно 66% укупног становништва на подручју ГУП-а, док на подручју осталих Градских општина

живи 34%, и то: на подручју ГО Нишка Бања 4,1%, ГО Црвени Крст 9,6% и ГО Пантелеј 20,2%. У посматраном периоду је једино на подручју ГО Пантелеј, које се налази на подручју ГУП-а, дошло до пораста броја становника за 0,2% (са 45.227 на 45.326), док је на подручју осталих Градских општина број становника смањен, и то: на подручју ГО Медијана за 0,14%, ГО Палилула за 4,8%, ГО Црвени Крст за 8,7% и ГО Нишка Бања за 8,8%.

Просечна старост становништва на подручју ГУП-а, у 2022. години, износи око 43,0 година, просечна старост мушког око 42,0 године, а женског око 44,5 година. Упоредјујући ове податке са просечном старошћу становништва у 2011. години, када је просечна старост становништва износила око 42,0 година, евидентан је изражен процес старења становништва. Најмања просечна (41,0), Ниш „Пантелеј” (42,1) и КО Доња Врежина (42,2), док је највећа просечна старост забележена на подручју катастарских општина: КО Доње Влазе (56,7), КО Габровац (46,3), КО Ниш „Нишка Бања” (45,9), КО Чокот (45,7). Млади до 20 година учествују у укупном становништву на подручју ГУП-а са 19,24%, а стари преко 65 година са 20,34%, тако да по свим овим показатељима подручје Плана спада у категорију „дубоке демографске старости”. Женско фертилно становништво у укупном становништву учествује са 22,89%.

Методом пројекције становништва по основу екстраполације тренда из последњег пописног периода, односно по основу настављања тренда кретања становништва из периода 2011-2022. године, до периода истека плана, 2040. године, на територији Града Ниша живеће 231.933 становника, од којих ће 93,82% бити на територији обухваћеној ГУП-ом – 217.598 становника.

На основу објављене публикације „Пројекције становништва Републике Србије 2022-2052“ Републичког завода за статистику, објављене су пројекције о броју становника до 2052. године, при чему су се у прорачуну користиле методе комбинације различитих хипотеза о фертилитету, морталитету и миграцијама. На основу ових објављених података, на подручју града Ниша ће 2032. године живети 239.725 становника, а 2042. године 226.788 становника. Користећи ове податке, можемо констатовати да ће до периода истека плана, 2040. године, на територији Града Ниша живети око 229.375 становника, односно на подручју ГУП-а око 215.612 становника.

2.4. СТАНОВАЊЕ

Стамбени фонд и изградња

Према подацима Пописа из 2022. године, на подручју ГУП-а, 90.821 домаћинства станује у 115.325 станова за стално становање (89,7% станова за стално становање на подручју града Ниша) са корисном површином од 7.450.617 m², од чега је насељено 93.153 станова (80,8%), док је привремено или трајно ненасељено 22.172 станова (19,2%). Станови за стално становање чине 96,3% укупног стамбеног фонда (у Србији 90,2%). У урбаном подручју ГУП-а се налази 98.814 станова за стално становање (85,7%), а 12.818 у осталим насељима. Индивидуално становање доминира у

односу на вишепородично (колективно) становање, а скоро целокупан стамбени фонд је у приватном власништву (више од 90% укупног стамбеног фонда, односно више од 98% настањених станова).

Број станова премашује број домаћинстава, односно по једном домаћинству долази 1,3 стана за стално становање (што је на нивоу републичког просека - 1,21). Вишак стамбеног простора служи за рентирање, али не постоје прецизни подаци о броју станова који се рентирају. Претпоставља се да се рентира негде између 7,5 – 9% укупног стамбеног фонда, а висина цене месечног закупа варира и зависи од величине, опремљености стана и положаја у граду (у односу на центар) и креће се у распону од €150 до €1000. Просечна цена месечног закупа двособног стана у ширем центру града је око €318.

Просечна величина стана износи 64,6 m² (што је неповољније од републичког просека – 75,9 m²), и већа је просечна величина стана на приградском и сеоском подручју од просечне величине стана на градском подручју. Тако је највећа просечна величина стана на подручју насеља: Вртиште (88 m²), Горњи Комрен (85,5 m²), Горња Топоница (81 m²) и Доњи Комрен (80,9 m²), док је најмања просечна величина стана на подручју гадских насеља Ниш-Медијана (58,8 m²), Ниш-Палилула (64,2 m²) и КО Ниш – Пантелеј (63,8 m²).

Просечан број лица по стану на подручју ГУП-а износи 1,9 лица/стану. Највећи просечан број лица по стану је на подручју насеља: Горња Топоница (3,4), Чокот (2,9), Доњи Комрен (2,7) и Поповац (2,6 лица/стану), док је најмањи просечан број лица по стану забележен на подручју насеља: Доње Власе (1,6 лица/стану), Ниш-Медијана (1,8), Ниш-Пантелеј (1,9) и Ниш-Палилула (2,0).

Просечан број квадратних метара по лицу, на подручју ГУПа износи 33,3 m²/лицу. Највећи просечан број квадратних метара по лицу је забележен на подручју насеља: Доње Власе (50,3 m²/лицу), Паси Пољана (38,7 m²/лицу) и Брзи Брод (38,6 m²/лицу), а најмањи на подручју насеља Горња Топоница (23,8 m²/лицу), Чокот (28,8 m²/лицу), Доњи Комрен (30,1 m²/лицу) и Поповац (30 m²/лицу).

Што се стамбене удобности тиче, опремљеност станова на подручју града Ниша, је доста висока, односно око 51% настањених станова има све параметре стамбене удобности (водовод, канализацију, електричну енергију и централно или етажно грејање), што је нешто више од половине укупног броја настањених станова. Најмањи број станова је прикључен на гасоводну мрежу, односно све 3,1% настањених станова. При томе, опремљеност станова неопходним параметрима стамбене удобности је знатно виша на урбаном подручју.

Поред индивидуалног и колективног становања у приватном власништу, на подручју Града Ниша је развијен и концепт становања са стамбеном подршком која подразумева систем обезбеђења становања лицима која из социјалних, економских или других разлога не могу обезбедити по комерцијалним условима решавање свог стамбеног питања. Ово је један од успостављених видова одрживог становања, на непрофитним принципима, јер се приход остварен од продаје или изнајмљивања станова усмерава на обезбеђење нових станова са стамбеном подршком.

Велики проблем, у погледу становања и стамбене политике, чине неформална и подстандардна насеља. Од почетка ступања Закона о озакоњењу („Службени гласник РС“, бр. 96/15, 83/18, 81/20 - одлука УС, 1/23 - одлука УС и 62/23) поднето је укупно 34.116 захтева за озакоњење незаконито изграђених објеката, док је број решених захтева 8.091. Нелегална градња је најприсутнија у приградским насељима (насеље 9. мај, Ледена Стена, насеље Бранко Бјеговић, Брзи Брод, Дурлан, Чалије и др.) као и у сеоским насељима, и у овим насељима је главни проблем недовољне комуналне опремљености, односно слабија опремљеност асфалтним путевима и канализационом мрежом. У урбаном подручју постоје два неформална насеља у којима углавном станује ромска популација и то су: Сточни Трг и део насеља Црвена Звезда. За разлику од неформалних насеља која се налазе у рубној зони града, подстандардна ромска насеља су лоцирана у централној зони.

Основна ограничења

- запуштене зграде и немогућност адекватне реакције јавне управе у санирању и отклањању опасности за живот;
- велика потрошња енергије јер око 90% индивидуалних и стамбених зграда није изграђено у складу са важећим стандардима у области енергетске ефикасности;
- квалитет градње, примењени материјали и енергетска ефикасност објеката су различити, у зависности од објекта до објекта. У последње време присутан је тренд обнове објеката (замена кровова, обнова фасада и др.) и све је више иницијатива за повећање енергетске ефикасности објеката заменом столарије или уградњом термоизолационих материјала;
- потребно је обезбеђење социјалног смештаја - подстандардна ромска насеља су неусловна и нехигијенска;
- највећи број парцела има могућности за паркирање у оквиру парцеле, међутим, на терену, врло често гараже су претваране у друге намене и велики број возила паркиран је на улици,
- спортско-рекреативни садржаји ретко су заступљени на нивоу блокова. Природно окружење је доступније насељима која су у близини већих паркова (Тврђаве, Чаира, Бубња).
- сакупљање отпада се врши индивидуално, без претходног сортирања.

Могућности

- заинтересованост локалне самоуправе да институционално и финансијски подржи развој одрживог система социјалног становања;
- расположиво грађевинско земљиште за изградњу станова;
- расположиви фонд изграђених станова и других објеката који се могу пренаменити и адаптирати.

2.5. ПРИВРЕДА

На основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС“, бр. 104/14), административно подручје града Ниша спада у прву групу јединица локалне самоуправе, односно у групу јединица локалне самоуправе чији је степен развијености изнад републичког просека (121,5 % дохотка per capita Србије).

Град Ниш је административни центар Нишавског региона, макрорегионални центар и урбано средиште инфраструктурне мреже и преферираних локација за привредне активности са квалификованим кадром, који, у комбинацији са осталим квалитетима, доприносе формирању привредне инфраструктуре која му даје препознатљив идентитет лидера Југоисточне Србије. У структури друштвеног производа најзаступљеније су: услужне делатности, као доминантне, затим индустрија, саобраћај, пољопривреда и грађевинарство.

Услужне делатности и прерађивачка индустрија (сектор машиноградње и прераде метала, електронска, прехранбена, дуванска, производња грађевинских материјала, хемијских производа, пластике, текстилна, дрвна, и др.) су носиоци привредног развоја. Током последњих неколико година у порасту је тржиште и послови са некретностима, финансијског посредовања, грађевинарства, трговине, саобраћаја и складиштења.

2.5.1. ДЕМОГРАФСКА СТРУКТУРА РАДНО СПОСОБНОГ СТАНОВНИШТВА

ЗАПОСЛЕНОСТ

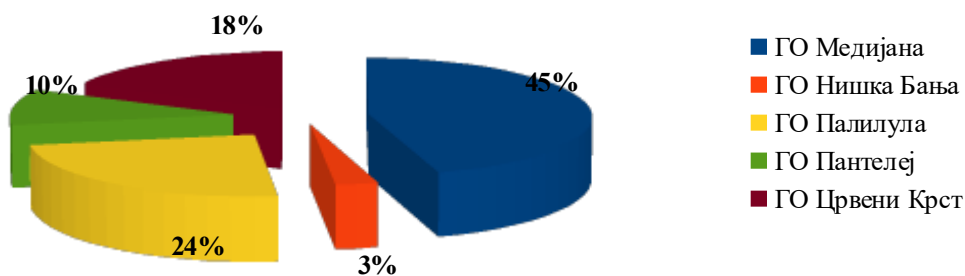
На основу података РЗС, у 2022. години је било регистровано 89.785 запослених, и то: 81,1% у правним лицима (72.782), 18,9% предузетника и лица запослених код њих (16.939) и 0,1% регистрованих индивидуалних пољопривредника (65). На 1000 становника је 360 запослених, што је изнад просека Нишавске области (341) и републичког просека (347).

Табела бр. 2: Структура запослености према општини рада, 2022. година

	Број запослених			
	Укупно	У привредним друштвима	Предузетници и лица која раде код њих	Регистровани индивидуални пољопривредници
Нишавска област	112267	89354	21968	945
Град Ниш	89785	72782	16939	65
ГО Медијана	40659	31938	8715	6
ГО Нишка Бања	2681	2030	648	3
ГО Палилула	21383	18302	3059	22
ГО Пантелеј	9005	6106	2883	16
ГО Црвени Крст	16057	14405	1634	18

Посматрано по градским општинама, од укупног броја запослених, највећи број обавља занимање на подручју ГО Медијана (45,3%), затим на подручју ГО Палилула (23,8%), ГО Црвени Крст (17,9%), ГО Пантелеј (10%) и најмање на подручју ГО Нишка Бања (3%).

Структура запослености по градским општинама, 2022.

Извор: РЗС, Општине и региони у Србији 2023. године, 4.2. Регистрована запосленост према општини рада

Највећи број запослених ради у сектору прерађивачке индустрије 26,2%, и сектору трговине на велико и мало 16,3%, а затим у сектору здравствене и социјалне заштите 8,9%, сектору образовања 8,3%, сектору саобраћаја и услуга 5,8%, сектору информисања и комуникације 5,6%, сектору стручних, научних, иновационих и техничких делатности 4,8% и сектору услуга смештаја и исхране 4,0%. У осталих 11 сектора ради осталих 20,1% запослених.

Извор: РЗС, Општине и региони у Србији 2023. године, 4.2. Регистрована запосленост према општини рада

Посматрано по општинама, највећи број запослених на подручју ГО Медијана обавља занимање у секторима: трговине на велико и мало (16,0%), здравствене и социјалне заштите (14,7%) и прерађивачке индустрије (10,4%). На подручју ГО Палилула у секторима: прерађивачке индустрије (46,4%), трговине на велико и мало (11,9%) и саобраћаја и складиштења (5,5%). На подручју ГО Пантелеј у секторима: прерађивачке индустрије (33%), трговине на велико и мало (19%) и грађевинарства (6,5%). На подручју ГО Црвени Крст у секторима: прерађивачке индустрије (33,2%), трговине на велико и мало (21,7%) и саобраћаја и складиштења (13,7%). На подручју ГО Нишка Бања у секторима: прерађивачке индустрије (40,7%), здравствене и социјалне заштите (17,7%), и трговине на велико и мало (12,8%).

НЕЗАПОСЛЕНОСТ

У 2022. години је, на подручју Плана, било 19.074 незапослених лица, односно 76 незапослених на 1000 становника, што је знатно повољније од просека Нишавског округа (83), али знатно неповољније од републичког просека (64 незапослених на 1000 становника). У структури незапослених: први пут тражи запослење 73,1% незапослених, без квалификација је 17,7%, а жене чине 56,3% укупног броја незапослених. Имајући у виду високу инвестициону активност, број незапослених је у константном паду, и у последњој деценији је смањен готово за половину (са 36.104 у 2012. години на 19.074 у 2022.)

Табела бр. 3: Структура незапослености, 2022. година

	Укупно	Први пут траже запослење		Без квалификација		Жене		На 1000 становника
		свега	%	свега	%	свега	%	
Нишавска област	28528	19334	67.8	7332	25.7	15432	54.1	83
Град Ниш	19074	13591	71.3	3369	17.7	10742	56.3	76
Медијана	5690	3978	69.9	513	9.0	3360	59.1	68
Нишка Бања	1247	892	71.5	310	24.9	615	49.3	96
Палилула	5659	4087	72.2	1250	22.1	3054	54.0	81
Пантелеј	3796	2688	70.8	531	14.0	2239	59.0	70
Црвени крст	2682	1946	72.6	765	28.5	1474	55.0	90

Извор: РЗС, Општине и региони у Србији 2023. године, 4.4. Незапослена лица

Посматрано по градским општинама, иако је у апсолутном броју највећи број незапослених на подручју ГО Медијана (29,8% укупног броја незапослених), а најмањи број незапослених на подручју ГО Нишка Бања (6,5%), овај податак није одраз праве просторне дисперзије незапослених лица, већ је одраз величине градских општина и броја становника. Много меродавнији податак о висини незапослености је број незапослених на 100 становника, тако да је највећа незапосленост, у 2022. години регистрована на подручју ГО Нишка Бања (96 незапослених на 1000 становника), ГО Црвени Крст (90 незапослених на 1000 становника), док је најмања незапосленост регистрована на подручју ГО Медијана (68 незапослених на 1000 становника) и ГО Пантелеј (70 незапослених на 1000 становника).

ПРОСЕЧНЕ ЗАРАДЕ ЗАПОСЛЕНИХ

Просечне зараде без пореза и доприноса по запосленом на подручју града Ниша (2022.) износе 71.867,00 динара (што је изнад просека Нишавске области – 68.390,00 динара, али испод републичког просека – 74.933,00 динара). У периоду од 2018.-2022. године, зараде без пореза и доприноса су имале континуирани тренд раста, и у посматраном петогодишњем периоду су имале раст од 54,9%. Посматрано по градским општинама, највеће зараде без пореза и доприноса, у 2022. години, биле су на подручју ГО Медијана (81.574,00 динара) и то је једина градска општина са зарадама изнад републичког просека. Најмање зараде без пореза и доприноса регистроване су на подручју градске општине Нишка Бања (57.925,00 динара).

Табела бр. 4: Просечне зараде без пореза и доприноса по запосленом, 2018-2022. године

	Година				
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
РЕПУБЛИКА СРБИЈА	49650	54919	60073	65864	74933
Нишавска област	44593	48963	54674	60386	68390
Град Ниш	46383	51009	57009	63239	71867
Медијана	51552	56426	62907	70978	81574
Нишка Бања	37790	41898	46916	51666	57925
Палилула	43223	47922	53675	58466	66049
Пантелеј	43416	47659	53609	59685	68023
Црвени крст	40985	45111	50130	55212	62471

Извор: РЗС, Општине и региони у Србији 2023. године, 4.5. Просечне зараде без пореза и доприноса по запосленом, јануар - децембар

2.5.2. БРОЈ И СТРУКТУРА ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА У НИШУ

На основу података Аналитичког сервиса ЈЛС, РСЈП, у 2022. години је било регистровано 14.798 привредних субјеката: 3.891 привредних друштава, (85,2% регистрованих привредних друштава у Нишавској области), односно 16 привредних друштава на 1000 становника, и 10.907 предузетника (76,3% регистрованих предузетника Нишавске области), односно 44 предузетника на 1000 становника. У последњој деценији је уочен тренд пораста броја привредних субјеката, при чему је уочен нешто већи раст броја предузетника. Ако погледамо просторни размештај привредних субјеката можемо видети да је највећи број привредних субјеката регистрован на подручју ГО Медијана 46,2% (47,4% привредних друштава и 45,7% предузетника), затим на подручју ГО Палилула 20,5% (18,6% привредних друштава и 21,1% предузетника), на подручју ГО Пантелеј 18% (15,3% привредних друштава и 19% предузетника), док је најмањи број привредних субјеката регистрован на подручју ГО Црвени Крст 10,2% (10,2% привредних друштава и 10,1% предузетника) и подручју ГО Нишка Бања 3,7% (2,9% привредних друштава и 4% предузетника).

Извор: Аналитички сервис Јединица локалне самоуправе, РСЈП.

У 2022. години је новоосновано 297 привредних друштава (стопа настанка -7,6%), а брисано или угашено 244 привредних друштава (стопа брисања/гашења износи 6,3%). Највећи број новооснованих привредних друштава је регистрован на подручју ГО Медијана (49,5%), затим на подручју ГО Пантелеј (17,5%), ГО Палилула (16,8%), ГО Црвени Крст (12,4%), и најмање на подручју градске општине Нишка Бања (3,7%). У истој години је основано 1.621 предузетника (стопа настанка предузетника износи 14,9%), а обрисано или угашено 1.069 предузетника (стопа брисања/гашења износи 9,8%). Што се просторне дисперзије предузетника тиче, највећи број предузетника је регистрован на подручју ГО Медијана (46,4%), затим на подручју ГО Палилула (20,5%), ГО Пантелеј (20%), а најмањи број на подручју ГО Црвени Крст (9,4%), и ГО Нишка Бања (3,6%).

У смислу просторне организације, привредни комплекси су релативно неравномерно распоређени, тако да се већина привредних активности одвија у урбаном ткиву града Ниша, у највећој мери на подручју ГО Медијана, Палилула и Пантелеј, и сеоским насељима Доње Међурово, Чамурлија, Мрамор, Бубањ, Паси Пољана, Малча, Медошевац, Доња Врежина, Поповац, и др. Најзначајнији привредни субјекти на подручју Града Ниша су: „Philip Morris Operations“ - дуванска индустрија, „Johnson electric d.o.o“ - производња електричне и електронске опреме за аутоиндустрију, „Leoni WSS d.o.o.“- производња електричне и електронске опреме за аутоиндустрију, „Xingy Automotive Lighting System“ – производња опреме за осветљење „ZG Lighting SRB d.o.o.“ – производња расвете, „Tridonic SRB d.o.o.“ – производња расвете, „Monicom d.o.o.“ Ниш – прехранбена индустрија, „RAAVEX-GROUP“ – аутоиндустрија, „DMV DOO NIŠ“ – електроиндустрија, „Југо – импекс д.о.о. Ниш“ – прерада и промет обојених метала, „Integrated Microelectronics Incorporated“ – електроиндустрија, „OLIMPIAS SRB DOO“ – текстилна индустрија, „YUMIS DOO NIŠ“ – прехранбена индустрија, „Лово промет д.о.о. Ниш“ – прехранбена индустрија, „DOO BENLIAN FOODS NIŠ“ – прехранбена индустрија, „JUGO - IMPEX E.E.R.“ – сакупљање, транспорт и рециклажа електричног и електронског отпада, „TAMI-TRADE DOO NIŠ“ – производња осталих металних производа и хотелијерство, „Пут инжењеринг до.о. Ниш“ – изградња стамбених и нестамбених зграда, „MILK HOUSE DOO NIŠ“ – млекарска индустрија, „Ниш-експрес“ Ниш – саобраћајно предузеће и др.

ОСТВАРЕНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ

У 2022. години, укупне инвестиције у нова основна средства, на подручју града Ниша, износиле су 10.302.055.000,00 РСД, што представља 88,6% инвестиција у нова основна средства остварених у Нишавском округу, али свега 0,8% остварених инвестиција у нова основна средства на подручју Републике Србије.

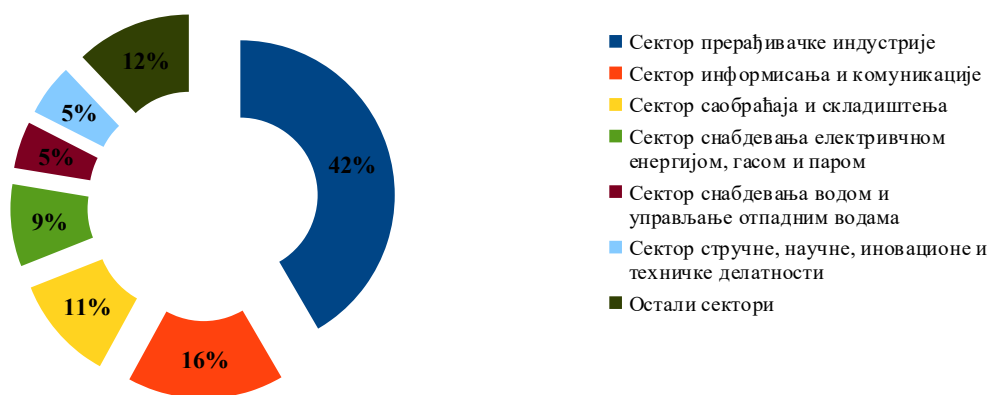
Табела бр. 5: Остварене инвестиције у нова основна средства, 2022. године у хиљ.дин.

	Укупно	Карактер изградње			Техничка структура			
		нови капацитети	Реконструкција, модернизација, доградња и проширење	одржавање нивоа постојећих капацитета	грађевинс ки радови	опрема с монтажом		остало
						домаћа опрема	увозна опрема	
РЕПУБЛИКА СРБИЈА	1290325973	690112551	488136949	112076472	587103115	311506995	258505461	133210402
Нишавска област	11632936	3272457	7797899	562580	3392168	5788366	2272908	179494
Град Ниш	10302055	2970803	6903499	427753	2993095	5223987	1926392	158581
Медијана	3687438	1975286	1494044	218108	1405240	1978755	254258	49185
Нишка Бања	144822	-	144822	-	41732	28615	74014	461
Палилула	1494208	673951	801259	18998	658808	406139	421213	8048
Пантелеј	51123	4892	44548	1683	648	43960	6239	276
Црвени крст	4924464	316674	4418826	188964	886667	2766518	1170668	100611

Извор: РЗС, Општине и региони у Србији 2023. године, 7.1. Остварене инвестиције у нова основна средства, по карактеру изградње и техничкој структури, 2022. године

У структури инвестиција у нова основна средства, доминантне су инвестиције за реконструкцију, модернизацију, доградњу и проширење (67%) и инвестиције у нове капацитете (28,8%). У секторској структури улагања доминирају инвестиције у сектор прерађивачке индустрије са 41,6%, инвестиције у сектор информисања и комуникације са 16,4%, сектор саобраћаја и складиштења са 11% и сектор снабдевања електричном енергијом, гасом и паром са 8,6%.

Структура инвестиција у нова основна средства по секторима делатности, 2022.

Извор: РЗС, Општине и региони у Србији 2023. године, 7.2. Остварене инвестиције у нова основна средства, по делатностима, 2022. године

Просторно, навише инвестиција је остварено на подручју градске општине Црвени Крст (47,8%), и на подручјима градских општина Медијана (35,8%) и Палилула (14,5%).

Последњих година се бележи раст инвестиционих активности, тако да можемо да констатујемо да је Град Ниш је препознат као повољно пословно окружење као од стране домаћих, тако и од иностраних инвеститора Најзначајнији домаћи инвеститори, на основу података Републичке привредне коморе, у 2020. години су били: “Monicom d.o.o.”, са укупном вредношћу

инвестиција од 50,700,000 €, „Tami – trade d.o.o.” Ниш - 30,000,000 €, „Пут – инжењеринг д.о.о.“ Ниш - 30,000,000 €, и „Raavex – group” - 12,413,395€ и др. Најзначајнији страни инвеститори, у 2020. години, су били: „Philip Morris Operations“ са укупном вредношћу инвестиција од 735,000,000 €, „Leoni WSS d.o.o.“ - 119,263,791 €, „Johnson electric d.o.o.” - 100,000,000 € и др.

2.5.3. ПОСТОЈЕЋЕ ПРОИЗВОДНЕ И КОМЕРЦИЈАЛНЕ ЗОНЕ

Производне зоне

Привредни капацитети града Ниша просторно су лоцирани у више индустријских или радних зона, индустријских комплекса или као сасвим независни погони окружени другим привредним, инфраструктурним, комуналним или стамбеним објектима.

Све пословне локације на подручју Града Ниша могу се поделити у: „Brownfield“ и „Greenfield“ локације.

„Brownfield“ локације су инфраструктурно опремљени капацитети у оквиру постојећих комплекса привредних и индустријских капацитета. Као најзначајнији међу њима, на подручју Града Ниша, издвајају се следећи:

- Источна индустријска зона;
- Северозападна индустријска зона
- Североисточна индустријска зона
- Јужна индустријска зона
- Индустријска зона Шумадијска – Ивана Милутиновића
- Индустријски комплекс прехранбене индустрије Д. Туцовића – Лесковачка
- Западна индустријска зона.

„Greenfield“ локације су нове локације, које се инфраструктурно и комунално опремају за одређене намене. Најзначајније „Greenfield“ локације на територији Града Ниша су:

- Радна зона „Север“ – складишни комплекс на путу за аеродром;
- Радна зона „Север“ – комплекс малих и средњих предузећа;
- Радна зона „12. фебруар“;
- Радна зона „Топонички пут“;
- Радна зона „Ниш – запад“;
- Радна зона „Међурово“;
- Индустријска зона „Север“ – десна страна на путу према аеродрому;
- Радна зона „Паси Пољана“;
- Радна зона „Малчански пут“
- Радна зона „Ивана Милутиновића“

Комерцијалне зоне

Комерцијални садржаји обухватају широк спектар делатности: трговине на мало (супермаркети, продавнице прехранбене, непрехрамбене, специјализоване и мешовите робе, трговински центри, дисконтни и оутлет центри, хипермаркети, бензинске станице и сл.); изложбено продајни простори (салони аутомобила, продаја намештаја и сл.); пословање (пословне и финансијске институције, представништва, привредна друштва и агенције, пословни паркови и сл.); угоститељство и туризам (хотели, пансиони, хостели, ресторани, туристичке агенције, кафеи и сл.); забаве и рекреације (фитнес и велнес центри, мањи рекреативни и спортски садржаји, забавни паркови); и услужно занатство.

Комерцијални садржаји се развијају највише у централној зони града, али се јављају и као посебни комплекси (трговински центри и сл.). Често налазе уз друге садржаје и допуњују их (становање, култура, спорт, тргови, паркови, итд.).

Основна ограничења - као најизраженија ограничења привредног развоја могу се издвојити: спорост структурних промена; заостајање у примени иновација и нових технологија; постојање ткз. „сиве економије”; недовољна инфраструктурна и комунална опремљеност привредних локација - за планиране „Greenfield“ локације недостаје инфраструктура, а „Brownfield“ локације су са застарелим индустријским постројењима, застарелим железничким пругама и другом нефункционалном инфраструктуром; изразите просторне неравномерности у развијености и размештају привредних капацитета, нарочито на релацији урбано-рурално; нерешени имовинско-правни односи; неповољна старосна структура становништва (изражена „дубока старост становништва“); угрожавање и деградација животне средине; непостојање слободне царинске зоне са посебним олакшицама и подстицајима и др.

Могућности – главне могућности за привредни развој чине: квалитетан високостручни кадар; изграђени привредни капацитети; развијени институционални капацитети; развијене научно-истраживачке активности захваљујући постојању Универзитета и Научно-истраживачког парка; крупна регионална инфраструктура (аутопутеви, аеродром „Константин Велики“, транспортни терминали, железничка пруга, енергетска инфраструктура, телекомуникације и др.); обиље природних ресурса; повољан геостратешки положај уз коридор 10; започета међурегионална и суседска сарадња; велики број малих и средњих предузећа и предузетника и др.

2.5.4. ТУРИЗАМ

Подручје ГУП-а има повољне услове за развој различитих видова туризма захваљујући:

- обиљу природних туристичких вредности, геоморфологији терена и хидрографском богатству града Ниша (Нишка Бања, Крајковачко језеро, близина Бованског, Облачинског и Дивљанског језера, реке: Нишава и Јужна Морава, клисуре: Јелашничка и Сићевачка, планине: Сува планина, Стара планина, Селичевица, Девица, Церјанска пећина и др.), који су погодни за развој: планинског, сеоског, излетничког, рекреативног, ловног, спортско-рекреативног туризма и адреналинског туризма;

- обиљу антропогених вредности, међу којима се нарочито, по значају, истичу:

1. Археолошки парк „Медијана“ културно добро од изузетног значаја из 4. века; Споменик на Чегру; Ћеле Кула – кула од лобања, јединствена на овим просторима; Нишка Тврђава, најочуванија турска војна грађевина; Концентрациони логор на Црвеном Крсту – спомен музеј; цркве и манастири на подручју града Ниша, а који су погодни за развој туризма специјалних интересовања (излетничког, сеоског, верског туризма и сл.). У туристичком смислу најзначајнији међу њима су: манастир Светог Јована у Горњем Матејевцу, непокретно културно добро, за који се претпоставља да је саграђен у 11. веку; манастир Свете Богородице у Сићевачкој клисури из прве половине 17. века; црква Светог Пантелејмона, коју је подигао Стефан Немања;

2. обиљу културних манифестација, међу којима се нарочито истичу: Међународни студентски фестивал фолклор; Међународне хорске свечаности, које се традиционално одржавају у јулу сваке друге године; Дани Св. Цара Константина и Царице Јелене, градска слава, која се обележава у периоду од 1-5. јуна сваке године; „Nisville“ међународни цез фестивал, који се традиционално одржава у другој половини августа; Филмски сусрети, фестивал српског глумачког остварења, који се традиционално одржава у другој половини августа; „Нисомниа“ музички фестивал који се традиционално одржава у септембру; Сићевачка ликовна колонија, међународна манифестација која се одржава почетком септембра; Сићевачка књижевна колонија, међународна манифестација

која се одржава средином септембра; „Нимус“, фестивал класичне музике, који се традиционално одржава крајем октобра, почетком новембра; Дани бујека, крај августа, почетак септембра, и др.

Значајан допринос подизању туристичке активности града допринео је и међународни аеродром „Константин Велики“.

На основу постојећег стања препознате су следеће туристичке вредности у обухвату ГУП-а: културно-историјско наслеђе; Нишка тврђава; археолошка налазишта; споменици и градске целине; природна добра, заштићена природна добра и споменици природе; градске манифестације; а највише се издваја Нишка Бања.

У Нишу постоје следеће врсте туризма које је потребно даље развијати:

- културно-манифестациони;
- здравствени - Нишка Бања представља главну окосницу овог вида туризма; светски и европски ниво туристичке потражње за овом врстом туристичког производа далеко је превазишао тренутну понуду здравственог туризма у Нишкој Бањи; поред тренутне стагнације, у оквиру здравственог туризма Нишка Бања има потенцијала да будућим улагањима одговори и захтевима спа туризма и медицинског туризма; тренутно, бањски туризам има карактер болничких институција, али остатак туристичког потенцијала не задовољава потребе и трендове тржишта, бања не нуди довољно туристичких атракција ни инфраструктуре која би задовољила потребе туриста; потребно је преусмерити циљно тржиште и задовољити садржајем и млађе популације;
- спортско-рекреативни;
- градски - обилазак културно-историјских споменика; активан одмор; догађаји; као и локална гастрономија;
- конгресни - Ниш и Нишка Бања;
- транзитни,
- експлошко-образовни,
- туризам специјалних интереса (авантуристички туризам) - овај облик туризма је у великој експанзији; само неколико објекти авантуристичке активности у обухвату ГУП-а: узлетиште за параглајдере у Нишкој Бањи; Paintball терен; полигон за стреличарство на Градском пољу.

На територији Града Ниша категорисано је: укупно 28 хотела (1.662 лежаја), од тога: 1 хотел са 5 звездица (116 лежајева), 7 хотела са 4 звездице (693 лежаја), 13 хотела са 3 звездице (616 лежајева), 4 хотела са 2 звездице са (128 лежајева) и 3 хотела са 1 звездицом (109 лежајева). У остале регистроване смештајне капацитете без утврђене категорије спада 60 објеката са 2.632 лежаја.

У 2022. години, град Ниш је посетило 136.230 туриста, што чини 93,8% укупног броја туриста који су посетили неку од дестинација у Нишавском округу, односно 3,5% укупног броја туриста на републичком нивоу. У структури туриста, доминирају страни туристи (54,5%), али су остварили мањи број ноћења у односу на домаће туристе, свега 1,8 ноћења (што је знатно испод републичког просека - 4,4 ноћења домаћих туриста и 3,8 ноћења страних туриста).

Табела бр. 6: БРОЈ И СТРУКТУРА ТУРИСТА И ОСТВАРЕНИХ НОЋЕЊА, 2022. године

	Туристи			Ноћења туриста			Просечан број ноћења туриста	
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни	домаћи	страни
Град Ниш	136230	61995	74235	277396	144212	133184	2.3	1.8
Медијана	62888	26767	36121	122923	50319	72604	1.9	2.0
Нишка Бања	6540	5416	1124	38298	34564	3734	6.4	3.3
Палилула	44923	22323	22600	77279	42086	35193	1.9	1.6
Пантелеј	8955	4232	4723	17480	9680	7800	2.3	1.7
Црвени крст	12924	3257	9667	21416	7563	13853	2.3	1.4

Извор: Републички завод за статистику, Општине и региони у Србији 2023. године, табела 14.1. Туризам, 2022. године

Највећи број ноћења, и домаћих и страних туриста, на подручју града Ниша, остварен је на подручју Нишке Бање, и то: 6,4 ноћења домаћих туриста, и 3,3 ноћења страних туриста. Међутим, када се упоређи просечан број ноћења туриста у Нишкој Бањи са просечним бројем ноћења туриста у осталим Бањама, нарочито са Сокобањом, која је просторно најближа и коју је у истој години посетило 160.509 туриста (у односу на 6.540 гостију који су посетили Нишку Бању у 2022. години) и који су остварили 4,9 ноћења (домаћи), односно 2,8 ноћења (страни туристи), можемо констатовати да Ниша Бања није довољно атрактивна дестинација и да нису у потпуности искоришћене њене компаративне предности.

Основна ограничења - Град Ниш није искористио предности које има за развој готово свих видова туризма (недовољан смештајни капацитет у хотелима са 4 звезде; недостатак хотела у Нишкој Бањи; потенцијал културног наслеђа је недовољно искоришћен за развој туризма - поред недовољног уређења постојећих културно-историјских локалитета, постоје и подручја са градитељским наслеђем која се уопште не истражују...); непоштовање мера заштите у заштићеним подручјима природе, објеката и споменика под заштитом, загађивање околине и деградације простора и недовољна координација развоја туризма и заштите животне средине;

Могућности: природни ресурси; културно-историјско наслеђе различитих епоха и култура; професионално организовани многобројни међународни и национални догађаји који подижу свест о Граду Нишу као атрактивној туристичкој дестинацији; вишедеценијска традиција организованог бањског туризма.

2.6. ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

Основне карактеристике постојећег стања у области ЈАВНЕ СЛУЖБЕ су следеће:

- неједнако стање квалитета услуга, концентрација јавних служби је углавном у центру града;
- постоји дисбаланс између планираних површина јавне намене у постојећим планским документима и планираним и реалним средствима у буџету Града,
- основни извор финансирања јавних служби је буџет, односно недовољна је сарадња јавног и приватног сектора у организовању и пружању услуга од јавног интереса,
- развој нових телекомуникационих и информационих технологија отвара нове могућности за унапређење услуга јавних служби.

2.6.1. ОБРАЗОВАЊЕ

Предшколско образовање и васпитање

Град Ниш је оснивач једне предшколске установе - Пчелица. Основна делатност је предшколско образовање и припремни предшколски програм, у седишту и ван седишта, у издвојеним одељењима, школи и другом простору. Делатност се одвија у 31 физички одвојених зграда, од којих основна делатност у 28 вртића и 3 објекта ван седишта Установе тј. издвојеним одељењима, укупне површине 30.219м² и површине дворишта вртића износи 70.463м². Што се тиче приватних вртића, по попису Управе за друштвене делатности Града Ниша за 2022.годину, ради се о приватним предшколским установама које су верификоване од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја, постоји десет предшколских установа, од којих неке имају више локација на подручју града. Интересовање за предшколским васпитањем и образовањем у организацији јавне предшколске установе превазилази њене капацитете.

Основно образовање

Основно образовање и васпитање у Републици Србији је обавезно, траје осам година и остварује се у два образовно-васпитна циклуса. Мрежу јавних основних школа на територији јединице локалне самоуправе Ниш чини 37 основних школа. Основно образовање обавља се у две школе за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, једна школа за основно музичко образовање и васпитање и једна школа за образовање одраслих.

Урбани раст у појединим деловима града није праћен развојем предшколских установа и основних школа. Најбољи преимер је Градска општина Пантелеј, која има велики демографски раст који укључује младе породице са децом. Иако су плански документи предвиђали основне школе на неколико локација у овом делу града, оне још увек нису изграђене. Услови и квалитет основног образовања су још увек неједнаки, што је последица разлика у опремљености школа.

Средње образовање

У граду Нишу средње образовање одвија се у 19 средњих школа чији је оснивач Република Србија.

Делатност средњег образовања и васпитања обавља се у четири гимназије, 13 стручних школа, Уметничкој и Музичкој школи.

Ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом стичу образовање и васпитање по правилу у школи заједно са осталим ученицима, када је то у најбољем интересу ученика у школи за ученике са сметњама у развоју, у складу са законом, док се у две средње школе обавља средње образовање за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, а у једној школи се налази и дом ученика за ту категорију деце.

Град Ниш има три приватне средње школе, и то: Средња школа "Доситеј Обрадовић" издвојено одељење установе у Нишу; Средња школа "Прокоповић" Ниш; ИТ ГИМНАЗИЈА" - издвојено одељење установе у Нишу.

Битно је поменути и Национални модел дуалног образовања, који је произашао је из релевантних података о потребама привреде за које се сматрало да могу да буду подржане од стране образовног система. Дуални модел реализације наставе уведен је да би се обезбедила сарадња између образовног и привредног система, а у погледу препознавања потреба тржишта рада, као и могућности сагледавања савремених технолошких процеса који ученици могу у највећој мери да усвајају у компанијама.

Више и високо образовање

На територији града Ниша налази се Универзитет у Нишу, Универзитет Метрополитан, Центар у Нишу Универзитета Сингидунум, Факултет примењених наука у Нишу Универзитета „Унион – Никола Тесла“, Правни факултет за привреду и правосуђе у Нишу Универзитета Привредна академија, Факултет за правне и пословне студије „Др Лазар Вркатић“, Факултет за право, безбедност и менаџмент „Константин Велики“ и Висока техничка школа струковних студија.

У склопу Нишког универзитета има 14 факултета. У Нишу ради Регионални центар за стручно усавршавање запослених у образовању. Број младих који настављају високо образовање и проценат популације са високим образовањем је у сталном порасту – према последњим доступним подацима, без обзира што је као последица негативних демографских трендова, број студената у Републици Србији смањен за око 15% у последњих десетак година. Ниш је јак универзитетски центар са великим бројем дипломираних стручњака различитог профила. Међутим, повезаност привреде и Универзитета је недовољна и потребно је подстицати сарадњу привредних субјеката и научно-истраживачких организација. Универзитет у Нишу не образује кадар из области археологије, што се може сматрати недостатком имајући у виду богато археолошко наслеђе.

Основна ограничења – потребно је обезбеђивање оптималне образовне инфраструктуре, што представља велики изазов.

Могућности – треба искористити чињеницу да је Ниш јак универзитетски центар са великим бројем стручњака.

2.6.2. НАУКА

Универзитет у Нишу и Клинички центар у Нишу, чине окосницу развоја науке и сарадње науке са привредом, али је приметан је мали број акредитованих научно-истраживачких институција. Издаја се Научно-технолошки парк Ниш, организација која у блиској сарадњи са Универзитетом и академском заједницом обезбеђује инфраструктуру и услуге за помоћ иновативним предузећима у остваривању пословних успеха на тржишту, посебно у области високих технологија. Подржава иновативне стартап компаније и окупља 58 компанија чланова, од којих у оквиру зграде НТП Ниш послује 44 компанија чланова и то 24 стартапа и 20 технолошко-развојних компанија, док је 14 виртуелних чланова.

Основна ограничења- недовољна улагања у науку, технолошки развој и иновације.

Могућности - преко Научно-технолошког парка Ниш могуће је активно укључење у стварање и примену иновативних решења и научних достигнућа.

2.6.3. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

У оквиру подручја Плана остварују се сва три нивоа здравствене заштите.

Примарна здравствена заштита је организована кроз Дом здравља у Нишу, Завод за здравствену заштиту радника Ниш, Завод за здравствену заштиту студената Ниш, Клинику за денталну медицину Ниш, Завод за плућне болести и туберкулозу и Апотекарску установу Ниш.

Дом здравља у Нишу садржи десет организационих јединица. Чини га централни објекат и 54 здравствене станице и амбуланте: у граду 8 здравствених станица и 5 амбуланти, у приградским насељима и селима 10 здравствених станица и 10 амбуланти и 21 школска амбуланта. У приватном сектору, делатношћу из домена примарне здравствене заштите бави се већи број приватних ординација, поликлиника, стоматолошких ординација и приватних апотека.

Секундарна здравствена заштита организована је у Нишу у следећим установама: Завод за ургентну медицину, Специјална болница за психијатријске болести „Горња Топоница“, Институт за лечење и рехабилитацију у Нишкој Бањи, као и у више специјализованих болница у приватном сектору.

Терцијарна здравствена заштита организована је у републичким установама: Универзитетски клинички центар (са преко 30 клиника), Завод за судску медицину (за Нишавски, Пиротски, Јабланички, Пчињски, Зајечарски, Топлички, Борски и Расински управни округ), Завод за трансфузију крви у Нишу и Институт за јавно здравље (за Нишавски и Топлички управни округ).

Клинички центар у Нишу пружа становницима града Ниша делом секундарну и терцијалну здравствену заштиту, као и терцијалну здравствену заштиту за подручје југоистока Србије. Институт за јавно здравље у Нишу обавља здравствену делатност на сва три нивоа здравствене заштите, као и Завод за трансфузију крви и Завод за судску медицину.

Поред наведених здравствених установа, за лечење војних осигураника у Нишу постоји Војна болница и Одељење примарне здравствене заштите.

Основна ограничења - Непостојање опште болнице, велика је оптерећеност терцијарне здравствене заштите специјалистичким прегледима. Евидентан је недостатак установе секундарне здравствене заштите за Град Ниш и гравитационо подручје југоисточне Србије. Установа секундарне здравствене заштите, општа болница, у граду Нишу значајно би повећала квантитет и квалитет здравствених услуга, али и умногоме ослободила капацитете терцијалне здравствене заштите.

Могућности - Добар размештај здравствених станица и амбуланти чини здравствену заштиту приступачном на читавој територији града.

2.6.4. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Центар за социјални рад Свети Сава са прихватилиштем у Нишу је основан 1961. године. Ово је установа социјалне заштите која врши јавна овлашћења за обављање делатности у области породично-правне и старатељске заштите и обезбеђивању социјалне сигурности грађана у области социјалне заштите.

Центар за породични смештај и усвојење Ниш - врши припрему, процену и обуку будућих хранитеља и усвојитеља; пружа подршку; извештава центар за социјални рад о раду хранитеља и функционисању породица.

Центар за пружање услуга из области социјалне заштите „Мара“ Ниш - установа која припада групи социјалних институција намењених за збрињавање и дневни рад са децом и омладином ометеном у развоју. У оквиру центра постоје услуге: Дневни боравак за децу и младе са интелектуалним тешкоћама; Дневни боравак за одрасла лица са интелектуалним тешкоћама; Предах смештај за децу, младе и одрасла лица са интелектуалним тешкоћама; Прихватилиште за одрасла и стара лица; лични пратилац детета и персонална асистенција.

Сигурна кућа за жене и децу жртве породичног насиља у Нишу је једна од најмлађих установа социјалне заштите у граду Нишу, основана 2011. године. Установа је регионалног карактера и у њој се смештају жртве са територије југоистока Србије.

Геронтолошки центар Ниш, је установа социјалне заштите за збрињавање одраслих и старих лица.

Објекат Геронтолошког центра у Нишу садржи смештајне јединице и стационар за кориснике домског смештаја, лекарску ординацију, кухињу и службене, односно пословне и радне просторије.

Дом за децу и омладину Душко Радовић у Нишу-Републичка установа - представља сигурно уточиште за децу која из различитих разлога не могу да остану у својим биолошким породицама. Ова институција пружа свеобухватну бригу и подршку деци и младима чији је развој отежан породичним околностима.

Завод за васпитање омладине Ниш - овај Завод као Републичка установа је у обавези да штити своје кориснике који су на домском смештају, али врши и васпитне мере над штићеницима који су остварили одређена казнена дела.

Основна ограничења

Од седам установа три се суочавају са недостатаком простора, односно проблемом да простор не одговара потребама и стандардима.

Установе које немају задовољавајуће просторне услове су:

1. Центар за породични смештај и усвојење Ниш (неодговарајућа површина у односу на број запослених и неприступачан простор за особе са инвалидитетом);
2. Центар за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју Мара (због мањка простора је немогућност проширења капацитета и увођење нових услуга за кориснике);
3. Завод за васпитање омладине располаже адекватним простором и довољним простором за обављање основне делатности, али проблем представља просторна разуђеност објеката у коме бораве корисници (два павиљона).

Могућности

У сфери социјалне заштите у Нишу идентификоване су 28 организација које спровode активности усмерене ка унапређењу социјалне инклузије и квалитета живота осетљивих група грађана Ниша. Треба се и даље радити на споју ових организација и осталих социјалних установа, активирању у још међународних пројеката везаних за социјалну заштиту, а у циљу повећања корисничких услуга као и побољшања, развијања и стварања нових објеката за постојеће и будуће кориснике социјалне заштите.

2.6.5. ЈАВНА УПРАВА И ДРЖАВНИ ОРГАНИ

Град Ниш - чије је седиште градско насеље Ниш, састоји се од градских општина:

1. Градска општина Медијана,
2. Градска општина Палилула,
3. Градска општина Пантелеј,
4. Градска општина Црвени Крст,
5. Градска општина Нишка Бања.

Градска управа Града Ниша Одлуком о организацији Градских управа Града Ниша („Сл. лист Града Ниша“, бр. 71/23 - пречишћен текст и 87/23) образована је за поједине области и утврђен је њихов делокруг, начин рада, начела унутрашње организације, права и дужности из радних односа, као и друга питања од значаја за рад управа. Градске управе обављају послове локалне самоуправе утврђене Уставом, законом, Статутом Града Ниша и другим прописима, као и законом поверене послове државне управе. Град Ниш броји девет јавних предузећа чији је оснивач, затим осамнаест јавних установа и четрнаест Републичких установа.

Основна ограничења – потребно је наћи баланс одговарајућих административних капацитета за оптимизовану градску управу.

Могућности - Град Ниш има близу четрдесет удаљених локација повезаних у јединствену информатичко-комуникациону мрежу.

2.6.6. СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА

Спорт у Нишу има традицију дужу од једног века, први спортски клубови у Нишу основани су крајем 19. Века. Тренутно у граду има преко 200 спортских клубова .

Најважнији спортски објекат у захвату је спортски центар „Чаир“ - обухвата следеће објекте: базени „Чаир“, градски стадион „Чаир“, куглана, стоно-тениски дом, сала за борилачке спортове, клизалиште, хала „Душан Радовић“, хала „Мирослав Антић“, преноћиште „Чаир“, фитнес и хала „Чаир“. Спортску инфраструктуру чине и: отворени спортски терени, балон сале, бициклистичке стазе, велики број међублоковских терена и спортски објеката у оквиру у оквиру зелених површина и образовања.

Развијеност спортске инфраструктуре је незадовољавајући. Хала Чаир је објекат затвореног типа, капацитета од 5.000 посетилаца за спортске догађаје, што је недовољно у односу на број становника. Користи се и за одржавање разних приредби, сајмова, концерата и сличних манифестација, а не само за спортске активности. Евидентан је и недостатак отворених и затворених спортских објеката за велики број спортских клубова, али и за испуњавање потреба грађана за спортом и рекреацијом.

Основна ограничења која се тичу спорта и рекреације су следећа:

- недовољан број објеката за бављење врхунским спортом;
- неки од постојећих такмичарских објеката не испуњавају стандарде за одржавање такмичења на међународном нивоу;
- садашњи број објеката намењених спорту и рекреацији не задовољава реалне потребе грађана Ниша;
- велики број основних и средњих школа нема одговарајуће спортске објекте за наставу физичког и здравственог васпитања и ваннаставне спортске активности;
- одређени број клубова (којих у Нишу има преко 200) нема своје спортске објекте;
- распоред спортских и рекреативних објеката није подједнако распоређен по градским општинама;
- мали је број објеката за бављење спортом и рекреацијом особа са инвалидитетом, као и мала укљученост особа са инвалидитетом у спортске и рекреативне активности.

Могућности су следеће:

- велики потенцијал за рекреацију и спорт у Општини Нишка Бања,
- погодности за организовање такмичења и спортских манифестација,
- велики број клубова и спортиста,
- уз обезбеђење смештајних капацитета постоји велика могућност за организовањем спортских припрема такмичарских тимова, рекреативног туризма и активног одмора.

2.6.7. КУЛТУРА

Основа мреже објеката културе формирана је у централном делу града.

Делатност културе у Граду Нишу одвија се кроз:

- установе културе чији је оснивач Град Ниш: Народни музеј (поверене на управљање Теле Кула, Медијана, Меморијални комплекс „12. фебруар“ и Галерија Синагога), Народна библиотека „Стеван Сремац“, Галерија савремене ликовне уметности, Симфонијски оркестар, Народно позориште, Позориште лутака, Историјски архив, Нишки културни центар, Дечији центар и Дечија библиотека;
- установе чији је оснивач Република Србија: Завод за заштиту споменика културе Ниш, Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ и Студентски културни центар Ниш;
- удружења: Друштво књижевника и књижевних преводилаца Ниша, Нишки графички круг, Удружење ликовних уметника Србије, Удружење ликовних уметника примењене уметности и дизајна Србије, Друштво архитеката Ниш, Удружење Constantinus, Омладинска филхармонија „Naissus“, Нишки камерни хор, Црквено-певачка дружина „Бранко“, Црквено-певачки ансамбл „Бранко“, Фото- клуб „ФОН“ и др.
- велики број културних манифестација (Мајска песма, Хорске свечаности, Nišville, Филмски сусрети, Ликовна колонија Сићево, Књижевна колонија Сићево, НИМУС...) и други.

Основна ограничења – Недовољна финансијска улагања у одржавање и опремање објеката културе.

Могућности - Услед богатог и разноврсног културног наслеђа постоји и велики број институција културе и културних манифестација. Такође, некоришћени објекти грађени за друге намене могу се пренаменити за различите активности у области културе. Организације цивилног друштва представљају важан потенцијал за развој Града Ниша у области културе, културног туризма и креативних индустрија.

2.7. КОМУНАЛНИ САДРЖАЈИ

У погледу **управљања отпадом**, организовано сакупљање и одвоз генерисаног отпада са територије града Ниша обавља Јавно комунално предузеће „Медиана“. Делатност предузећа је одржавање чистоће у граду, организовани одвоз комуналног и индустријског отпада и његово депоновање, као и одржавање јавне хигијене. Урађена је карактеризација отпада, дневна и годишња евиденција се редовно води, а подаци се достављају Агенцији за заштиту животне средине. Сваке године ЈКП сакупи, транспортује и одложи 85.400t отпада. Процењује се да је од те количине 3% разврстано за рециклажу. Прво рециклажно двориште отворено је 2022. године.

У индустријској зони града, у улици Ивана Милутиновића бб, на површини од око 5,5ha изграђен је Рециклажни центар у коме се обавља делатност сакупљања, сортирања и обраде секундарних сировина.

Подручје града Ниша је са аспекта сакупљања отпада подељено на реоне. У зависности од посуда за одлагање отпада, разликују се две групе реона: реони за сакупљање отпада у кантама и реони за сакупљање отпада у контејнерима.

Постојећа депонија комуналног отпада „Бубањ“ на којој се врши одлагање отпада налази се на територији Градске општине Палилула, делимично ван планског обухвата и у процесу је санације. Рад на депонији се одвија по пројекту за санацију, затварање и рекултивацију. Лоцирана је на граници територије града Ниша и општине Дољевац.

Поред постојеће депоније постоји и велики број дивљих депонија на којима је, током дужег периода, депонована велика количина отпада. Овакве депоније у већој мери загађују животну средину и њихов негативни утицај није само визуелног типа, већ и санитарно-хигијенског, будући да имају изузетно велики утицај на квалитет живота и здравље људи. Катастар дивљих депонија се израђује сваке године за целу територију града Ниша и број дивљих депонија у великој мери варира (депоније се рашчишћавају, неке се обнављају, а формирају се и нове).

Регионалним планом управљања отпадом за Нишавски округ предвиђено је дугорочно одлагање комуналног отпада и изградња новог Регионалног центра за управљање отпадом „Келеш“ за општине нишавског округа, а у оквиру концепта регионалног управљања отпадом. **Регионални центар за управљање отпадом** обухватаће постројење за коинсинерацију мешаног комуналног отпада капацитета 250t дневно, депонију, постројење за третман процедних вода и пратеће објекте. Простираће се на 135.700m² и налазиће се близу несанитарне депоније Бубањ за коју је планирана санација и рекултивација.

Пијаци представљају комунално опремљене просторе који су намењени за обављање услуга у промету пољопривредно-прехрамбених производа и других производа нарочито на тезгама, витринама, штандовима, боксовима и у посебним продајним објектима са припадајућим паркирањем. Пијачни комплекси функционишу у оквиру: мешовитих пијаца - Тврђава, Палилула, Криве ливаде, Бубањ, Дурлан, Теле Кула, Ратко Јовић, Нишка Бања, Девети мај, Брзи Брод и Пантелеј; робних пијаца - ОТПЦ; кванташких пијаца - Кванташка (Медиана). Поред ових пијачних

простора којима управља ЈКП „Тржница“, а постоје и пијаце са повременим коришћењем. Велики тржни центри такође утичу на употпуњавање равномерне дистрибуцију производа.

Гробља представљају земљиште које је одговарајућим урбанистичким планом одређено као простор за сахрањивање преминулих лица. Гробља на планском подручју су релативно сређена. Ново гробље Бубањ и старо гробље „Горица“ одржава Јавно комунално предузеће „Медијана“. Старо нишко гробље налази се ван функције и 2020. године је проглашено за меморијални комплекс. Војничко гробље и Енглеско гробље на Делијском вису функционишу као меморијални паркови. Поједина гробља по ободу планског подручја не задовољавају основне санитарне услове и потребно им је санитарно опремање и проширење комплекса.

Ограничења се на планском подручју огледају у недостатку напредног система за управљање отпадом и у слабијој покривености организованим сакупљањем отпада по ободу планског подручја (што неповољно утиче на животну средину - формирају се локална сметлишта), непостојању примарне селекције отпада и рециклаже, нерешеном управљању опасним отпадом и незадовољавајућем начину одржавања појединих гробља.

Могућности за развој комуналне опремљености на планском подручју се огледају пре свега у спровођењу регионалног плана управљања отпадом и изградњи регионалне депоније „Келеш“ и изградња трансфер-станица у складу са Регионалним планом управљања отпадом; у погледу пијачних простора, потенцијал и употребна вредност појединих локација у традиционалним језгрима ће се повећати омогућавањем њиховог вишенаменског коришћења, побољшаном приступачношћу, унапређењем санитарно-хигијенских услова (подизањем хала за анималне производе и покривањем делова пијаце) и решавањем паркирања у наменским и јавним гаражама; испорука целокупног зеленог отпада са јавних површина и градских пијаца у постројење за енергетско искоришћавање биоразградивог отпада.

2.8. ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Површине посебне намене обухватају:

Површине од интереса за одбрану - војни комплекси и војни објекти који су неопходни за функционисање Војске Србије. За војне објекте и комплексе планирање и уређење дефинише се посебним законима, у складу са потребама и стандардима за ову област, односно за војне објекте се не односе одредбе Закона о планирању и изградњи. У Нацрту ГУП-а биће приказане локације, одређене у складу са посебним програмима развоја.

Остале површине посебне намене - ватрогасне станице (специјализовани јавни објекти и површине изграђене и организоване за пружање услуга заштите и спасавања људи и материјалних добара од пожара, експлозија, опасних материја и других акцидентних ситуација), установе из делокруга рада министарства унутрашњих послова, установе за извршење кривичних санкција и сл. У Нацрту ГУП-а биће приказане локације МУП-а РС које се одређују у складу са посебним програмима развоја за ову установу, као и локације за постојеће и планиране објекте ватрогасних станица дефинисане у складу са гравитационим подручјем.

2.9. ВЕРСКИ ОБЈЕТИ

Површине за верске објекте су површине које су намењене за објекте и комплексе у којима се одржавају верски обреди и остале верске делатности. Обухватају храмове и друга здања за богослужбене потребе, парохијске домове, манастирске конаке и друге пратеће садржаје за потребе верских објеката.

У складу са Законом о црквама и верским заједницама („Службени гласник РС“, бр. 36/06) цркве и верске заједнице могу самостално у складу са законом подизати храмове и друга здања за богослужбене потребе, као и парохijske домове, манастирске конaке, административно-управне зграде, школе, интернате и болнице, а надлежни државни орган је дужан да поштује право цркве и верске заједнице да самостално организује и води радове и да утврђује намену, стил и опремање објекта, у складу са законом и аутономним прописима црква и верских заједница.

У обухвату ГУП-а налази се велики број верских објеката, од којих су најзначајније објекти православне цркве: Саборни Храм Свете Тријице и Црква Светих арханђела Михаила и Гаврила; Црква Светог Николе; Црква Светог Пантелејмона (Пантелејска црква); Црква Светог Цара Константина и царице Јелене; Црква Светог Илије у Нишкој Бањи; Црква Васкрсења Христовог (метох Манастира Хиландар); Црква Светог Василија Острошког; Црква Светог Луке; Црква Свете Петке; Црква Светог Нектарија Егинског; Црква Успења Пресвете Богородице; Црква Часног Крста; Цркве Света Три Јерарха у насељу Брзи Брод; Црква Живоносног Источника Пресвете Богородице - у изградњи; Богословија Светих Кирила и Методија; У Нишу и околини постоје верски објекти из најраније историје Ниша (ранохришћански верски објекти) и значајни манастири који представљају културно и историјско богатство. Заступљени су објекти и других вера, осим православне, католичке и адвентистичке цркве и муслиманске верске заједнице. Синагога у Нишу, уместо за верске обреде користи као „храм културе“, за одржавање бројних изложби, концерата, књижевних вечери итд.

Локације нових верских објеката треба бирати на основу броја верника на одређеном гравитационом подручју, тако да оне чине јединство са окружењем, а да објекат буде сагледљив и приступачан, због значаја за локалну заједницу и потребе верника.

Ограничења: избор локације и величине комплекса зависи од специфичних препорука за уређење и димензионисање.

Могућности: верски објекти представљају културни потенцијал, који нуди значајне туристичке могућности.

2.10. ИНФРАСТРУКТУРА

2.10.1. САОБРАЋАЈ

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС“, бр. 88/10) наводи се следеће:

- Стратешки циљ је повећање саобраћајне приступачности и опремљености простора техничком инфраструктуром, као и капитално инвестирање у значајну стратешку саобраћајну инфраструктуру,
- Посебни циљеви развоја саобраћаја и саобраћајне инфраструктуре су крећу се ка развоју путног саобраћаја и путне мреже, као и развоју железничке инфраструктуре и железничког саобраћаја и, повећању учешћа железнице у превозу путника и робе, уз модернизацију целокупне железничке мреже и формирање саобраћајног система који омогућава одрживу мобилност (становништва и привреде),
- Развој ваздушног саобраћаја треба да прати даљи развој инфраструктуре унапређењем и побољшањем услова функционисања постојеће аеродромске структуре и планским усмеравањем развоја постојећих аеродрома,
- Развој интермодалног транспорта чини успостављање мреже интермодалних терминала и логистичких центара на територији Републике са оптимизацијом транспортне мреже коришћењем свих расположивих природних и инфраструктурних ресурса по принципу интермодалности.

ТРАНЗИТИ УЛАЗНО – ИЗЛАЗНИ ПРАВЦИ

Препознавање најважнијих улазно-излазних праваца за територију Града Ниша

Основни видови саобраћајних система су моторни, железнички и ваздушни, са све већим бициклистичким саобраћајем. Сваки од ових система има своје улазно-излазне зоне и токове кроз градску структуру. Садашњим главним улазно- излазним зонама у Град Ниш, могу се сматрати:

Северозападни зона

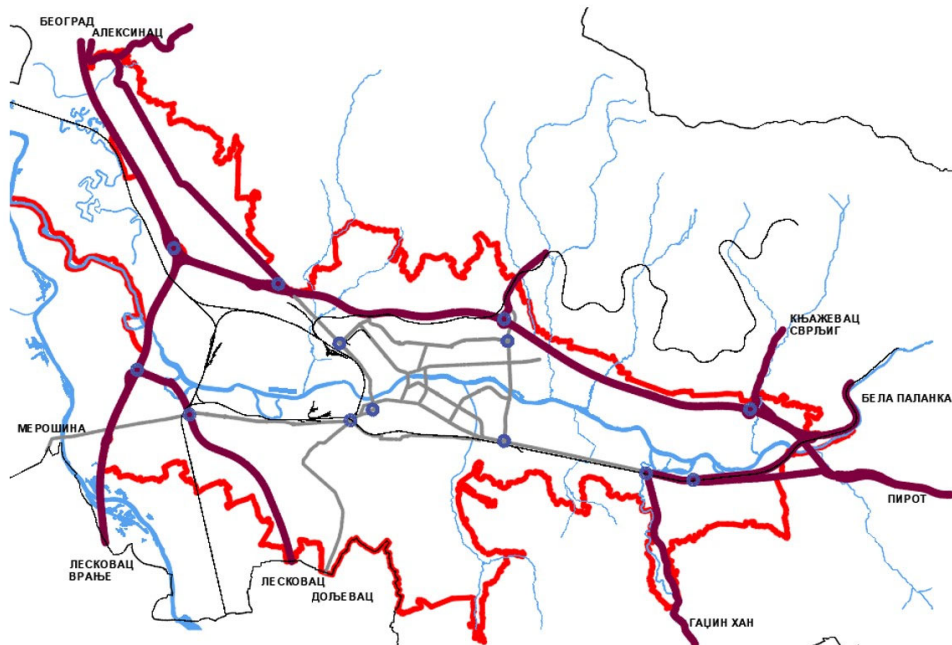
- Београд -Ниш
- Алексинац – Ниш
- Терминали: аеродром Константин Велики, железничка станица Црвени Крст, МАС и ПАС

Југозападни зона

- Врање - Лесковац - Ниш
- Лесковац - Дољевац – Ниш
- Прокупље – Меровина – Ниш
- Терминали: железничка станица Ниш

Источни зона

- Пирот – Бела Паланка – Ниш
- Бела Паланка – Ниш
- Гацин Хан – Ниш
- Књажевац – Сврљиг - Ниш

Обједињавајући ток за наведене правце уласка и изласка из Града Ниша је северна и западна обилазница (аутопут ДП1.А реда бр.1 и бр.4) Петља Ниш Југ – Петља Трупале – Петља Малча. Ово су уједно и чворне тачке – позиције укрштања са прилазним правцима. Поред главних чворишта на укрштању основних-главних праваца кретања ка Граду и кроз Град, јављају се и одређене просторне

тачке, локације и зоне у градској структури локалног карактера, које такође представљају систем могућих и пожељних праваца кретања у зависности од циљних опредељења корисника простора.

САОБРАЋАЈ И ТРАНСПОРТНИ СИСТЕМИ

Улична мрежа

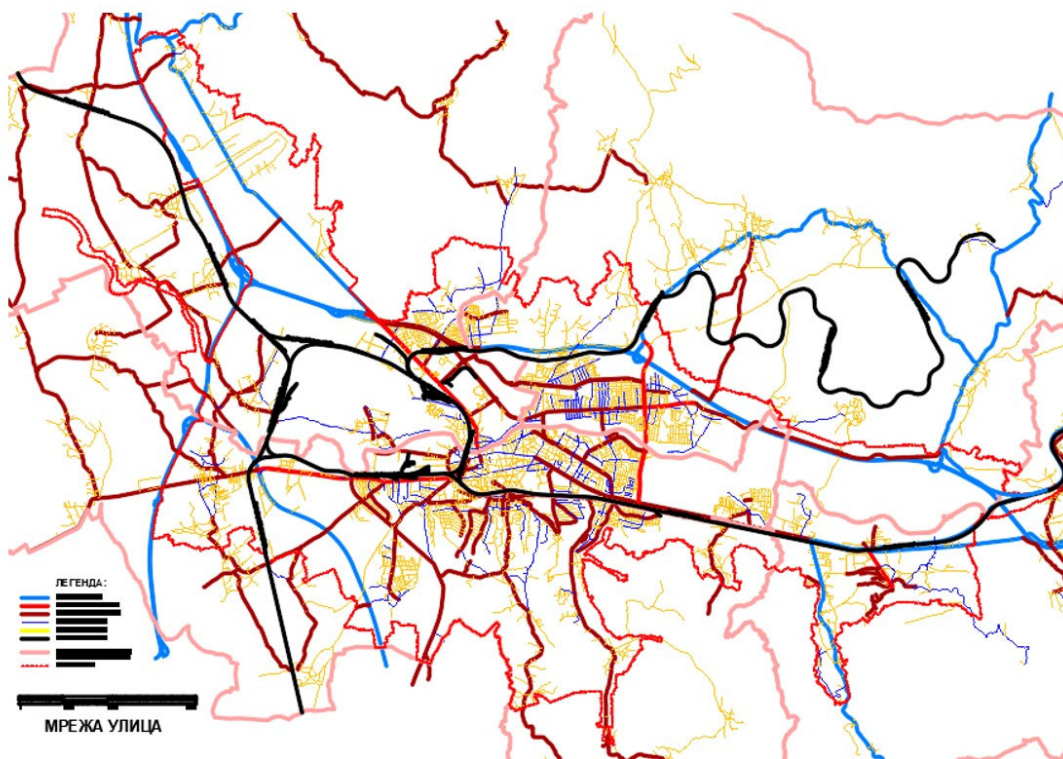
Уличну мрежу чини државни путеви I и II реда, примарне улице I и II реда (магистралне и градске саобраћајнице), секундарне улице (сабирне, приступне и интегрисане улице), терцијалне улице (колски прилази, колско-пешачке стазе, пешачке стазе и улице у неплански насталим насељима).

Аутопут тангира градско језгро и данас представља ослонац путне мреже на коју се надовезује магистрална мрежа. Главни саобраћајни правци који се из града прикључују на аутопут ретко су оптерећени јер је аутопут изгубио функцију брзог повезивања делова града изградњом станица за наплату путарине.

Посебан недостатак представља и недовољан број мостова преко река.

Изградњом делова уличне и путне мреже у протеклом планском периоду, побољшана је саобраћајна мрежа, посебно изградњом неколико магистралних праваца као дела саобраћајног магистралног прстена око централног градског језгра, али недовољно за пораст степена моторизације и вредности других параметара транспортног система, што говори да је у наредном планском периоду неопходно наставити са реализацијом планираних саобраћајница.

Путна и улична мрежа:

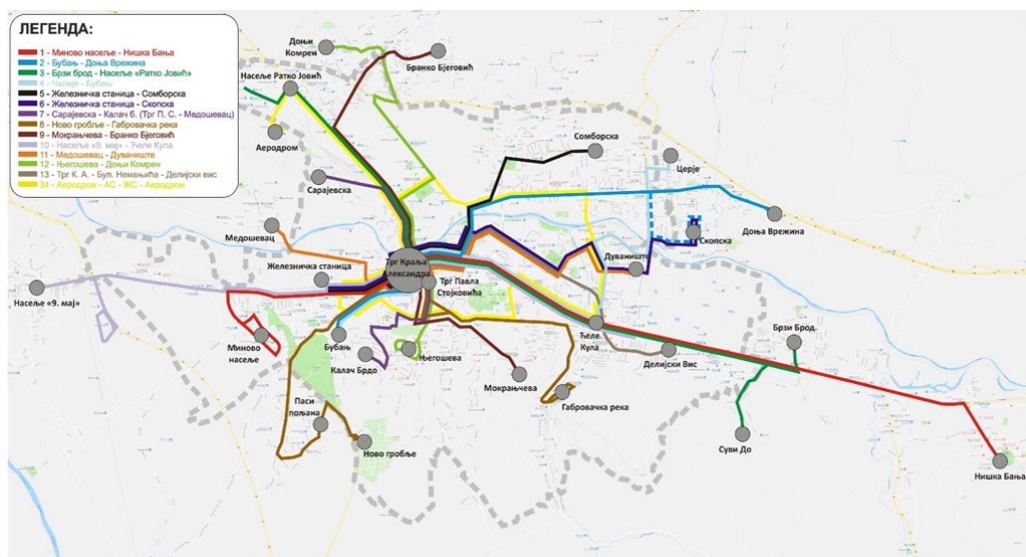
Дужина постојеће путне и уличне мреже према рангу саобраћајница у оквиру граница ГУП-а:

Ранг саобраћајнице	Дужина (у km)
државни путеви I и II реда,	92,05
примарне улице I реда	24,35
примарне улице II реда	136,05
секундарне улице	115,05
терцијалне улице	435,48
Укупно	802,98

Јавни градски превоз путника

Систем јавног транспорта путника у Нишу садржи аутобуски, такси и железнички подсистем. Доминантан је аутобуски подсистем са 15 градских линија и 37 приградских линија.

ГРАДСКЕ ЛИНИЈЕ
ЛИНИЈА 1 - МИНОВО НАСЕЉЕ - НИШКА БАЊА
ЛИНИЈА 2 - БУБАЊ - ДОЊА ВРЕЖИНА
ЛИНИЈА 3 - БРЗИ БРОД-НАСЕЉЕ РАТКО ЈОВИЋ
ЛИНИЈА 4 - ЧАЛИЈЕ - БУБАЊ
ЛИНИЈА 5 - ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА - СОМБОРСКА
ЛИНИЈА 6 - ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА - ДУВАНИШТЕ
ЛИНИЈА 7 - САРАЈЕВСКА - КАЛАЧ БРДО
ЛИНИЈА 8 - НОВО ГРОБЉЕ - ГАБРОВАЧКА РЕКА
ЛИНИЈА 9 - МОКРАЊЧЕВА - БРАНКО БЈЕГОВИЋ
ЛИНИЈА 10 - НАСЕЉЕ 9.МАЈ - ЋЕЛЕ КУЛА
ЛИНИЈА 11 - МЕДОШЕВАЦ - ДУВАНИШТЕ
ЛИНИЈА 12 - ДОЊИ КОМРЕН - ЊЕГОШЕВА
ЛИНИЈА 13 - ТРГ КРАЉА АЛЕКСАНДРА - ЋЕЛЕ КУЛА
ЛИНИЈА 34 - АЕРОДРОМ – А.СТАНИЦА - Ж.СТАНИЦА – АЕРОДРОМ
СМЕР А: АЕРОДРОМ – АУТОБУСКА СТАНИЦА – ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА – АЕРОДРОМ
СМЕР Б: АЕРОДРОМ – ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА – АУТОБУСКА СТАНИЦА – АЕРОДРОМ

Пешачки саобраћај

Пешачка кретања се данас одвијају и у оквиру јавних саобраћајних површина, тргова, скверова, зелених коридора, итд. Пешачке површине (стазе и тротоари) су саставни елемент поперечног профила свих градских саобраћајница. Оне се обавезно физички издвајају у посебне површине, заштићене од осталих видова моторног саобраћаја, изузев код интегрисаних улица. Ширина тротоара зависи од намене и атрактивности околног простора и интензитета пешачких токова. Минимална ширина тротоара за кретање пешака износи 1.6 m, осим у зонама где постоје просторна ограничења, што се дефинише кроз детаљну планску разраду. У свим планским документима наглашена је потреба планирања тротоара ширине веће од минимално предложене.

Повећање броја настрадалих пешака наглашава потребу за чешћом применом мера којима би се смањила угроженост пешака. За разлику од незгода у којима су учествовали бициклисти, већи број незгода са пешацима указује на учестале проблеме који су често присутни на мрежи саобраћајница.

Бициклистички саобраћај

Последњих година се примећује повећање броја бициклиста на улицама и рекреативним просторима. Енергетски и економски подобан, бициклистички саобраћај се данас враћа као одрживи вид транспорта. Иако је учешће бициклистичког саобраћаја у видовној расподели мало, у укупној расподели кретања, може се рећи да постоји снажан потенцијал за његову значајнију употребу у свакодневним кретањима.

Паркирање бицикала је регулисано као улично и ванулично паркирање на јавно доступним површинама, без организованог надзора и наплате. Паркиралишта су реализована постављањем тзв. “чешљева” на потенцијално атрактивним локацијама за кориснике овог превозног средства а постављени су у непосредној близини институција, школа, факултета, спортских објеката и тржних центара, простора за рекреацију, итд.

Паркирање

Изградња великог броја стамбено – пословних објеката посебно у централним градским зонама, утицала је на повећану потражњу за паркинг местима. Када се томе дода и повећање степена моторизације јасно је да подсистем паркирања у наредном периоду треба да заузме једно од централних места у транспортном систему града.

Приликом изградње нових објеката потребно је примењивати највише могуће нормативе за број паркинг места, а уколико постоји било каква могућност предвидети и већи број од прописаног нормативима и на тај начин постепено повећавати површине за паркиралишта у граду. Уређењем паркиралишта за теретна возила и аутобусе створиће се услови за усмеравање и каналисање захтева и избегавање потребе да се те врсте возила паркирају на местима која нису намењена за те сврхе.

Железнички саобраћај

Нишки железнички чвор представља један од значајнијих у Србији.

Железнички коридор X, који обухвата међународне правце Е-70 и Е-85, пролази кроз Ниш, повезује Париз са Истамбулом и Будимпешту са Атином. Урбанистички и демографски развој Ниша нису пратиле инвестиције у друмску и железничку инфраструктуру тако да су те мреже преоптерећене. Део пруге од Ниша до Бугарске границе је једини део Коридора X у Србији који није електрифициран.

У ужој зони града, на простору Ниш путничка – Нишка Бања и Пантелеј – Црвени Крст – Ниш путничка има 29 укрштања са пругама, 24 у нивоу и 5 денивелисаних од којих 2 објекта на делу Ниш путничка – Црвени Крст су пропусти без потребног габарита, који се користе као подвожњаци.

Проблем путних прелаза у нивоу нарочито је изражен на простору тријангле код станице Ниш путничка и на потезу Ниш путничка – Нишка Бања (10,5 km где их има укупно 17 и само један подвожњак у Зетској улици). Укрштаји железничке пруге Ниш путничка – Нишка Бања су углавном

са примарним - градским саобраћајницама у нивоу што представља саобраћајни и безбедоносни проблем како за друмски тако и за железнички саобраћај.

Започета изградња обилазнице осигурала би измештање|превоза робе из центра града уз електрификацију. Ово решење може потенцијално да допринесе даљем развоју Града Ниша и области око Ниша.

Ваздушни саобраћај

Аеродром “Константин Велики” Ниш је после Аеродрома „Никола Тесла“ Београд највеће ваздушно пристаниште у Србији, преко кога се одвија путнички и робни транспорт.

Полетно-слетна стаза укупне дужине 2.500 m и ширине 45 m, рулна стаза дужине 290 m и ширине 25 m, платформа за паркирање ваздухоплова димензија 275x100 m са 4 означене позиције (укупан капацитет аеродрома у ванредним ситуацијама је 20 ваздухоплова). Пристанишна зграда укупне површине 1.700 m². Аеродром се налази у зони са врло повољним временским условима током целе године, са малим бројем магловитих и снежних дана. Због тога је често био као алтернативни аеродром за околне аеродроме.

Аеродром “Константин Велики” Ниш располаже робно – царинским терминалом на коме се смештају тешка теретна и путничка возила под царинским надзором. Робно – царински терминал за домаћи и међународни саобраћај Аеродрома Србије д.о.о. аеродром “Константин Велики” Ниш поседује царинско складиште капацитета 630 m², пословни простор за смештај карго службе, шпедитерских организација и Управе царина.

У Нишу су тренутно активни следећи хелидроми:

- Војна болница Ниш (једно слетишта намењено Војсци Србије);
- Универзитетски клинички центар Ниш ул. др Миодрага Лазића бб (једно слетиште);

Транспортни системи

Транспортни систем има двојаку улогу у оквиру урбане структуре, он треба да омогући доступност свим постојећим садржајима и буде кључни фактор даљег развоја одређених делова града. Прво треба радити на развоју видова јавног превоза на најоптерећенијим коридорима уз подизање нивоа превозне услуге. Као проблем који се успорено решавао је и недостатак јавних и наменских простора за паркирање возила. Повећан степен моторизације доводи до озбиљног угрожавања саобраћајних површина, отежава кретање како возила тако и пешака и онемогућава развој интензивнијег бициклическог саобраћаја.

2.10.2. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА

Преносна мрежа и објекти (мрежа и објекти - напонског нивоа 400, 220 и 110 kV)

Преносни систем чине трафостанице и далеководи „ЕЛЕКТРОМРЕЖЕ СРБИЈЕ“ и „Електродистрибуција Србије д.о.о. Београд“ Огранак „Електродистрибуција“ Ниш.

У области електроенергетског снабдевања концепт развоја је обезбеђење потребног броја трафостаница свих напонских нивоа за равномерно снабдевање целе територије ГУП-а.

Највећи комплекси трафостаница су код КП дома, Брзог Брода и Апеловца. Трафостанице нижег напонског нивоа налазе се у оквиру свих намена на целом градском подручју. Најзначајније трафостанице (напонски нивои: 400 kV, 220 kV, 110 kV и 35 kV) су:

		трансформација (kV)	локација	површина
1	ТС „Ниш 1“	110/35	КП дом	1,20 ha
2	ТС „Ниш 2“	400/220; 400/110; 220/110	Брзи Брод	11,60 ha
3	ТС „Ниш 3“	110/35	Апеловац	0,60 ha

У оквиру преносног система Србије трафостаница 400/220/110 kV "Ниш 2" је једно од најважнијих чворишта 400kV мреже Србије. Трафостаница је повезана далеководима 400kV:

- ДВ „Ниш 2 – Бор“ са ХЕ "Ђердап"
- ДВ „Ниш 2 – Косово“ са ТЕ Косово,
- ДВ „Ниш 2 – Крагујевац“ са ТЕ "Обреновац",
- ДВ „Ниш 2 – Софија“ повезана је са 400kV мрежом Бугарске, и
- новим ДВ "Ниш 2 - Лесковац - Врање – Скопље“.

Дистрибутивна мрежа и објекти (мрежа 35 kV, 10 kV и 0,4kV и трафостанице 35/10 kV и 10/0,4 kV)

Мрежа и објекти напонског нивоа 35 kV се налазе у транспортном систему „Електродистрибуција Србије д.о.о. Београд“ Огранак „Електродистрибуција“ Ниш, али првенствено имају улогу дистрибутивних мрежа.

Мрежа и објекти напонског нивоа 10 kV и 0,4kV се налазе у дистрибутивном систему „Електродистрибуција Србије д.о.о. Београд“ Огранак „Електродистрибуција“ Ниш.

2.10.3. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ

Поштански саобраћај

У Нишу је изграђен и у раду је главни поштански дистрибуциони центар, са савременом технологијом и савременим средствима разврставања, дистрибуције и транспорта поштанског саобраћаја.

Систем постојећих објеката пошта уклопљен је у градску структуру:

- Пошта 1, ул. Вождова 13
- Пошта 2, (царинска служба) ул. Димитрија Туцовића бб.
- Пошта 3, ул. Књажевачка 103
- Пошта 4, бул. 12. фебруара 74
- Пошта 5, трг 14. октобра 5
- Пошта 6, ул. Димитрија Туцовића бб.
- Пошта 10, ул. Заплањска бб.
- Пошта 11, бул. Немањића 85
- Пошта 14, ул. Ратка Јовића бб.
- Пошта 15, ул. Београдска бб.
- Пошта, ул. Вишеградска 33
- поште у приградским и сеоским насељима

Фиксна телефонија

У Нишу је седиште транзитне централе „Ниш“ (која има и ранг главне централе), која је повезана са међународним централама (Београд, Софија, Скопље) у систему магистралних веза, и главним централама (у седиштима мрежних група на територији Републике Србије) у систему регионалних прстенова оптичким кабловима.

У мрежној групи Ниш изграђен је комутациони центар (Алкател Хост) и мрежа истурених степена који су међусобно и са Хостом повезани мрежом оптичких каблова у топологијама звезда, прстен и петља.

У области фиксне телефоније постојећа телекомуникациона мрежа у Нишу састоји се од мреже комутација, транспортне мреже (мрежа оптичких каблова и система преноса) и приступне мреже.

Мобилна телефонија

Услуге мобилних телекомуникација у свету и Србији већ данас представљају основне личне (персоналне) телекомуникационе услуге. Ово се односи на све ширу доступност мобилних услуга уопште - на великом делу територије, у свако време и скоро у свим условима. Мобилне телекомуникације пружају говорне интерактивне међукорисничке услуге, кратке поруке, информационе услуге, услуге преноса података, итд.

На телекомуникационом тржишту Србије постоје три јавне мобилне телекомуникационе мреже (ГСМ) и делују три оператера:

- Предузеће за телекомуникације Телеком Србија а.д., Београд,
- Yettel д.о.о. Београд, и
- А1 Србија д.о.о. Београд.

Подручје обухваћено Генералним урбанистичким планом Ниша добро је покривено сигнаlima из свих мрежа.

Кабловска телевизија и интернет

Подручје обухваћено Генералним урбанистичким планом Ниша добро је покривено провајдерима кабловског дистрибутивног система као мултисервисне мреже са могућношћу широкопојасног Интернета.

2.10.4. ГАСИФИКАЦИЈА И ТОПЛИФИКАЦИЈА

2.10.4.1. ГАСИФИКАЦИЈА

На територији града Ниша изграђен је главни разделни чвор (ГРЧ) "Ниш", лоциран северозападно од насеља Чамурлија, као крај магистралног гасовода МГ - 09 "Ниш - Појате", а изграђена је и главна мерно-регулациона станица (ГМРС) "Ниш 1", капацитета 80.000 Nm³/ час.

Снабдевање подручја града Ниша планирано је из два правца, из правца севера преко изграђеног ГМРС "Ниш 1" и из правца истока из планиране ГМРС "Ниш 2", формирањем основног прстена примарне градске гасоводне мреже у ужем градском ткиву и гранањем од прстена у правцу истока до Нишке Бање и правцу запада ка Радној зони "Вулкан" и Поповцу.

Од главног разделног чвора "Ниш" до главне мернорегулационе станице "Ниш 1" изграђен је разводни гасовод РГ - 09 - 01 у дужини од 2.535 метара, притиска до 50 bar.

Примарна градска гасоводна мрежа изведена је у дужини од око 28.000 метара. Ова мрежа је изведена од челичних цеви и представља основу развоја гасификације у границама Генералног плана.

На примарну градску гасоводну мрежу прикључен је већи број мернорегулационих станица за потребе индустрије и привреде.

На примарну градску гасоводну мрежу везане су и МРС широке потрошње (могу бити и мешовите – индустрија/широка потрошња) са којих се корисници дистрибутивном гасоводном мрежом ниског притиска снабдевају природним гасом:

- МРС "Ратко Павловић"
- МРС "Ледена Стена 1"
- МРС "Наис"
- МРС "Зона Севар"
- МРС "Доње Међурово"
- МРС "Мика Антић"

- МРС "Мајаковски"
- МРС "Пивара"
- МРС "Нови Ниш"

2.10.4.1.1. СИСТЕМ МАГИСТРАЛНИХ ГАСОВОДА У ЗАХВАТУ ГЕНЕРАЛНОГ ПЛАНА

У обухвату ГУП-а постоји изграђена гасоводна магистрална инфраструктура.

На територији града Ниша изграђен је магистрални гасовод МГ-09 "Ниш-Појате" и припадајући објекат у функцији гасовода - главни разводни чвор (ГРЧ) "Ниш". Од главног разводног чвора (ГРЧ) "Ниш" ка југу Републике Србије изграђен је магистрални гасовод притиска до 50 bar МГ-11 Ниш – Лесковац.

Непосредно уз ГРЧ "Ниш" гради се Примопредајна станица (ПП) „Трупале“ од које се у правцу истока гради магистрални гасовод МГ-10 Ниш -Димитровград (граница Бугарске). На овом магистралном гасоводу изградиће се главни разводни чвор (ГРЧ) "Књажевац", у атару насеља Брзи Брод, од кога би се изградио магистрални гасовод за источну србију МГ-12 Ниш – Прахово. У траси магистралног гасовода МГ-10 Ниш - Димитровград гради се главна мерно-регулациона станица (ГМРС) "Ниш 2", јужно од насеља Доњи Матејевац која треба да обезбеди двострано напајање Ниша природним гасом и обезбеди сигурно и континуирано снабдевања града. На траси гасовода предвиђена је и блок станица (БС) „Нишка Бања”.

2.10.4.2. ТОПЛИФИКАЦИЈА

Снабдевање топлотном енергијом у захвату Генералног плана града Ниша врши се централизованим системом топлификације града, локалним котларницама и индивидуалним ложиштима.

Централизовани систем топлификације града чине централни извори топлотне енергије у склопу ЈКП "Градска топлана" и мрежа магистралних топловода. Укупни инсталисани котловски капацитети у јединственом систему топлификације града износе 269.3 MW у 15 објеката којима газдује ЈКП "Градска топлана". Главне изворе топлотне енергије чине топлане: ТО "Криви Вир" са инсталисаним капацитетима котлова од 128 MW, ТО "Југ" (60 MW), ТО УКЦ (32 MW) и још 12 локалних котларница са инсталисаним котловским капацитетима од 49.3 MW, и то:

- Топлана "Исток", капацитета 14 MW
- Котларница "Север", капацитета 10.74 MW
- Котларница "Пантелеј", капацитета 1.16 MW
- Котларница "Дурлан 2", капацитета 3 MW
- Котларница "Књажевачка", капацитета 3 MW
- Котларница "Мокрањчева", капацитета 3,25 MW
- Котларница "Институт", капацитета 8,01 MW
- Котларница "Ратко Јовић", капацитета 1,9 MW
- Котларница "Паси пољана", капацитета 0.55 MW
- Котларница "Дурлан 1", капацитета 1.22 MW
- Котларница "Ледена стена 1", капацитета 1.5 MW
- Котларница "Ледена стена 2", капацитета 0.45 MW

Дистрибуција топлотне енергије до потрошача врши се мрежом магистралних топловода у дужини од око 74 km и у највећем делу обухвата централно градско ткиво на левој обали Нишаве.

Овим системом тренутно је покривено више од 30400 домаћинстава (стамбеног простора) и око 2140 корисника пословног простора.

Тренутни капацитети система у целини нису довољни за квалитетно покривање тренутних потреба за топлотном енергијом. Недостатак капацитета који се јавља у овом тренутку, као и планирана изградња у знатно већем обиму, нарочито у оквиру градског језгра, указују на неопходност повећања укупног капацитета у оквиру система. Због тога је неопходно обезбедити додатне изворе топлоте који би пратили раст потреба за топлотном енергијом.

Постоји и већи број извора топлоте који се налазе ван система ЈКП "Градска топлана". Према наменама, највећи капацитети се налазе у склопу индустријских комплекса и у склопу здравствених, школских и дечијих установа. Највећи број ових блоковских котларница као енергент користи лож уље, мазут и чврста горива. Мањи број индустријских котларница користи природни гас као енергент.

Велики број објеката пословне намене, као и објеката предвиђених за становање обезбеђује топлотну енергију путем индивидуалних ложишта и малих локалних котларница. Највећи број ових котларница и индивидуалних ложишта користи чврста горива. Поред чврстих горива, најзаступљенија је потрошња електричне енергије која се користи за грејање објеката.

2.10.5. ВОДОВОДНА МРЕЖА

Изградња Нишког водовода започета је још 1937. године, експлоатацијом подземних вода на локалитету „Медиана“ и настављена 1962. године формирањем и стављањем у функцију изворишта „Студена“. Изградња и развој Ниша као великог индустријског и универзитетског центра, условио је пораст броја становника, а заједно са њим и потребе за квалитетном водом.

Проширење водоводног система није могло да прати убрзани развој града па је раскорак између потреба за водом и издашности изворишта бивао све већи. Проблем је због своје озбиљности решаван парцијално, независно од захтева за водом других водопривредних грана, чиме су природне резерве воде у почетку почеле лагано, а затим убрзано да се исцрпљују.

Планско превазилажење проблема водоснабдевања започето је у периоду од 1972. до 1976. године када су обављена обимна истраживања на основу којих је извршен избор оптималних решења за дужи период и за све кориснике. Избор је био заснован на груписању свих корисника ради заједничког снабдевања водом и повезивања на регионални систем.

Када је 1989. године завршена изградња регионалног водоводног система „Љуберађа-Ниш“, „Нишки“ водовод је заокружен као целина.

Сва насеља на подручју Плана снабдевају се водом из нишког водоводног система.

Јавни водоводни системи

У функцији су четири јавна нишка водоводна система:

- Регионални водоводни систем „Љуберађа – Ниш“
- Водоводни систем „Студена“
- Водоводни систем „Медијана“
- „Моравски“ водоводни систем од којих:
 - „Љуберађа – Ниш“, „Студена“ и „Моравски“ захватају воду каптирањем карстних извора и врела,
 - „Медијана“ захвата подземну воду са прихрањивањем подземља водом из Нишаве.

Регионални водоводни систем „ЉУБЕРАЋА-НИШ“

Водозахвати су изграђени на четири карстна врела: Крупац, Мокра, Дивљана и Љубераћа.

Одликују их следеће хидрогеолошке и техничке карактеристике:

- Врело **Крупац** је узлазног типа. Настало је на контакту кречњачког масива у оквиру кога је формирана акумулација подземних вода из водопрпусних стена. Избија из стенске масе у подножју јужних огранака Сврљишких планина у северозападном делу Белопаланачке котлине, на коти 263мнм., у вртачастом и потопљеном природно формираном удубљењу. Величина хидрогеолошког сливног подручја износи око 74 km². Измерени су протицаји од минимум 118,0л/с па до 4000,0л/с као количине воде које су бистре. Количине изнад 4000,0л/с су замућене и према опреми коју извориште поседује нису за употребу. У летњем-јесењем (бескишном) периоду најчешће се јавља протицај од 100л/с. Просечна вишегодишња издашност врела износи 914,0л/с. Најводнији месец је април, а најсушнији октобар. Вода се из врела захвата и допрема до сабирног базена црпне станице одакле се препумпава у оближни резервоар „Крупац“. Из резервоара, вода се путем магистралног цевовода, Ø1200 mm. гравитацијом транспортује до резервоара „Виник“ (прва висинска зона водоснабдевања) у Нишу капацитета 2х3000m³. Количина воде која се експлоатише из врела износи Q_{мах}=900л/с. Квалитет воде је веома висок. Једини третман воде који се примењује је хлорисање.
- Врело **„Мокра“** се налази у непосредној близини села Мокра у подножју Суве планине. Величина хидролошког сливног подручја износи око 38 km². Истицање воде је на коти 332мнм. Просечна вишегодишња издашност износи 310,0л/с. Врело је опремљено каптажом. Из врела, вода се гравитационо помоћу прикључног цевовода доводи до магистралног цевовода, Ø1200 mm. Количина воде која се експлоатише из врела износи Q_{мах}=800,0л/с. Вода је доброг квалитета и релативно стабилног квалитета. Осим дезинфекције, не примењује се други третман воде.
- Врело **„Дивљана“** извире на левој обали Коритничке реке, насупрот села Дивљана, у непосредној близини пута Бела Паланка-Бабушница. Избија из кречњачког масива Суве планине на његовом ободу. Величина сливног подручја са кога се врело прихрањује процењена је на око 24,0 km². Режим врела је прилично стабилан, а протицаји у већем делу године уједначени. Истицање воде је на коти 350мнм. Просечна вишегодишња издашност врела износи 240,0л/с. На врелу је изграђена каптажа. Из врела вода се гравитационо доводи до прекидне коморе „Дивљана“ уз претходно хлорисање. Количина воде која се експлоатише из врела износи Q_{мах} = 800,0л/с.
- Врело **„Љубераћа“** чини систем извора под називом: Арнаутско врело, Комарички вир, Крљотинска врела и Љубераћско врело. Врела су разбацаног типа и распоређена су у дужини од неколико километара у долини реке Лужнице између села Горчинац и Љубераће. Укупно је регистровано 11 појединачних извора и врела на левој и десној обали реке Лужнице, међусобно повезаних у већем броју. Величина сливног подручја врела износи око 100 km². Каптирана су пет извора са којих се вода помоћу три цевовода доводи у сабирни базен пумпне станице „Љубераћа“ одакле се вода потискује цевоводом Ø 800 mm у базен пумпне станице „Бабушница“. Количина воде која се експлоатише износи Q_{мах}=450,0л/с. Вода је доброг квалитета, а од третмана примењује се само хлорисање.

Из свих водозахвата, вода се до Ниша и његових општина и осталих потрошача у општинама Бабушница, Бела Паланка (сем Беле Паланке која има сопствени систем за водоснабдевање) и готово до свих села распоређених дуж магистралног довода, транспортује цевоводом максималне пропусне моћи 1400,0л/с. Цевовод је састављен од челичних цеви пречника Ø400 mm, Ø450 mm, Ø600 mm, Ø700 mm, Ø800 mm, Ø1000 mm, Ø1100 mm и Ø1200 mm.

Укупна дужина цевовода, од водозахвата до Ниша, износи 71,06 km.

Водоводни систем „СТУДЕНА“

Водоводни систем користи воду захватањем више карстних извора природно распоређених на међусобно врло блиском растојању, названим од мештана околних села заједничким именом "Големо врело".

- **„Големо врело“** извире на северозападним падинама Мосора, изнад села Доња Студена; Од Ниша је удаљено око 17 km. Појављује се на надморској висини од 400мнм на најмањем делу контакта кречњака односно доломита и црвених пешчара у виду разбијеног извора. Вода избија из бројних прелина и пукотина стварајући 14 извора. Укупна издашност свих извора варира зависно од доба године од 240,0л/с до преко 400,0л/с. Средња годишња издашност врела износи 327,0 л/с. Период смањења издашности је веома дуг, а крива колебања веома блага што указује на добру ретензиону моћ кречњачке масе кроз коју се вода креће. Вода се из три посебно изграђена каптажна објекта доводи до сабирног базена са шиканама одакле се после хлорисања гравитационо одводи, цевоводом од ливено-гвоздених цеви Ø400 mm., до прекидне коморе „Чукљеник“ капацитета 2х100 m³ у којој се врши смањење притиска. Од прекидне коморе до резервоара „Делијски Вис“ у Нишу, капацитета 2х625 m³ и 2х3000 m³, вода се одводи ливено-гвозденим цевоводом Ø500 mm. Резервоари припадају првој висинској зони водоснабдевања. Укупна дужина главног довода износи 16,2 km. Димензионисан је на максимални проток од 300л/с. Вода је стандардно високог и поузданог квалитета. Експлоатација изворишта започета је 1962. године.

Из водоводног система „Студена“, водом се снабдевају села: Доња Студена, Чукљеник, Суви До, насеље Нишка Бања, део града Ниша и појединачно индустрије „ЕИ“ и „Нисал“.

Водоводни систем „МЕДИЈАНА“

Извориште подземних вода, названо по археолошком налазишту „Медијана" налази се источно од Ниша у његовој непосредној близини. Смештено је на простору од око 250,0 ha између реке Нишаве и Булевара светог Цара Константина. Извориште је изграђено на алувијалној равни Нишаве, просечне ширине око 2,0 km. Алувијална равна се састоји од песковитих глина, пескова и песковитих шљункова. Шљункови представљају главни проводник подземних вода релативно мале дебљине која се креће од 2,0 до 5,0m, а коефицијент филтрације изданског слоја од 1 до 5х10³ cm/с. Експлоатација изворишта започета је 1937. године.

Хидрогеолошки услови, квалитет контакта реке Нишаве и водоносног хоризонта и природни капацитет изворишта наметнули су решење вештачког прихрањивања изворишта. Основна конфигурација систем за прихрањивање састоји се од: водозавата на Нишави, постројења за претходни третман речне воде и њену припрему за прихрањивање, 9 инфилтрационих базена са укупном инфилтрационом површином од око 27.000 m², 8-12 водозаватних објеката распоређених око сваког инфилтрационог базена у радијусу од око 250,0 m са укупно 77 цевастих бунара и 400,0 m дренаже, пратећег система цевовода за довод сирове воде и система натеча за захватање и транспорт подземне воде из бунара до сабирног бунара, станице за хлорисање воде и пумпне станице за потискивање воде до резервоара прве висинске зоне водоснабдевања, „Делијски Вис“.

До 1988. године извориште је при пуном капацитету испоручивало потрошачима 400,0 до 550,0л/с када је због, неадекватног и неконтролисаног одвођења отпадних вода из технолошких процеса из индустријских комплекса „ЕИ“-а и „Нисал“-а и стихијске евакуације употребљених вода у подземље у насељу Брзи Брод услед неизграђене канализације, дошло до контаминације једног дела изворишта опасним материјама. Због тога је део изворишта искључен, а капацитет изворишта

смањен на 150-300л/с. Након обимних истражних и припремних радова током 1994. године приступило се реализацији активне заштите изворишта путем изградње водонепропусног екрана у виду бентонитско-бетонске дијафрагме на јужној страни граничног појаса у зони утицаја индустрије "ЕИ" и хидрауличке завесе у облику хоризонталне дренаже на источној страни комплекса ради заштите изворишта из правца насеља Брзи Брод. По завршетку одбране, изграђена су два нова инфилтрациона базена са припадајућим бунарима и укључена у систем. Затим су изграђени објекти за транспорт, инфилтрацију и захватање воде и обављени радови на постројењу за припрему воде. На тај начин издашност изворишта је подигнута на 600л/с.

"МОРАВСКИ" водоводни систем

Систем захвата воду са два уређена карстна извора: „Топлик“ и „Пештер“. Појављују се у подножју Сврљишких планина у непосредној близини Топоничке реке на њеној левој обали.

- Извор „**Топлик**“ извире у непосредној близини села Миљковац. Издашност му се креће до 80,0л/с, а мути се већ преко 30,0л/с.
- Извор „**Пештер**“ се налази на око 1,5 km узводно од Топлика. Његова издашност се креће до 70,0л/с. Бистар је до 25,0л/с.

Оба извора су каптирана у кречњачкој стени, па им и издашност варира.

Осим извора, водоводни систем користи и подземну издан из „**несавршеног**“ **бунара** лоцираног наспрам извора Топлик, на десној обали Топоничке реке. Његова издашност иде до 20,0л/с.

Вода се из бунара препумпава у резервоар у који гравитационо дотиче вода и са извора Топлик, а из њега у резервоар „Седло“. У овај резервоар гравитационо дотиче вода и са извора Пештер. После хлорисања, количина од 30,0 л/с се дистрибуира до потрошача у 10 села са Нишког административног подручја: Миљковац, Паљина, Берчинац, Горња Топоница, Доња Топоница, Доња Трнава, Мезграја, Вртиште Суповац, Трупале, и до дела насеља Велики Дреновац назван Кितिце у општини Алексинац.

Квалитет воде са извора и бунара је изванредан. Вода је хемијски увек исправна, а бактериолошка неисправност се отклања хлорисањем.

Моравски водовод је једним својим краком повезан са градском мрежом са којом чини јединствену целину названу заједничким именом „**НИВОС**“ - **НИ**шки **ВО**додоводни **СИ**стем. У периоду смањења издашности сопствених изворишта, Моравски водовод дефицитарне количине воде допуњује из градске мреже.

Од свих наведених изворишта која су у систему водоснабдевања града, у обухвату Плана налази се једино Медијана и локално извориште на десној обали Нишаве са кога се врши водоснабдевање насеља Малча.

За сва изворишта осим локалног за насеље Малча, успостављене су зоне санитарне заштите на основу донетих решења Министарства здравља.

ДИСТРИБУТИВНИ СИСТЕМ

Водоводни систем града чине: разводна мрежа, резервоари и пумпне станице.

Разводна мрежа је прстенастог типа. Организована је у четири висинске зоне водоснабдевања:

- прва - од 185мнм до 230мнм
- друга - од 230мнм до 280мнм
- трећа - од 280мнм до 330мнм и
- четврта - од 330мнм до 380мнм.

Резервоари су изграђени и у функцији на оближњим узвишењима: Делијски Вис, Виник и Бубањ у Нишу, на брду Коритњак у Нишкој Бањи и на локалитетима у непосредној близини сеоских насеља која су системски повезана на градску мрежу.

НАЗИВ РЕЗЕРВОАРА (локација)	ЗАПРЕМИНА $V[m^3]$	КОТА ДНА/КОТА ПРЕЛИВА [mnm]
Нишка Бања	300	327
Делијски вис I	6000	254,94
Делијски вис II	5000	306
Бубањ - стари	250	276
Бубањ - нови	500	276
Паси Пољана II	500	306
Наис	250	261
Комрен	1000	290
Подвиник	3000	305
Виник	6000	255,04
Комрен	1000	290
Горица	3000	367,02

Укупна запремина свих резервоара на простору Плана износи **26 800 m³**.

Пумпне станице су лоциране по следећем распореду:

- Нишка Бања I
- Нишка Бања II – исток
- Суви До
- Габровац
- Шумице, на Бубњу
- на изворишту „Медијана“ две ПС,
- на Делијском Вису за другу висинску зону,
- на Бубњу за другу висинску зону насеља Паси Пољана,
- на Бубњу за трећу висинску зону насеља
- за систем насеља Доњи и Горњи Матејевац и Кнез Село,
- ПС Доњи Комрен
- ПС Хум
- ПС „Наис“ за насеље Чамурлија
- ПС „Фазанерија“ на Винику
- ПС „Виник“ у комплексу резервоара „Виник“
- ПС Виник исток 1
- ПС Виник исток 2
- ПС Горња Врежина и
- ПС за IV висинску зону „Марково Кале“ у комплексу резервоара Горица.

2.10.6. КАНАЛИЗАЦИОНА МРЕЖА

Почеци изградње канализације у Нишу датирају из периода између два светска рата. Мрежа је покривала тадашње градско језгро опремљено основном мрежом колектора са изливом у Нишаву, низводно од друмског моста у непосредниј близини насеља Медошевац. Канализација је по функцији пројектована и грађена као општи тип.

До 1985. године завршена је изградња нових градских колектора и започета изградња система за евакуацију атмосферских вода.

Изградња сепаратног типа канализације у Нишу је у зачетку и углавном се развија по ободном, периферном делу града или на подручјима која се плански изграђују. Општи тип канализације покрива највећи део територије града. Састоји се од два подсистема, који функционишу независно један од другог. Изграђени су на левој и десној обали Нишаве. Изливање отпадних вода из левообалног каналског ситета одвија се путем колектора, 270/300 cm низводно од тзв. „Медошевачког“ моста. Испуштање отпадних вода из деснообалног каналског система врши се из колектора 150/150 cm, на око 460 m низводно од железничког моста на прузи Београд - Ниш.

Крајем 1990. године отворено је питање третмана отпадних вода пре испуштања у Нишаву када су донета прва планска решења. Тренутно је у току реализација „Пројекта сакупљања и прераде отпадних вода у граду Нишу“ који обухвата изградњу централног постројења за пречишћавање отпадних вода на локацији „Цигански кључ“ и додатни третман муља, завршетак радова на колекторској мрежи града (14,1 km) уз реконструкцију постојећих колектора, проширење колекторске мреже (29,0 km) и изградњу постројења за пречишћавање воде од прања филтера на изворишту Медијана. Пројекат се финансира из ИПА средстава.

Досадашњи приступ у планирању и управљању атмосферским водама у урбаним срединама који је базиран на прикупљању и одвођењу свих вода најбржим путем до најближег реципијента има за последицу све учесталија плавлена градског подручја при јачим кишама јер се процесом урбанизације повећавају непропусне површине чиме се мењају основне компоненте отицања, тако да се површинско отицање вишеструко повећава. Све више се у развијеним земљама проблем атмосферских вода решава мултидисциплинарно, применом низа административних и техничких мера које имају за циљ смањење негативних утицаја измењеног хидролошког режима отицаја и загађења које атмосферске воде носе у водопријемнике. Овакав приступ се ослања на еколошка начела да треба планирати и пројектовати одводњу према природном начину отицања, односно управљати атмосферским водама на извору. Приступ подразумева широк асортиман алата који се могу примењивати, од једноставних техника мањих улагања до сложенијих техника и објеката који се могу изводити како на приватним тако и јавним површинама различите намене до превентивних урбанистичких и инжењерских техника које треба планирати и примењивати при изградњи нових и реконструкцији постојећих урбанистичких целина (зелени кровови, пропусне поплочавање, озелењавање, сађење дрвећа, затрављене риголе, кишне баште, ретензије и сл.).

2.10.7. ВОДОТОКОВИ И ВОДЕНЕ ПОВРШИНЕ

Током протеклих година, радови на уређењу природних водотока извођени су на речним и бујичним токовима. Активности су усмераване у правцу смањења штета од поплава кроз заштиту насеља и земљишта од плавлена изградњом заштитних насипа и уређајним радовима у кориту.

Регулациони радови, на уређењу речних токова, изведени су током 1991. године, на Јужној Морави и Нишави у укупној дужини од око 3 412 m. Уређајни радови у коритима бујичних токова, у истом временском периоду, обављени су на Јелашничкој и Габровачкој реци, на Хумском, Кованлучком и Рујничком потоку у дужини од око 1 390 m.

На реци Нишави изграђени објекти одбране од поплаве и изведени радови у кориту не испуњавају у довољној мери захтеве сигурности и заштите, у првом реду због местимичног

дисконитета одбрамбених насипа, појаве цеова и широк небрањених подручја. Од постојећих мостова у појасу захвата једино мост у улици Пролетерској има потребно надвишење доње ивице конструкције у односу на меродавни рачунски протицај.

Изграђени левообални насип од км 17+673 до км 18+215 нема потребну висину за заштиту од великих вода вероватноће појаве $P=1\%$, $Q=988 \text{ m}^3/\text{s}$. На појединим деоницама корито Нишаве је измењено формирањем дивљих депонија, образовањем спрудова под утицајем природе и људског фактора као и брзим и неконтролисаним растом вегетације, услед чега је дошло до смањења протицајног профила и повећања коефицијента рапавости корита.

На бујичним притокама Нишаве евидентирани су проблеми који доводе до изливања воде из постојећих корита и плавлјења околног терена:

- Недовољна пропусна моћ отвора појединих мостова: железнички мост-пропуст на Габровачкој реци на км 1+558 на међународној прузи Београд-Ниш-Софија, друмски мостови на Матејевачкој реци у насељу Доња Врежина (због „увођења“ Бреничке реке у Матејевачку), стари трамвајски мост на Кутинској реци и друмски мост на Рујничкој реци на Булевару 12. фебруар.
- Недовољна пропусна моћ корита Габровачке реке на потезу од железничког моста на међународној прузи Београд-Ниш-Софија до друмског моста код стадиона „Машинац“.
- Нерегулисано корито Суводолског потока кроз насеље Брзи Брод.
- Израда пројектне документације и реализација регулационих и уређајних радова на потезу од ушћа Суводолског потока у Нишаву до Булевара светог цара Константина и од булевара кроз насеље Суви До.
- Неуређено ушће Кутинске реке у Нишаву са импровизованим пропустима на незавршеној саобраћајници до моста и неуређен простор између старог и новог корита Нишаве (лева обала) растао у растиње и делимично под водом. Недовољне димензије корита Кутинске реке, узводно од улива у старо корито Нишаве, да пропусте сопствене велике воде.
- Уређење корита Кутинске реке у зони ушћа и даље узводно циљу заштите од поплавних вода са проширењем и продубљивањем корита да може да пропусти протицај $Q1\%$.
- Знатно смањени протицајни профил регулисане деонице Кованлучког потока у Нишкој бањи од локалитета „Кованлук“ до државног пута другог реда Р-241а (Ниш-Бела Паланка), услед потпуно затрпаног профила наносом.
- Регулисано корито Рујничке реке, низводно од друмског моста на Булевару 12. фебруар, нема довољну прописну моћ јер су регулациони радови изведени делимично по пројекту и са промењљивим геометријским карактеристикама.
- Недовољна пропусна моћ корита Хумске реке узводно од састава са Рујничком реком на проласку кроз насеље Ратко Јовић.
- Знатно погоршани режим течења у природном, нерегулисаном кориту Матејевачке реке у насељу Доња Врежина, низводно од моста на аутопуту Е-10 (деоница Ниш-Просек), после увођења Бреничке реке и услед стамбених објеката изграђених на самој обали минор корита.
- Недовољна пропусна моћ новоформираног корита Бреничке реке изведеног паралелно са аутопутем Е-10 (деоница Ниш-Просек) до споја са Матејевачком реком, због неусловне уређености. Извршен је само ископ корита при чему протицајни профил не одговара пројектованом.
- Кнезселски односно Суводолски поток и Малчанска река својим доњим токовима протичу делом кроз подручје на коме нема насеља, а које је урбанистичком документацијом резервисано за пољопривредно земљиште и делом кроз подручје грађевинског реона.

2.11. ЗЕЛЕНА ИНФРАСТРУКТУРА

Зелена инфраструктура (ЗИ), од стране Европске комисије (Европска комисија је најважнија извршна институција ЕУ. Комисија има овлашћења да покреће иницијативе, да припрема одлуке Савета ЕУ и да их спроводи по усвајању, да надзире примену одлука и других прописа на територији држава-чланица ЕУ. Такође, обезбеђује спровођење оснивачких уговора и остваривање интереса ЕУ), дефинисана је као „стратешки планирана мрежа високо квалитетних природних и полуприродних станишта која се планирају и одржавају на начин да пружи већи број екосистемских услуга и да очувају биодиверзитет”. Озелењени градови су пре неколико година представљали футуристичку фантазију, али данас они представљају реалност која постаје незаобилазна димензија урбаног живљења.

Зелена инфраструктура једног урбаног подручја подразумева доследну интервенцију у низу сектора градског живота. **Дакле, није у питању само проширење конвенционално схваћених градских зелених површина, какви су паркови или дрвореди, већ свеобухватна измена јавних површина и стамбених зграда.**

Појам „Зелена инфраструктура (ЗИ)“ и њен развој на националном и локалном нивоу, заступљене су последњих година у документима јавних политика (акциони планови, стратегије...) и препознате су као приоритетна мера адаптације на климатске промене кроз који се уочава њен шири контекст и значај у урбаном подручју.

У циљу израде ГУП-а Ниша зелену инфраструктуру чине следећи типови зеленила:

- Зеленило изван грађевинског подручја: шуме и шумско земљиште;
- Зеленило у грађевинском подручју:
 - Јавне зелене површине (парк, сквер, зелене површине у отвореним стамбеним блоковима, заштитни зелени појасеви, зелени коридори, зелене површине посебне намене);
 - Зелене површине у оквиру површина јавних намена (објеката и комплекса јавних служби, саобраћајних површина, комуналних површина, инфраструктурних објеката и комплекса, спортских објеката и комплекса, кровни вртови и вертикално озелењене-зелене фасаде);
 - Зелене површине у оквиру површина осталих намена (становања, мешовитих градских центара, комерцијалних садржаја, привредних зона, верских објеката и комплекса);
 - Водене површине и водотокови.

Зеленило изван грађевинског подручја

Парк шуме у обухвату ГУП-а су: парк шума "Бубањ" са 50.54 ha и парк шума "Коритник" у Нишкој Бањи са око 40 ha.

Зеленило у грађевинском подручју

Зелене површине у Нишу састоје се од парковских површина, зеленила унутар стамбених блокова и индивидуалних парцела, зеленила у оквиру комплекса друштвених функција, здравствено рехабилитационих центара, спорта и рекреације, као и заштитног зеленила. Постојеће парковско зеленило површине 50.34 ha чини 16 паркова, 3 сквера, кеј и парк у Нишкој Бањи. Заштитно зеленило на подручју ГУП-а се састоји претежно од зеленила уз водотокове који су обрасли самониклом вегетацијом и због тога не испуњавају своју функцију.

Норматив

Општа норма је 25m² укупно зеленила по становнику, од чега активна рекреација треба да учествује са 18% или 4,5m²/становнику. Ова се вредност дели на три старосне групе корисника,

различите по бројности и то: на дечија игралишта за предшколску децу до 6 година на 1% од укупног норматива, на игралишта за децу од 6-14 година на 5% и на терене за омладину и одрасле на 12% од укупног норматива. Пасивна рекреација изражена кроз простор за миран одмор становника у оквиру стамбених заједница планира се по нормативу од 1,0m²/становнику. У оквиру планског подручја видљив је и недостатак, јер по постојећем стању постоји само 5m²/ст уређених зелених површина, а нормативна потреба је мин. 12m²/ст.

Приказ постојећих стратегија зелене инфраструктуре -кроз евроску политику о ЗИ

Планирање ЗИ је једна од системских мера за спречавање негативних утицаја и успостављање бољих услова за живот у урбаним срединама, призната на европском и светском нивоу. Прихватајући концепт ЗИ, Европска унија 2013. године донела је Стратегију зелене инфраструктуре у форми документа под називом Зелена инфраструктура (ЗИ) – унапређење европског природног капитала (Green Infrastructure (GI) - Enhancing Europe's Natural Capital 2013). У оквиру ове стратегије, ЗИ је дефинисана као „стратешки планирана мрежа природних и природи блиских подручја са својим еколошким карактеристикама, формирана и одржавана тако да пружи широк спектар услуга екосистема” и промовисана је као, до тог тренутка, успешно тестиран модел који доноси еколошке, економске и друштвене користи применом природи блиских решења. Стратегија промовише ЗИ као кључну карику у све важнијем повезивању политичких одлука и техничких и научних активности у планирању простора и територијалном развоју, идентификујући природна решења као алтернативу или комплементарни приступ стандардним „сивим“ решењима, која води ка здравијој животној средини, унапређењу квалитета живота и одрживости урбаних средина. Према овако постављеној дефиницији, Европска комисија доводи ЗИ у везу са услугама екосистема, препознајући њену мултифункционалност и потенцирајући значај добробити од природи блиских решења (Nature Base Solution). На овај начин Стратегија поставља ЗИ у позицији инструмента који је у стању да допринесе остварењу низа различитих циљева, од којих се истичу адаптација и мере за митигацију климатских промена и ублажавање ефеката климатских екстрема, очување биодиверзитета, као и заштита и побољшање квалитета ваздуха, вода и земљишта. Поред логичне везе између ЗИ и политика заштите животне средине, климатских промена и регулативе везане за коришћење земљишта и вода, стратегија подстиче коришћење потенцијала ЗИ и у секторским политикама везаних за пољопривреду, шумарство и рибарство, као и политике које се тичу климатских промена, али и оних које се односе на питања транспорта, енергетске и културних политике. Стратегијом се истиче повезаност ЗИ са циљевима еколошке мреже „Натура 2000“ и стратегије очувања Биодиверзитета 2020, као окоснице политике Европске уније за заштиту природе и биолошке разноврсности, однос ка Регионалним политикама ЕУ, при чему се наглашава њена улога у урбаним срединама где је препозната као један од инвестиционих приоритета, затим каоначајан сегмент за примену климатских политика Европске уније и Оквирне конвенције Уједињених нација о климатским променама у пракси, а такође је и сагледана и у контексту ЕУ политика о управљању ризицима од елементарних непогода, Заједничке пољопривредне политике и руралног развоја и Директиве о води за пиће и подземним водама. Са друге стране, Стратегија има за циљ да се имплементација зелене инфраструктуре уврсти и у политике других сектора, јер се тиме претпостављају синергетски ефекти кроз остваривање сарадње и мултидисциплинарни приступ. Не мање важна је и намера да се Стратегијом утиче на доношење јасних смерница за имплементацију и управљање зеленом инфраструктуром на регионалним и локалним нивоима, како би се осигурало разматрање њеног укључивања у локалне развојне планове и политике, као и политике финансирања различитих програма имплементације.

2019. године, Европска комисија доноси два нова документа: Смернице за стратешки оквир даље подршке развоју зелене и плаве инфраструктуре на нивоу Европске уније (EU Guidance document on a strategic framework for further supporting the deployment of EU-level green and blue infrastructure, 2019) и Водич за интегрисање екосистема и њихових сервиса у процес доношења одлука (EU Guidance Document on Integrating Ecosystems and Their Services in Decision-making, 2019), са тежњом ка јачању стратешког нивоа реализације зелене инфраструктуре, транспарентније

укључивање сервиса екосистема и бољу искоришћеност расположивих европских фондова у пројекте транснационалног значаја. Наглашава се потреба за стратешки планираном мрежом зелене и плаве инфраструктуре кроз националне стратегије, што указује на неопходност увођења параметара Зелене и плаве инфраструктуре у законодавну регулативу сваке земље чланице ЕУ. Инсистира се на повезивању са релевантним, глобално прихваћеним конвенцијама и европским политикама, као и законодавством у области заштите природе, биодиверзитета и предела (Interreg, 2019). Истовремено, законодавним решењима и иницијативама се планирају и у сродним секторским областима - одрживом развоју и економији (пољопривредним политикама, политикама шумарства, лова и риболова, енергетике) и механизмима који се остварују кроз планирање простора. Други документ је Водич за интегрисање екосистема и њихових сервиса у процес доношења одлука (EU Guidance Document on Integrating Ecosystems and Their Services in Decision-making, 2019), чији је циљ унапређење стратешког нивоа реализације ЗИ, транспарентније укључивање услуга екосистема и бољу усклађеност са програмом Натура 2000.

Поред два поменута, кључна документа, Европска комисија је израдила и низ пратећих докумената, између осталих и: Извештај о подршци имплементацији зелене инфраструктуре (Supporting the Implementation of Green Infrastructure, Final Report, 2014), Просторну анализу Зелене инфраструктуре у Европи (Spatial analysis of Green Infrastructure in Europe, EEA Technical report 2014), Стратегију зелене инфраструктуре и обнову екосистема: Геопросторни методи, подаци и инструменти (Strategic Green Infrastructure and Ecosystem Restoration: Geospatial methods, data and tools, 2019). Такође, приређени су и документи у вези односа зелене инфраструктуре са компатибилним политикама ЕУ и водичи за могућности финансирања пројеката ЗИ и финансијске користи које она пружа.

Утицај зелене инфраструктуре

Зелене површине и шуме позитивно утичу на квалитет ваздуха, тако што лисне површине апсорбују полутанте (CO, NO₂, O₃, PM₁₀, SO₂) и задржавају прашину из ваздуха. Стабла са пречником већим од 75 cm апсорбују до 10 пута више полутаната у поређењу са младим стаблима. Млада стабла имају вишу стопу везивања угљеника у својим ткивима, док старија стабла складиште више угљеника.

Једна од мера унапређења животне средине је зелена инфраструктура- мрежа природних и приоди блиских простора. Кроз позитивне услуге екосистема она унапређује климу, ваздух, воду, земљиште, простор за рекреацију, слику града и др.

Урбана средина је животна средина за 60 % становника Србије, због чега је квалитет животне средине у градовима веома битан.

Утицај на животну средину и екологију огледа се у следећем:

- ветрозаштитна улога;
- утицај на микроклиму насеља (хлађење ваздуха, очување режима влажности). Ваздух у граду лети је у просеку 2-4°C топлији (тзв. врела острва- heat islands), а зими 1-3°C хладнији од ваздуха око насеља. Релативна влажност ваздуха у граду је знатно нижа од влажности ваздуха у околини. Највећу количину сунчевих зрака у градовима апсорбују асфалт, челик, кровови, зидови и сл. због чега се и најбрже загревају. Међутим, као лоши изолатори, ови материјали се најбрже и хладе, отпуштајући топлоту у околни ваздух. Крошње дрвећа и жбуња апсорбују део сунчеве радијације, а поред тога стварају и сенку у простору на коме се налазе, зато је ваздух изнад зелених површина хладнији. Ефикасност биљака зависи од густине крошње, густине дрвећа, односно распореда биљака. Просечно снижење температуре изнад зелених површина, добијено на основу низа истраживања, је око 10-12%. Насупрот томе, у зимском периоду биљке дају супротан ефекат, нарочито је то случај са листопадним дрвећем;
- смањење загађења ваздуха. Биљке производе кисеоник и смањују концентрацију угљен-диоксида у ваздуху. Листови на дрвећу се понашају као филтери и сакупљају честице прашине. Различите врсте биљака задржавају различите количине честица на лишћу и гранама (нпр. четинари на

иглицама задрже и до 30 пута веће количине честица од појединих лишћарских врста). Сакупљање честица загађивача на листовима дрвећа и жбуња значајнија је уколико су и зелене површине веће;

- заштита од радиоактивног зрачења;
- смањење буке;
- обогаћивање кисеоником;
- значај за биодиверзитет- опстанак биодиверзитета у градовима је директно условљен постојећем квалитетних паркова и зелених површина. Паркови су станишта великог броја биљака и животиња и омогућавају људима контакт са природом;
- смањење отицања површинске воде. Зелени простори покривени вегетацијом упијају вишак воде и на тај начин смањују отицање површинске воде и обнављају залихе подземних вода. Отицање воде са зелених површина је око 10-20%, у односу на 60-70% са чврстих градских површина;
- биљке филтрирају ваздух и помоћу такозваног вертикалног пречишћавања ваздуха. Влажнији и хладнији ваздух изнад зелених површина континуирано замењује ваздух над отвореним простором, односећи навише са собом гасовито загађење.;

Основна ограничења - развој зелене инфраструктуре је запостављен, иако представља један од неопходних елемената за остварење одрживог просторног развоја; недовољано обезбеђених зелених површина по становнику; недостаје блоковско зеленило које је претворено у паркинг просторе за аутомобиле; заштитно зеленило обрасло самониклом вегетацијом и због тога не испуњава своју функцију; непостојање закона који прецизно регулише ЗИ; неравномерна заступљеност и просторна дистрибуција шума и ЈЗП како на територији ГО, тако и на предметном подручју; слабо развијена свест друштвене заједнице о дугорочној позитивној улози ЗИ за становнике града; искључивање економске вредности ЗИ из укупних економских токова развоја града; непостојање циљне динамике реализације ЗИ; минимална опредељеност секторских решења ка развоју ЗИ; фрагментирано управљање зеленим површинама од стране градских управа и јавних комуналних предузећа; недостатак капацитета за повезивање урбанистичких прописа са ЗИ представља препреку са очување и спречавање уклањања зелених површина.

Могућности - из свега горе наведеног произилази да су могућности следеће: унапредити и повезати постојеће просторе зелене инфраструктуре; проширити зелене површине, посебно дуж реке Нишаве и на периферији централног подручја; искористити зелени простор унутар старих индустријских зона; повезати зеленим коридором шумска ободна подручја са обалним подручјем река; озеленети и унапредити мање прометне стамбене улице и проширења као и блоковско зеленило; изградити акциони план за ЗИ.

2.12. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

Повољан геостратешки положај Града Ниша на правцу пружања главних копнених веза између Европе и Блиског Истока и повољни природни услови, резултовали су богатим и разноврсним фондом непокретних културних добара из свих историјских периода. Она у себи садрже меморију заједнице, представљају физичку манифестацију њених основних вредности и чврст темељ на коме се гради идентитет простора. Осим појединачних непокретних културних добара постоје и просторне културно-историјске целине са већом концентрацијом објеката са споменичким својствима, а које захтевају утврђивање посебних ограничења која се односе на употребу необновљивих ресурса.

Основна ограничења: период у коме се наше друштво налази карактеришу бројни проблеми који захтевају усклађивање свакодневних потреба становништва са циљевима економског развоја. Основне проблеме заштите, уређења и коришћења културног наслеђа представљају првенствено недовољна улагања у мере техничке заштиту непокретних културних добара, затим експанзија нове изградње у непосредној близини културног наслеђа, као и компликована процедура утврђивања мера заштите за објекте за које није спроведен поступак утврђивања за непокретна културна добра.

Такође, није валоризовано и заштићено индустријско и савремено градитељско наслеђе, нити је искоришћено као потенцијал за развој.

Могућности: културно наслеђе се може артикулисати као развојни ресурс и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета.

2.13. ПРИРОДНА ДОБРА

На подручју Плана налазе следећа заштићена природна добра:

„Новоселски брест запис“ - споменик природе - Одлуком о заштити споменика природе (објављена у "Службеном листу града Ниша", бр. 11/03), ставља се под заштиту стабло пољског бреста (*Ulmus carpinifolia* Gleditsch), под именом „Новоселски брест запис“, као споменик природе III категорије - значајно природно добро. Један од најстаријих примарака своје врсте у Србији (око 400 година). Стабло представља и запис – на дан Св. Марка око њега се окупљају становници овог и околних насеља.

„Дуд запис у Медошевићу“ - споменик природе - Одлуком о заштити споменика природе (објављена у „Службеном листу града Ниша“, бр. 11/03), ставља се под заштиту стабло црног дуда под именом „Дуд запис у Медошевићу“, као споменик природе III категорије - значајно природно добро. Стабло расте поред аутобуског стајалишта; старости је око 160 година. Има статус записа – становници се сваке године окупљају на дан Св. Николе и обнављају урезан крст.

„Бели дуд у Нишкој Бањи“ - споменик природе - Одлуком о заштити споменика природе (која је објављена у "Службени лист града Ниша", бр. 28/03) ставља се под заштиту стабло белог дуда (*Morus Alba* L.), под именом „Бели дуд у Нишкој Бањи“, као споменик природе III категорије - значајно природно добро. Расте у центру Нишке Бање, представља јединствени примерак своје врсте, по старости (око 150 година) и по димензијама (висина 15 m и широка округла крошња).

Споменици природе имају велику ботаничку и културну вредност. За сва заштићена стабла – споменике природе, прописан је III степен заштите, што значи да је ова стабла забрањено посећи, ломити и сећи гране, кидати лишће и вршити било какве радње које могу угрозити њихов опстанак.

2.14. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

На планском подручју су са аспекта заштите животне средине констатовани извори загађења свих чинилаца животне средине. Квалитет животне средине зависи од многих кумулативних антропогених утицаја, па постоји повећани притисак на простор и ресурсе, тј. на животну средину у целини. Потенцијални ризици од загађивања и деградације животне средине условљени су повољним саобраћајним, локационим и другим условима који су од значаја за привредни развој.

Праћење стања животне средине на подручју ГУП-а Ниша за поједине параметре обавља се у континуитету већ више деценија (ваздух од 1965. године), неки елементи прате се краћи временски период (бука - од 1995., загађење вода и водотокова), док се остали не прате у континуитету.

Квалитет **ваздуха** се прати од стране Института за јавно здравље Ниш у пет градских општина. Најважнији извори загађивања су саобраћај дуж државних путева I и II реда и кућна ложишта на чврсто гориво. Концентрација SO₂, чађи и таложних материја су на најпрометнијим пунктовима изнад граничних вредности. У зимском грејном периоду (новембар-март) изражено је повећање загађености услед емисије продуката сагоревања индивидуалних ложишта. У Плану развоја града Ниша за период од 2021. до 2027. године нискоугљенични развој (који подразумева планирање економског раста и инвестиција који су праћени смањеним емисијама гасова са ефектом стаклене баште) је важан елемент визије града у будућности.

На квалитет **вода** утичу спирање са загађених површина саобраћајница и нерегулисано каналисање отпадних и фекалних вода из појединих насеља. Подземне воде су угрожене процедурним водама са депонија, са пољопривредног земљишта и из несанитарних септичких јама. Неадекватна комунална инфраструктура, такође, представља извор загађења животне средине (многобројна одлагалишта отпада без санитарне опреме, непостојање сточног гробља, непостојање постројења за пречишћавање отпадних вода и др.)

Фактори који нарушавају квалитет **земљишта** су дивље депоније, близина путева, непланска сеча шума, хемијска средства која се користе у пољопривреди (негативан утицај на квалитет земљишта, подземних и површинских вода) и недовољна комунална опремљеност. Загађеност земљишта, а посредно и подземних вода, вештачким ђубривом и пестицидима, најчешће је испод дозвољене границе, па се сматра да не представља ризик за екосистем. Специфичан облик угрожавања земљишта представља „бесправна“ изградња објеката и нерационално заузимање најквалитетнијег пољопривредног земљишта изградњом.

Бука и вибрације јављају се махом дуж саобраћајница (линијски извори буке). Загађење буком најизраженије је дуж државних путева I и II реда, на којима је у скоро 90% случајева изнад дозвољених вредности. Проблем буке на територији града Ниша је све већи и директно је повезан са развојем града, инфраструктуре и индустрије.

У погледу **нејонизујућег зрачења**, извор овог зрачења су далеководи и радио-базне станице.

Заштита од њиховог електричног поља и магнетне индукције обезбеђује се у току пројектовања и погона далековаода сходно домаћем законодавству и смерницама Светске здравствене организације (WHO). Трасе далековаода се укрштају са планским подручјем. Имајући у виду постојеће и планиране далеководе, овај утицај на животну средину сматра се контролисаним и безбедним.

Према евиденцији Министарства заштите животне средине Републике Србије (Регистар СЕВЕСО постројења у Републици Србији) утврђено је да се у оквиру предметног обухвата налазе **севесо постројења/комплекси**. Ризик од настанка хемијског удеса постоји током целог процеса производње, транспорта и складиштења опасних материја. Посебан проблем представља чињеница да се не може предвидети када ће настати и локација где ће до удеса доћи. Због тога се ради процена ризика која подразумева процену вероватноће и последице које могу настати.

Основна ограничења: у погледу квалитета животне средине су следећа: непостојање интерног мониторинга излива отпадних вода, као и земљишта на подручју ГУП-а Ниш; могућа прекорачења загађујућих материја у ваздуху при неповољним метеоролошким условима; непостојање система за пречишћавање отпадних вода и њихово изливање у најближе водотоке; појава ерозије и недоследно спровођење мера заштите пољопривредног земљишта, шума, одбране од поплава; депоновање комуналног отпада у сеоским срединама, коритима река и др. и негативан утицај на квалитет земљишта; непримењивање селекције отпада и рециклаже; неповољни економски услови за прелазак на еколошки прихватљивије енергенте (неповољна цена природног гаса у односу на друге енергенте), слаба енергетска ефикасност.

Могућности: у погледу параметара животне средине (ваздух, вода, земљиште, квалитет живота), огледају се у следећем: разноврсност природних потенцијала (пољопривредно земљиште, шуме, воде и природне реткости и вредности); релативно задовољавајући квалитет ваздуха на већем делу планског подручја, осим појединих тачкастих и линијских извора загађивања (индустрија и саобраћајни коридори); очуван квалитет изворишта вода у брдским подручјима; погодни климатски и географски услови за производњу здраве хране; повољни климатски и географски услови за очување многих биљних и животињских врста; могућност коришћења обновљивих видова енергије (биомаса, биогас, соларна енергија).

2.15. ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

Подручје у захвату Плана спада у подручја са великим бројем сунчаних дана у току године и великом просечном дневном енергијом глобалног сунчевог зрачења, што представља велики потенцијал за **експлоатацију сунчеве енергије**. Просечна годишња вредност дневне енергије сунчевог зрачења за територију која се налази у захвату Плана износи од 4 до 4.2 kWh/m² (хоризонтална мерна површина), а вредности се крећу од 4.6 до 4.8 kWh/m² (мерна површина под углом 30° према југу), тако да подручје Плана спада у подручја повољна за експлоатацију енергије сунца. Коришћење соларних колектора за добијање санитарне топле воде у домаћинствима, пословним и индустријским објектима је један од начина једноставног и ефикасног коришћења сунчеве енергије. У домену пољопривредне производње енергија сунца се може користити за грејање пластеника и стакленика употребом соларних колектора. Оно што представља ограничење тренутно је то што постројења за експлоатацију енергије сунца захтевају велике површине, попут соларних фарми. Њима се мора обезбедити локација у околини Ниша, а одабрана локација се мора добро осмислити и техно-економски-друштвено образложити.

Коришћење **ветра као алтернативног извора енергије** условљено је пре свега снагом ветра на подручју обухваћеном границама Плана, али и локацији и економској исплативости транспорта те енергије до потрошача. Подручје захвата Плана спада у подручја са средњом годишњом снагом ветра од 100-200 W/m² (на висини од 100 m), што га сврстава у подручја са осредњим капацитетима за производњу енергије коришћењем снаге ветра. У синергији са осталим видовима ОИЕ, потентност ветра треба разматрати у смислу искоришћавања његових вршних оптерећења у подручју обухваћеном границама Плана. За снабдевање Града и делова нишких општина, треба размотрити могућност утилизације ветра граничних региона ван обухвата Плана.

Биомаса представља биоразградив део производа и остатака у пољопривреди (биљне и животињске супстанце), отпада и остатака у шумарству, као и биоразградив део градског и индустријског отпада. Подразумева се да ови отпади не садрже штетне и опасне материје у себи. Због трошкова транспорта биомасу на овом простору треба користити углавном у непосредној близини настанка ових сировина, ради задовољавања енергетских потреба објеката пољопривредне производње. Поред овога, прерађена биомаса у виду брикета и пелета може се ефикасно користити у котларницама на територији унутар захвата Плана као замена за друге врсте енергената. Не постоји систематски начин идентификације потреба за биомасом од стране ЈКП, који би се могли користити за производњу и дистрибуцију овог вида енергије на подручју обухвата Плана. Могућност повезивања са стратегијом одрживог рурално-урбаног развоја уз подршку Европске политике, овде може наћи примену. Сличне студије случаја у ЕУ треба на даље истражити и интегрисати у пројекте на нивоу обухвата Плана.

Термоминералне воде - Студија Рударско-геолошког факултета из Београда указује на чињеницу да се на око 1200 m дубине испод Ниша налази геотермално језеро површине приближно 65 km², са температуром воде од 57 до 71°C. Посебно богатство представљају термоминерални извори Нишке Бање: извор „Главна врело” издашности 35–80 л/с, температуре воде од 39–24°C; извор „Сува бања” издашности 36–550 л/с, температуре воде од 37,4–11,8°C; извор „Школска чесма” издашности 1–2 л/с и температуре воде од 18–22°C. На једном од истражних бушења, на локацији код Школске чесме у Нишкој Бањи, индикована је дубина басена од 350m до 800m, површине око 65km², са температуром топле воде од 35,50°C, а притиском млаза од 8,00бара. Такође, се наводи да је се претпоставља да је могуће урадити бушотину са протоком од око 500l/s и температуром воде од 40–45°C, са могућом топлотном снагом од 60 MW. У Бањи Топило, ван обухвата Плана, температура воде је 34 степени и издашности 2,7 l/s, а у капацитете улазе свих 18 извора. Ван обухвата Плана, за утилизацију у обухвату Плана индиковане су и Островичке терме, и то Терма Бањице температуре 21-22 степени и издашношћу 2 l/s. Такође, присутни су алувијални термални извори, као индиферентне терме са термалним капацитетима, температуром 16-18 степени и издашношћу 15 l/s. Периодски извори у оквиру ове групе су Лујчовско и Гужвинско врело.

Првоспоменути садржи нижи и виши извор, издашности 1 l/s односно 0,2 l/s, температуре 20,5°C, а Гужвинско врело је издашности 2 l/s, температуре 20,5°C, што се поклапа са температуром Лујчовског врела. Пукотински термални извори Кошариште и Ждрело су променљиве температуре око 22,5°C и протока 0,2 l/s, 1,5 и 5 l/s, респективно.

Коришћење **геотермалне енергије** усмерен је ка установљавању потенцијала за дубоку геотермију, тј. снабдевање града високоенталпичним извором, довољним за почетак, за енергетско покривање делова општине Нишка Бања и Црвени Крст у смислу енергије за догревање као додатак постојећим системима грејања јавних институција и системима за новопројектоване блокове са становањем и мешовитим функцијама, где највише постоји потреба за уштедама. У следећој фази, а повезано са демографским стањем општина, са јако израженим падом наталитета и нестајањем грађеног фонда, геотермална енергија је индикована као једна од могућности за ублажавање ових промена. Приступ доступном локалном енергенту је у контексту приближавања европским принципима Агенде одрживог развоја, приступању Србије ЕУ и пројектима пограничне сарадње са суседним земљама. Њена употреба је од ширег регионалног значаја, јер стварајући мапу геотермалног туризма и повезивањем са историјским контекстом употребе геотермалне у догревању и балнеологији на територији Републике Србије, убрзавају се друштвено-техно-економски процеси трансформације, што треба првенствено поставити и усвојити као стратешко опредељење Града, уз могућност прилагођавања.

Употребе ОИЕ је ограничена услед:

- недовољних финансијских улагања у истраживање и бушотине (геотермална енергија, енергија ветра, биомасе) од стране државе и Града;
- непостојање адекватних пилот пројеката на територији Плана;
- просторних ограничења - соларне фарме и ветрогенератори не могу да буду постављени у простору обухвата Плана, због изграђене структуре и постојећих намена којима оне не би биле примерене.

Међутим, могуће је за њихову употребу искористити ресурсе - површине који се налазе ван обухвата ГУП-А, у подручју Просторног Плана Града Ниша. Геотермалну енергију је могуће користити и на подручју обухвата Плана, у општини Нишка Бања, у виду пројеката догревања објеката привреде и јавних и стамбених објеката. Остатак коришћења овог ресурса је могућ у сеоским подручјима ван обухвата Плана, у виду већих пољопривредних пројеката.

3. ОПШТИ ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПЛАНА

1. Одговорно управљање развојем, уређењем и заштитом простора у складу са утврђеним могућностима и ограничењима природних и створених просторних вредности, и дугорочним потребама урбаног развоја, и стварање просторних услова за побољшање квалитета живота у граду,
2. Препознавање и утврђивање карактера и идентитета појединих делова града, кроз адекватно зонирање у складу са природним, друштвеним, економским и другим специфичностима, и кроз утврђивање основних урбанистичких услова и мера уређења и изградње простора,
3. Утврђивање просторних односа различитих компатибилних намена, у првом реду становања, пословања, спортско-рекреативних садржаја и др. јавних и осталих намена, које ће бити утврђене плановима генералне регулације,
4. Обезбеђивање одрживог саобраћајног и инфраструктурног решења, у циљу побољшања приступачности и доступности планираних садржаја, одрживе урбане мобилности и комуналног опремања,

5. Усклађивање урбаног развоја са циљевима ниско-угљеничног, климатски неутралног развоја нултог степена загађења животне средине, уз очување и обнову препознатих урбаних екосистема.

4. ПРЕДЛОГ ПЛАНСКОГ РЕШЕЊА И КОНЦЕПЦИЈЕ РАЗВОЈА – ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

Посебни циљеви

Потребно је усмерити развој на унапређење квалитета живота у граду, односно:

- унапређење услова живота у већ постојећим насељима,
- зауставити даљи спонтани раст града, односно контролисање нове градње, да би се зауставило интензивно ширење изграђеног подручја,
- боље повезивање периферних делова града кроз унапређење: инфраструктуре, услуга, квалитета јавних простора и саобраћајне повезаности ових делова града;
- урбанистичке параметре прилагодити демографским кретањима и броју становника;
- фокусирање на развој зелене урбане инфраструктуре као концепта планирања и управљања за интеграцију и промоцију биодиверзитета и унапређење екосистема, уз прилагођавање локалном контексту.

4.1. СТАНОВАЊЕ

Подела по зонама и по типу становања

Зоне становања

У обухвату Плана препознате су три зоне становања:

СТАНОВАЊЕ У ЦЕНТРАЛНОЈ ЗОНИ: зона са најстаријим урбаним наслеђем у којој се становање прожима са многобројним централним функцијама и услугама.

- СТАНОВАЊЕ У СРЕДЊОЈ ЗОНИ: доминантна врста изградње чине објекти вишепородичног становања, као и породично становање и породично становање с делатностима; такође заступљене су и јавне намене.
- ЗОНА ПРЕТЕЖНОГ СТАНОВАЊА У ПЕРИФЕРНОЈ ЗОНИ: преовлађује становање и то породично становање са централним садржајима за друштвене, културне и рекреативне активности, као пословни садржаји, компатибилни становању (занатске радионице и други објекти у функцији привреде малог обима).

Типови становања

Анализом карактеристика становања, на подручју ГУП-а могу се издвојити следећи типови становања:

1. становање мањих и средњих густина (градског типа, приградског типа, резиденцијално становање),
2. становање већих густина (становање послератног периода, вишепородично становање новије градње),
3. мешовите зоне становања.

Постојећа подела по зонама и сви постојећи типови становања се задржавају, а могуће је планирати и друге, у зависности од карактеристика терена, постојеће поделе на парцеле, структуре објеката у окружењу и потреба становника.

Потребно је и испитати локације за стамбене комплекси одрживе изградње (смањење трошкова енергије, побољшање квалитета живота и допринос заштити околине)

4.2. ПРИВРЕДА

Циљ привредног развоја је: креирање могућности за развој предузетништва; оптималан размештај индустријских зона; стварање услова за креирање нових компанија у високо профитабилним областима индустрије; развој туризма уз унапређење града као туристичке дестинације.

Измештањем пруге из центра града стварају се услови за атрактивније транспортне системе у централном градском језгру (лаки шински саобраћај, тролејбуси, бицикли...) и могућности за нове зоне угоститељства, трговине и туризма.

Потребно је наставити формирања доминантног правца за развој радних зона; лоцирање слободне царинске зоне и интермодалног центра; формирање регионалног центра за циркуларну економију, контролисати развој комерцијалних садржаја (због међусобне повезаности са развојем туризма); у области туризма најбитније је: активирање Нишке Бање (повећање броја смештајних капацитета; реализација атрактивних садржаја: зоо врт, ботаничка башта, аква парк, Експо центар, жичара до Коритњака, спортски центар на локацији Лозни калем; а потребно је и планирање локација за трговину и услуге које у Нишкој Бањи не постоје); идентификација туристичких зона у граду.

4.3. ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

4.3.1. ОБРАЗОВАЊЕ

Циљ је развој савременог, квалитетног и свима доступног образовања. Потребно је:

- унапређење квалитета и равномерна доступности предшколског, основног и средњег образовања;
- побољшати превоз ученика;
- отварање нових образовних профила у складу са развојем одређених привредних делатности.

Неопходно је преиспитати постојеће потребе и капацитете ове јавне службе и ускладити инфраструктуру образовања са стварним потребама. Приоритетни пројекти подарзумевају изградњу школа у насељима која пролазе кроз интензиван урбани развој, као и реконструкцију постојећих школских објеката. Неопходне су даље активности како би се дошло до обезбеђивања различитих облика подршке деци из осетљивих група, где је посебно важно пружити подршку ученицима који похађају трогодишње профиле у средњем стручном образовању.

Основне смернице за побољшање услова у образовању односе се на: налажење нових локација за изградњу предшколских установа и основних школа; преиспитивање локација у урбанистичким плановима које су планиране за образовање, а нису реализоване; одржавање, реконструкција или доградњу и инфраструктурно опремање постојећих објеката; планирање и доградњу рекреативних садржаја; опремање савременим наставним средствима.

4.3.2. НАУКА

Главни циљ је повезивање научно-истраживачких организација и привреде. Повезаност науке, уметности и технологије с новим пословним моделима и праксом, ствараће нове могућности за развој иновативне делатности. У складу са изнетим, неопходно је:

- Подстицање научних истраживања на територији Града Ниша;
- Јачање повезаности науке, привреде и друштва ради подстицања иновација;
- Унапређење међународне сарадње у домену науке и иновација;
- Повећање улагања у истраживање и развој путем јавног финансирања и подстицања улагања пословног сектора у истраживање и развој.

За овакве циљеве већ је организована институција Иновациони центар Универзитета у Нишу са члановима: Универзитет у Нишу, Грађевинско-архитектонски факултет у Нишу, Машински факултет у Нишу, Медицински факултет у Нишу, Технолошки факултет у Лесковцу и Факултет заштите на раду у Нишу.

Потребно је и формирање научно-истраживачких организација-института. Циљ је окупљање различитих профила студената, ученика, запослених у образовању и истраживача, са свих факултета Универзитета у Нишу, чиме би се постигла подршка мултидисциплинарним истраживањима. НТП Ниш може бити регистрован као научно-истраживачких организација.

4.3.3. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Садржаје здравствене заштите могуће је дислоцирати и допуњавати у складу са конкретним потребама у овој области. Потребно је налажење локације за изградњу Опште болнице као објекта секундарне заштите.

4.3.4. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Примарни циљ социјалне заштите је обезбеђивање здравог живота, социјална једнакост и укључивање свих људи из свих генерација.

Развој социјалне заштите се заснива на постојећој мрежи која је у доброј мери развијена, али је потребно је улагање у имовину установа социјалне заштите, побољшање квалитета и повећање стандарда у постојећим услугама и увођење нових садржаја, који могу бити у оквиру и јавног и приватног власништва. Могуће је и пружање услуга социјалне заштите у објектима у јавној својини који нису у функцији.

4.3.5. ЈАВНА УПРАВА И ДРЖАВНИ ОРГАНИ

Развој се треба заснивати на модернизацији и повећању ефикасности - унапређење квалитета услуга према грађанима и привреди тј. развој ефикасне, инклузивне и кориснички оријентисане управе у дигиталном окружењу која омогућава остваривање права свих грађана града Ниша.

4.3.6. СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА

За развој спорта и рекреације неопходно је следеће:

- побољшање услова за све спортске активности,
- равномерно улагање у уређење и ревитализацију рекреативних центара у свим деловима града,
- ревитализација отворених и затворених спортских простора.

Изградња нове спортске инфраструктуре од великог је значаја за развој спорта и рекреације. Постојећи објекти се морају задржати. Спортски објекти и површине се планирају на површинама јавне намене, али могу бити и на површинама осталих намена. Могу се планирати и у оквиру

следећих намена: саобраћајна мрежа – бициклическе и трим стазе; зелене површине – отворени спортски терени; образовање – школске сале и терени.

У Нишу постоји одређени број терена на отвореном (Ровче, Кула, Вртоп...), за које је потребно одржавање, санација или реконструкција, али је потребна и изградња нових теретана на отвореном, чиме ће се омогућити већа доступност објектима за спорт и рекреацију и повећати укупан број особа које се баве спортом и рекреацијом. Потребна је реализација и реконструкција: отворених спортских терена и дечјих игралишта у оквиру зона вишепородичног становања, отворених спортских терена и физкултурних сала у оквиру школских комплекса у складу са стандардима и отворених спортских терена у оквиру зелених површина. Трим стазе омогућавају укључивање у вежбање великог броја људи без обзира на пол и године старости, а локација која би највише одговарала овој намени је приобаље реке Нишаве и спомен парк на Бубњу. Треба наставити са изградњом теретана на отвореном. Потребно је даље улагање у излетиште Ада Женева и претварање у нови спортско рекреативни центар, са садржајима намењеним спотовима на води. Одредити локације за објекте намењене такмичарским спортовима (нпр. изградња Атлетског стадиона према стандардима World Athletics-a (IAAF)).

Важно за стварање услова за рекреацију становништва и развој спорта је планирање спортско-рекреативних центара (атлетска стаза, универзална сала, терени за мале спортове) подједнако распоређених по градским општинама.

4.3.7. КУЛТУРА

Најбитнији циљеви које треба развијати у области културе су следећи:

- потребна је заштита постојећег културног наслеђа и побољшање понуде културних садржаја,
- задржати све постојеће локације и омогућити њихов даљи развој и планирати нове објекте културе, а све у циљу боље доступности садржаја културе за све,
- укључивање приватног и цивилног сектора у организовање ове делатности.

За остваривање наведених циљева потребно је:

- уређења Нишке тврђаве,
- дати нове садржаје и иновативнији начини промоције археолошког налазишта Медијана,
- у складу са плановима вишег реда спроведени су јавни архитектонско-урбанистички конкурси за објекте културе које је потребно реализовати,
- одређивање локација у центрима градских насеља за нове објекте културе,
- планирати локацију Природњачког музеја (специјализована установа за научно проучавање, заштиту и презентацију природне баштине),
- реконструкција постојећих и фомирање нових објеката културе коришћењем напуштених привредних и војних објеката,
- повезивање културног наслеђа и креативне индустрије,
- израда нових планских докумената објеката културне баштине нпр. Нишка тврђава са окружењем, Јагодин мала...

У циљу заштите делатности културе неопходно је очување постојеће мреже објеката културе. Уколико се промени власнички статус над објектом обавезно задржати његову постојећу намену (примена принципа јавно-приватног партнерства).

Важан домен културе представља креативна индустрија, коју чини баланс између културе и комерцијалних делатности, као што су издавачка делатност, штампани медије, графичка индустрија, ИТ сектор и развој софтвера, маркетинг, музичка и филмска индустрија, дизајн, радио и телевизија, мода, стари занати, а све у циљу остваривања економског развоја.

4.5. КОМУНАЛНИ САДРЖАЈИ

За даљи развој комуналних садржаја дати су следећи циљеви: успостављање одрживог, инклузивног и дугорочног система управљања отпадом; комплетирање мреже пијаца на градском и приградском подручју; уређивање осталих гробаља у обухвату Плана.

Да би се ово постигло потребно је следеће:

- заустављање тренда просторне дисперзије депонија дуж путева и реке Нишаве; затварање, санација и рекултивација постојећих депонија-смртишта; успостављање примарне сепарације отпада (одвајање отпада на извору настанка са циљем смањења укупне количине отпада) на целој планској територији и изградња више рециклажних дворишта; извајање биоразградивог отпада ради стварања услова за успостављање процеса компостирања у оквиру домаћинства; успостављање система за сакупљање и третман посебних токова отпада (отпадних уља, отпада од електричних/електронских производа, истрошених батерија и акумулатора, отпадних гума, отпадних возила, амбалажног отпада и др.);
- у области снабдевања пољопривредним производима циљ је утврђивање реалног капацитета мреже пијаца у односу на укупан систем снабдевања у граду, преиспитивање одрживости развоја појединих пијаца у периферној зони града и омогућавање развоја већег броја мањих пијаца које ће адекватно задовољити преостале потребе; потребно је преиспитати постојећу локацију кванташке пијаце и уколико је потребно одредити адекватну локацију која ће задовољити услове организације савременог дистрибутивног центра;
- у погледу сахрањивања потребно је даље обезбеђење простора за сахрањивање за постојеће локације; санитарно опремљених гробаља, посебно у приградском подручју; уређење гробаља на којима је престало сахрањивање; приказати локацију за ново гробље (биће димензионирано у односу на претпостављени број умрлих годишње и бруто површину гробног места од 4m²) - ова локација неће бити у обухвату Плана, али ће бити приказана на графичком прилогу, јер је представља површину неопходу за његово функционисање.

Основно полазиште у разматрању проблема управљања отпадом је Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022. - 2031. године („Сл. гласник РС“, бр. 12/22).

Санација, затварање и рекултивација постојеће депоније и изградња регионалне санитарне депоније обезбедиће спровођење мера за заштиту животне средине и здравља становништва.

У погледу добијања енергије из отпада, План за развој система управљања отпадом у Србији укључује једно постројење за термички третман (термовалоризацију) нересиклабилног отпада у Нишу, уз производњу електричне и топлотне енергије.

План за смањење одлагања биоразградивог отпада на депоније до краја 2032. године на 50% количине из 2008. предвиђа кућно компостирање 30% произведеног биоразградивог отпада у Нишу.

Централно регионално складиште опасног отпада планира се и у Нишавском округу.

За потребе успостављања мреже сакупљања отпадних возила, потребно је успостављање овлашћеног постројења за сакупљање отпадних возила у Нишу.

4.6. ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Објекти и комплекси посебне намене уређују се посебним програмима развоја. Нове намене ових простора у случају дислокације одредиће се у складу са потребама града, односно вршиће се даља трансформација војних комплекса у цивилне намене.

Биће одређене локације нових ватрогасних станица, а у складу са гравитационим подручјем одредиће се капацитети изградње и садржаји у новим комплексима.

4.7. ВЕРСКИ ОБЈЕКТИ

Верски објекти су компатибилни са наменама: становање, комерцијални садржаји, јавне намене и зелене површине; тако да је могућа изградња и у оквиру наведених намена, осим на већ планираним локацијама.

4.8. ИНФРАСТРУКТУРА

4.8.1. САОБРАЋАЈ

Мреже саобраћајне инфраструктуре, потребно је даље развијати не само у смислу повећања комфора живљења, већ и стварања услова за остварење економске добити. Тако да у том смислу, завршетак изградње железничке обилазнице, комплетна изградња саобраћајног магистралног прстена око централног градског језгра, побољшање путничког саобраћаја увођењем нових видова транспорта, ширење пешачких зона, бициклистичких стаза представљали би својеврсно заокруживање мреже различитих видова саобраћаја.

У складу са анализом параметара транспортног система и постојећим стањем, постављени су циљеви развоја транспортног система града, чијим остваривањем се задовољавају постојеће и будуће потребе становника:

- Промена хијерархије између видова саобраћаја, фаворизовањем еколошких видова;
- Повећање процента учешћа пешачких кретања, унапређењем пешачке инфраструктуре;
- Унапређење бициклистичког саобраћаја у свакодневним кретањима;
- Повећање учешћа система јавног транспорта путника у укупном обиму путовања и унапређење квалитета услуге у систему;
- Смањење употребе путничких аутомобила;
- Повећање нивоа безбедности свих учесника у саобраћају;
- Смањење емисије штетних гасова и повећање атрактивности простора;

Планска решења транспортног система Ниша треба да омогуће увођење одрживог система као важног елемента за развоја града.

Пешачки саобраћај - циљеви које треба развијати су следећи:

Повећање процента учешћа пешачког саобраћаја;

- реализацију могућих површина за кретање пешака у оквиру регулација улица;
- остваривање боље повезаности делова града пешачком инфраструктуром; и
- повећање безбедности пешака као најугроженије групе учесника у саобраћају.

Развој пешачког саобраћаја подразумеваће: ослобађање површина намењених пешачком саобраћају, ширењу постојећих и планирању нових пешачких зона; стварање услова за несметано и безбедно кретање пешака и лица са другачијим потребама (родитељи са малом децом, старе особе, лица са посебним потребама и сл.); формирање целина у оквиру зона високе атрактивности, школа и вртића састављених од више блокова, кроз које би се избегавао транзитни саобраћај.

Бициклистички саобраћај - циљеви које треба развијати:

- повећање процента учешћа бициклистичког саобраћаја изградњом нове и унапређењем постојеће бициклистичке инфраструктуре;
- повезивање бициклистичког саобраћаја са осталим видовима саобраћаја.

Развој бициклистичког саобраћаја подразумеваће: проширење постојеће мреже бициклистичких стаза; изградња бициклистичког коридора уз реку Нишаву; интеграција са возилима јавног градског транспорта путника (планирање места за постављање бицикала за изнајмљивање како на станицама јавног превоза путника тако и на другим позицијама у граду); изградње паркинга за бицикле као простора за њихово одржавање.

Улична мрежа - циљеви које треба развијати:

- наставак реализације деоница магистралне градске уличне мреже;
- планирање регулација саобраћајница према прогнозираним саобраћајним токовима;
- планирање различитих елемената попречног профила улица у складу са потребама грађана и стварања саобраћајног повезивања свих видова саобраћаја на нивоу уличне мреже.

Развој уличне мреже подразумеваће: завршетак саобраћајница као део унутрашњег магистралног прстена (УМП) поготову јужни и северозападни део града; завршетак изградње саобраћајница које омогућавају ободно вођење транзитног саобраћаја; растерећење приступних саобраћајница унутар блокова од стационарног саобраћаја, изградњом простора за паркирање ван саобраћајница; усклађивање елемената попречног профила са функционалном категоризацијом уличне мреже; пренамену појединих постојећих саобраћајних површина у пешачке зоне или зоне са интегрисаним саобраћајем.

Јавни градски и приградски транспорт путника - циљеви које треба развијати:

- повећање учешћа система јавног транспорта путника;
- модернизација свих подсистема јавног градског транспорта и повећање нивоа квалитета услуге;
- развој мултимодалног система.

Развој јавног градског и приградског транспорта путника подразумеваће: увођење нових видова у систем јавног транспорта путника у граду, па у складу са тим, реорганизацију постојећег система јавног транспорта путника; увођење нових линија и станица у систем са циљем побољшања приступачности, а самим тим и већег учешћа овог подсистема транспорта; изградњу нових и проширење постојећих терминуса за градске и приградске линије јавног транспорта путника; завршетак изградње нове аутобуске станице, као значајног дела градског транспортног система; изградња нових инфраструктурних капацитета за логистичку подршку систему (реализација нових депоа); израда студија за локације такси стајалишта.

Железнички саобраћај и транспорт - циљеви које треба развијати:

- изградња инфраструктуре од капиталног регионалног и градског значаја (северна обилазница);
- интермодално саобраћајно умрежавање железничког са осталим видовима саобраћаја;
- повећање поузданости, доступности и комфора железнице;
- већи удео овог вида транспорта у градско приградском и даљинском транспорту путника и роба.

Окосницу развоја железничког саобраћаја чини ће завршетак изградње железничке северне обилазнице ка истоку којом се укида постојећа железничка пруга кроз само градско ткиво. Обилазница би осигурала измештање железничке пруге из центра града уз њену електрификацију. Потребно је: обнова постојећих и изградња нових железничких колосека са циљем веће доступности; повећање интеграције железничког система са немоторизованим видовима саобраћаја (пешачким и бициклистичким), повећањем доступности железничких станица и реализацијом пратећих садржаја на њима; реконструкција и модернизација станичних објеката, сигурносне опреме и остале железничке инфраструктуре;

Паркирање - циљеви које треба развијати:

- повећање постојећих и изградња нових капацитета стационарног саобраћаја;
- ослобађање површина од стране нерегуларно паркираних возила;
- умрежавање стационарног саобраћаја са осталим видовима саобраћаја („паркирај и вози се“).

Развој подсистема паркирања подразумеваће: кориговање норматива за паркирање који се користе при изради урбанистичких планова, у појединим деловима града, у складу са порастом степена моторизације; изградња простора за паркирање ван саобраћајница, наменских и јавних

паркинг гаража у централној зони, на ободима града; интеграцију подсистема паркирања са подсистемом јавног градског превоза („паркирај и вози се“).

Ваздушни саобраћај и транспорт - циљеви које треба развијати:

- даљи развој аеродрома Константин Велики;
- бољу саобраћајну доступност аеродромског комплекса,;
- развој теретног авио транспорта.

Планира се унапређење услуга изградњом нове и реконструкцијом постојеће инфраструктуре, како би аеродром добио статус интермодалног центра.

4.8.2. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА

Снабдевање електричном енергијом у граду Нишу обезбеђено из најмање два различита правца, тако да је обезбеђен континуитет снабдевања електричном енергијом, као и континуитет функционисања приоритетних потрошача.

Развој ће се базирати на побољшању рада и повећању капацитета у постојећим системима, као и на сукцесивној изградњи нових енергетских објеката. Потребно је подстицати што већу употребу обновљивих енергетских извора и изолационих материјала помоћу којих се могу остварити знатне енергетске уштеде.

4.8.3. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ

У највећем делу града извршена је дигитализација мреже, али ће се у наредном периоду наставити са увођењем мултисервисних приступних чворова (МСАН) и смањивањем претплатничких петљи у приступним мрежама на што мање дужине.

Системи мобилне телефоније развијаће се у складу са плановима развоја мобилних оператера који поседују изграђену инфраструктуру на подручју града.

4.8.4. ГАСИФИКАЦИЈА И ТОПЛИФИКАЦИЈА

Неопходно је завршити изградњу примарне градске гасоводне мреже са припадајућим мернорегулационим станицама и дистрибутивним гасоводима на подручју обухваћеном ГУП. Ово је неопходно да би се омогућила дистрибуција природног гаса за широку потрошњу и прикључивање индустријских комплекса на овај прстен.

У наредном периоду главни задатак у делу развоја система снабдевања топлотном енергијом у захвату Генералног плана је заокруживање комплетног подручја топлификације града и обезбеђивање довољног броја топлотних извора за покривање тренутних и планираних потреба свих корисника.

С обзиром на убрзан развој система топлификације и гасификације, неопходно је дефинисање зона у оквиру којих би се ови системи развијали. На овај начин ће се дефинисати просторни оквир зона гасификације и зона топлификације како би се на ефикасан начин омогућило снабдевање корисника у обухвату Генералног плана.

4.8.5. ВОДОВОДНА МРЕЖА

У функцији су четири јавна нишка водоводна система, док је разводна мрежа прстенастог типа, организована је у четири висинске зоне водоснабдевања. Укупни капацитет довољан је да задовољи потребе за водом садашњих потрошача широм подручја које је покривено услугом водоснабдевања.

Планирање снабдевања водом има за циљ реализацију савременог водоводног система за снабдевање водом за пиће.

4.8.6. КАНАЛИЗАЦИОНА МРЕЖА

Постоји недостатак инфраструктуре за одвођење кишнице и отпадних вода и непостојање анализа и свеобухватност концепта за управљање атмосферским водама, као и техничке документације. У том смислу **приоритет у будућем периоду представља израда Студије о управљању атмосферским водама на територији града Ниша.**

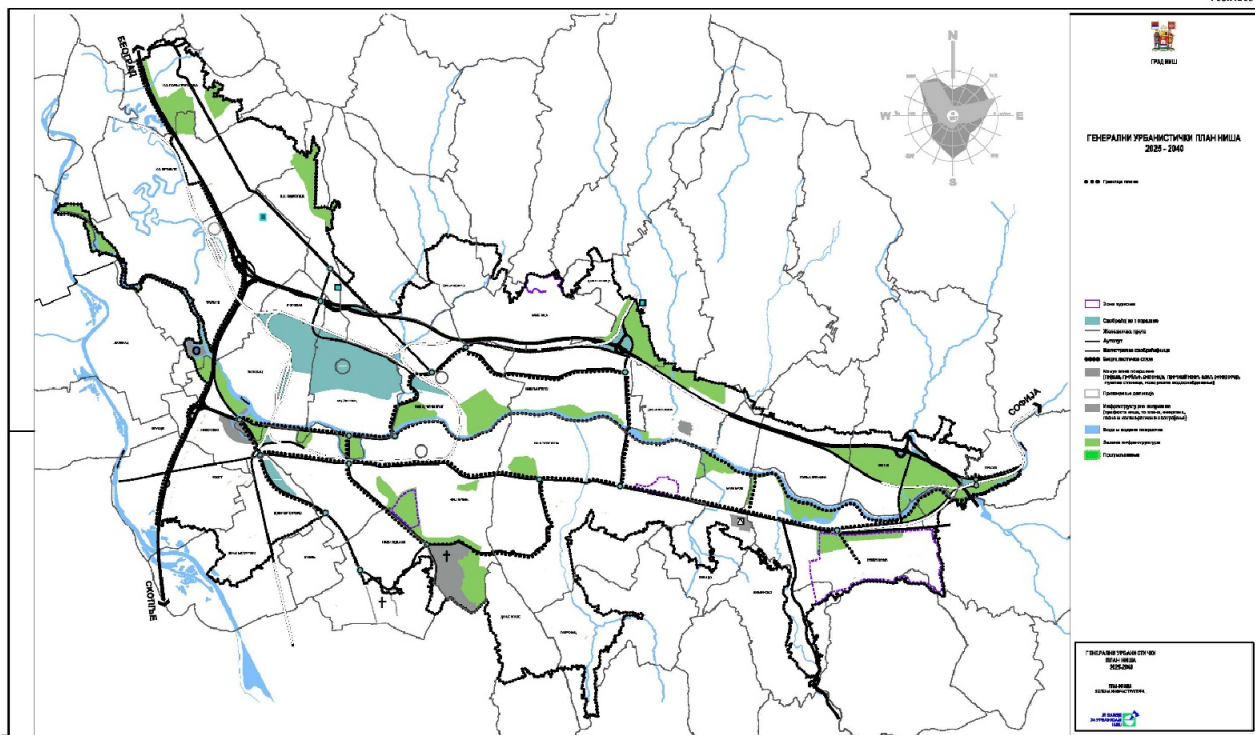
4.8.7. ВОДОТОКОВИ И ВОДЕНЕ ПОВРШИНЕ

Ризик од поплава је једна од највећих претњи коју препознају локални документи. Регулисане су само неке деонице сваког водотока, нема изграђене добре заштите и дуж њих се одлажу знатне количине отпада. Нацртом ГУП-а биће дати планови генералне регулације за даљу планску разраду за цело грађевинско подручје. Ови Планови морају садржати Мере за заштиту од поплава и ублажавање ризика од поплава за водотоке II реда.

4.9. ЗЕЛЕНА ИНФРАСТРУКТУРА

Зелене и слободне површине сагледане су заједно, тако да се концепт развоја планира кроз зелену инфраструктуру у којој су садржане следеће намене: рекреативне површине; парковско зеленило; парк шуме; заштитно зеленило. Кроз планиране намене биће обезбеђено: стварање уређених зелених површина; формирање неизграђених површина за боравак у природи и рекреацију становништва; заштита стамбених и јавних функција од транзитних саобраћајница, комуналних постројења и производних зона. Мере везане за зелену инфраструктуру морају бити уграђене у правила грађења у урбанистичким плановима (обликовање зелених површина, начин уређења, дозвољени садржаји и сл.). Потребна је израда Плана генералне регулације реке Нишаве (у циљу креирања плаво-зелене инфраструктуре), Плана генералне регулације зелених површина Ниша, као и планирати ревитализацију урбаних токова (Нишаве, Јужне Мораве и малих урбаних токова) и умрежавање са зеленим путевима, у циљу креирања плаво-зелеене инфраструктуре и имплементирања нових техника у управљању кишним отицајем.

Циљеви и стратешка опредељења за развој ЗИ дефинисана у предходним планским документима, представљају полазну основу за формирање стратегије развоја ЗИ на предметном подручју, као јединствену тему, при чему постулате и регулативу ЗИ која се односи на друге тематске секторе, устаљене у пракси планирања (земљиште, воде, изграђено подручје, заштита животне средине и др), треба уградити (интегрисати) и као конкретна секторских решења. Овакав приступ планирању мора бити подржан, не само од града, већ и од институција које морају да имплементирају еколошка решења и одржавају их у континуитету, а за које у овом тренутку већина нема свест, структуру и капацитет.

Стратешки циљ планирања и развоја ЗИ јесте постизање оптималних услова за живот грађана кроз „оздрављење града“ у еколошком, друштвеном и економском смислу.

Планска решења се заснивају на пет основних принципа:

- просторно и функционално повезивање елемената ЗИ у јединствену структуру;
- унапређење мултифункционалне улоге - услуга ЗИ, смисленим позиционирањем појединачних елемената и свеукупним равномерним просторним распоредом;
- пешачка приступачност јавним просторима ЗИ за становништво;
- очување и унапређење карактера предела кроз успостављање система зелених површина;
- очување биодиверзитета интеграцијом заштићених подручја природе, вредних биотопа (шуме), подручја еколошке мреже и осталих природних и природи блиских елемената у јединствену ЗИ.

Усмерити развој на унапређење квалитета живота у граду, односно потребно је:

- унапређење услова живота у већ постојећим насељима,
- зауставити даљи спонтани раст града, односно контролисање нове градње, да би се зауставило интензивно ширење изграђеног подручја,
- боље повезивање периферних делова града кроз унапређење: инфраструктуре, услуга, квалитета јавних простора и саобраћајне повезаности ових делова града;
- урбанистичке параметре прилагодити демографским кретањима и броју становника,
- фокусирање на развој зелене урбане инфраструктуре као концепта планирања и управљања за интеграцију и промоцију биодиверзитета и унапређење екосистема, уз прилагођавање локалном контексту

- Доминацију шума и зелених површина задржати у два зелена прстена града, „Унутрашњи прстен“ и „Спољашњи прстен“, као окосницу квалитета живота у граду и континуитет просторног и концептуалног развоја .
- Просторно – функционалну повезаност између „језгра“, „унутрашњег прстена“ и „спољашњег прстена“ треба постићи „зеленим везама“ дуж водених токова, ободних шума , излетишта и саобраћајне мреже, али самим водотоковима.
- Поред очувања ових јавних озелењених простора, треба активирати све расположиве ресурсе Континуално изграђеног градског ткива и подредити их оздрављењу града, као неко од следећих решења: озелењавање кровова и зидова фасада, чување порозног тла и његово повећање, Формирати одрживе урбане системе прикупљања атмосферских вода, подизање дрвореда, формирање урбаних џепова и слична на природи базирана решења.
- Обезбедити отвореност природи блиских предела који обезбеђују храну, у којем мрежа остатака шума, шибљака, живица, озелењених окућница приградских домаћинстава и сл, има веома значајну улогу за очување биодиверзитета, а самим тим и природе.
- Очување постојећих и стварање нових квалитетних озелењених простора, умрежених у зелену инфраструктуру града, представља гаранцију за одржив живот, јер су такви простори императив за ублажавање климатских екстрема, остваривање културних и социјалних потреба сатановника, очување биодиверзитета и значајну економску добит.
- Оживљавање јавног простора у постојећим вишепородичним комплексима
- Формирање јавног простора унутар новоформираним вишепородичних комплекса.

4.10. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

Коришћење непокретног културног наслеђа као ресурса је део процеса планирања одрживог развоја. Друштвено одржива заштита културног наслеђа дефинише се као систем у коме културно наслеђе доприноси квалитету живота и културном идентитету локалних заједнице и помаже да се обезбеди жива и интерактивна комуникација са будућим генерацијама путем очувања значајних обележја развоја друштва и историјских подручја. У том контексту потребно је извршити потребну анализу могућих нових вредности везаних за историјски савременије периоде.

4.11. ПРИРОДНА ДОБРА

На споменику природе забрањене су све радње и активности које угрожавају његова обележја и вредности, као и потребне процене нових природних вредности.

4.12. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Основни циљ је заштита и унапређење животне средине, очување природних вредности, смањење загађења и притисака, коришћење природних ресурса, заштита шума, воде за пиће, ваздуха, пољопривредног земљишта, заштита биодиверзитета, екосистема и природних добара.

4.13. ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

Циљ код коришћења ОИЕ је да се делује на аеро- и остале видове загађења, тако да се Ниш приближи градовима који имају зелену агенду у својим принципима развоја. Ово може да се постигне тако што ће се радити пилот пројекти са ОИЕ (геотермална, соларна) и соларни и геотермални атласи за територију обухвата Плана.

5. ПРЕДЛОГ ОСНОВНИХ УРБАНИСТИЧКИХ ПАРАМЕТАРА И ПРОЦЕНА БРУТО РАЗВИЈЕНЕ ГРАЂЕВИНСКЕ ПОВРШИНЕ

У фази израде Нацрта плана прецизације ће се одредити биланси планираних површина, предлог основних урбанистичких параметара као и планирани капацитети изградње на основу валоризације постојећег грађевинског подручја. Ово валоризацијом биће извршена подела на следеће зоне:

- зоне позитивне трансформације – зоне у којима је започета изградња, реконструкција и доградња, а која треба да се настави у том или сличном правцу,
- зоне негативне трансформације – зоне у којима је започета изградња, реконструкција и доградња, која не би требало да се настави у том или сличном правцу, већ би требало урадити већу интервенцију у даљем планирању простора,
- зоне очувања постојећег стања - тамо где су формирани блокови и завршена парцелација, архитектура је складна, а саобраћај и инфраструктура немају капацитет да подрже нову изградњу,
- зоне очувања градитељског и културног наслеђа – зоне очувања постојећег стања, са потенцијалном трансформацијом у строго контролисаним условима,
- Brownfield локације – постојећи изграђени комплекси ван функције, које треба трансформисати,
- Greenfield локације - неизграђено земљиште планирано за нову изградњу,
- неизграђено земљиште које се не планира за нову изградњу, већ се штити и уређује - заштитни коридори инфраструктуре, заштитни коридори подручја посебне намене, зелена инфраструктура...

6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА

Генерални урбанистички план Ниша доноси се као стратешки развојни план, са општим елементима просторног развоја до 2040.године. Прилагођен је демографским кретањима становништва, са простором које обухвата континуално изграђено подручје града и омогућава ефикасно планирање и димензионисање коришћења грађевинског подручја. Пад броја становника усмерава на унапређење квалитета живота у већ постојећим деловима града, уместо изградње инфраструктуре за нова насеља. Интергрисање свих делова града биће остварено кроз: санацију неформалних насеља и унапређење инфраструктуре, саобраћајне повезаности и јавних служби, уз контролисање нове градње.

Реализација концепције развоја по областима имаће ефекте на унапређење развоја:

- становања кроз ефикасније коришћење постојећег грађевинског подручја, кориговање урбанистичких параметара и норматива за паркирање, повећање зелених површина и потенцирање одрживе и енергетски ефикасне градње,
- привредних активности ревитализацијом brownfield локација и настављањем формирања доминантног правца за развој радних зона,
- јавних служби унапређењем, уређењем, очувањем и повезивањем постојећих и планираних објеката,
- комуналних садржаја уређењем регионалне депоније,
- инфраструктуре унапређењем квалитета постојеће инфраструктуре и изградњом нових инфраструктурних система,
- зелених површина планирањем нових зелених површина, повезивањем зелених површина и отворених јавних простора посебно дуж реке Нишаве тј , „изласком“ града на реку,
- природног и културног наслеђа очувањем и ревитализацијом њиховог коришћења,
- заштите животне средине обезбеђивањем атрактивног и здравог животног окружење за становништво.

Б. ГРАФИЧКИ ДЕО

1. Граница плана са планираном претежном наменом површина

В. ДОКУМЕНТАЦИОНИ ДЕО

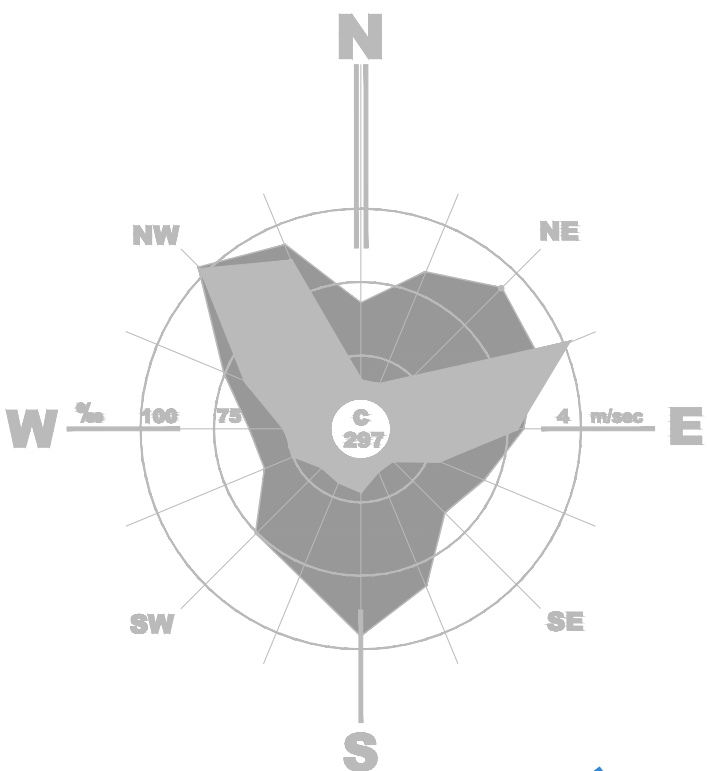
2. ОДЛУКА О ИЗРАДИ ПЛАНА

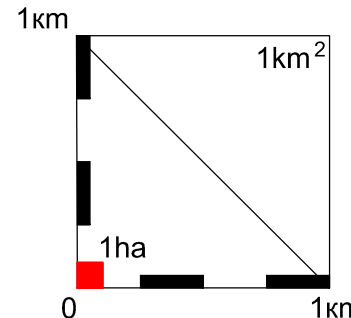
ГРАД НИШ

ГЕНЕРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН НИША 2025-2040

РАНИ ЈАВНИ УВИД

- Граница плана
- Централна зона
(зона јавних, комерцијалних и стамбених објеката)
- Средња зона
(зона јавних, комерцијалних и стамбених објеката)
- Проширење средње зоне
- Водоизвориште и археолошко налазиште "Медијана"
- Периферна зона
(зона претежног становања)
- Проширење периферне зоне
- Производно-комерцијална зона
- Проширење производно-комерцијалне зоне
- Зона туризма
- Саобраћајне површине
- Железничка пруга
- Аутопут
- Магистралне саобраћајнице
- Бициклистичке стазе
- Комуналне површине
(пијаца, гробље, депонија, пречишћивач, азил, резервоар, пумпна станица, извориште водоснабдевања)
- Проширење депоније
- Инфраструктурне површине
(трафостаница, топлана, енергана, гасно и когенеративно постројење)
- Вода и водене површине
- Зелена инфраструктура
- Пошумљавање
- СИМБОЛИ:
 - Јавне службе - већи комплекси
(јавна управа, здравство, образовање, спорт...)
 - Аеродром
 - Главна аутобуска станица (МАС/ПАС)
 - Главна железничка станица
 - Депо јавног градског превоза,
паркинг за аутобусе, камионе...
 - Градско гробље
 - Железничка станица за возове великих брзина
ван границе ГУП-а
 - Локација Новог градског гробља
ван границе ГУП-а
 - ТС 400 220 kV
 - ТС 110 35 kV
 - ГМРС
 - ГРЧ
 - ТОПЛАНА
 - ППОВ

ГЕНЕРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН НИША 2025-2040
ГРАНИЦА ПЛАНА СА ПЛАНИРАНОМ ПРЕТЕЖНОМ
НАМЕНОМ ПОВРШИНА
РАНИ ЈАВНИ УВИД

